

LUND UNIVERSITY

Bebyggelse och landskap - en undersökning av tre gårdar på Bjärehalvön

Rapport över landskapsarkeologiska undersökningar av Båstad Ingelstorp 8:7, Hovs socken, Båstads kommun, Skåne län

Williamsson Lind, Sara

2025

Document Version:

Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Williamsson Lind, S. (2025). *Bebyggelse och landskap - en undersökning av tre gårdar på Bjärehalvön: Rapport över landskapsarkeologiska undersökningar av Båstad Ingelstorp 8:7, Hovs socken, Båstads kommun, Skåne län*. (Report Series, Department of Archaeology and Ancient History; Vol. 104). Department of Archaeology and Ancient History, Lund University.

Total number of authors:

1

Creative Commons License:

CC BY

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Bebyggelse och landskap

– en undersökning av tre gårdar på Bjärehalvön

SARA WILLIAMSSON LIND
INSTITUTIONEN FÖR ARKEOLOGI OCH ANTIKENS HISTORIA | LUNDS UNIVERSITET

Bebyggelse och landskap – en undersökning av tre gårdar på Bjärehalvön

Rapport över landskapsarkeologiska undersökningar
av Båstad Ingelstorp 8:7, Hovs socken,
Båstads kommun, Skåne län

Sara Williamsson Lind

University of Lund
REPORT SERIES,
DEPARTMENT OF ARCHAEOLOGY AND ANCIENT HISTORY
No. 104
Lund 2025

© Sara Williamsson Lind 2025

© Department of Archaeology and Ancient History

Forskningen i och tryckningen av denna rapport finansierades av Lisbet Rausing.

Tack till docent Martin Hansson för genomläsning och värdefulla kommentarer. Alla eventuella kvarvarande felaktigheter är författarens egna.

Omslagsbild: detalj från uppmätning av utmarken i Hovs socken, 1772. Mätning 1772, 11-hov-2, Lantmäteriet.

Upphovsrätt, där inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY, erkännande 4.0 Sverige. Villkor på <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv>

ISBN 978-91-90055-48-9 (tryckt)

ISBN 978-91-90055-49-6 (digitalt)

ISSN 0281-3440

Bebyggelse och landskap

– en undersökning av tre gårdar på Bjärehalvön

Innehållsförteckning

Bakgrund och syfte	5
Platsen idag	6
Fornlämningsmiljön	8
Källor och metoder	11
Kartor	12
Jordeböcker och mantalslängder	14
Kyrkoböcker	15
Bouppteckningar och auktionsprotokoll	15
Gårdsarkivet	16
Byarna Ingelstorp och Segeltorp, översiktlig historik ca 1500–1820	16
Sammanfattning	19
Ägarlängd	20
Före skiftena	22
Gårdarnas resurser på 1600-talet	22
1700-talets landskap och bebyggelse	23
Sammanfattning	27
Skiftenas och gränsdragningarnas tid, 1811–1845	28
Intagor och uppdelning av utmarken	28
Gränser, stängsel och vägar	31
Åkrar och ängar	32
Hagar och humlegårdar	37
Bebyggelsen	38
Övriga resurser	40
Sammanfattning	42

Uppodling och effektivisering, 1845–ca 1900	43
Landskapet dikas ut och odlas upp	43
Bebyggelsen	46
Övriga resurser och konsumtion	48
Sammanfattning	49
Spår och lämningar	50
Landskapet	50
Gårdarna	54
Potentiella vägar framåt	57
Litteratur och källor	59

Bakgrund och syfte

Våren 2023 förvärvade filantropen och vetenskaps-historikern Lisbet Rausing två fastigheter på Bjärehalvön, nordvästra Skåne: Båstad Ingelstorp 5:5, 5:6 samt Båstad Segeltorp 7:2. På den förstnämnda finns gården Carlslund och på den sistnämnda ligger den fyrlängade Skåningagården. I samband med fastighetsköpen skapades en projektgrupp, "Bjärestyrelsen" som driver arbetet på platsen. Våren 2024 styckades en intilliggande fastighet av, och mark som tidigare tillhört fastigheten Båstad Segeltorp 7:3 kunde infogas i markområdet. De olika fastigheterna slogs under 2024 samman i en fastighet, Båstad Ingelstorp 8:7, med en sammanlagd areal av 42,6 ha. Avsikten är att utveckla fastigheten på ett sådant sätt att miljö- och kulturhistoriska värden tas tillvara och även ökar (Bjäregårdarna. Verksamhetsberättelse 2024: 4, 15).

Som ett led i det kulturhistoriska arbetet med fastigheten beställdes våren 2025 en undersökning av gårdarnas landskapshistoria. Undersökningen utfördes av doktorand Sara Williamsson Lind vid Institutionen för arkeologi och antikens historia, Lunds universitet, och resultatet presenteras dels i denna rapport, dels i form av bearbetad data som överlämnats till projektets arkiv.

Huvudfokus för undersökningen har varit gårdarnas historiska markanvändning, samt vilka

spår efter tidigare aktiviteter som fortfarande finns kvar i landskapet. Inom undersökningen har även hushållens utveckling på gårdarna sammanställts, med syfte att ge tydliga ingångar till fortsatta studier. Frågeställningarna har således varit:

- Hur har marken brukats under 1600-, 1700- och 1800-tal? Vilka grödor har odlats och vilka redskap har använts? Finns några spår kvar efter tidigare markanvändning?
- Vilka näringar har man haft vid gårdarna, förutom jordbruk? Har dessa lämnat några spår i landskapet?
- Vilka platsnamn (s.k. smånamn) har använts på markerna? Vad kan de säga oss om tidigare markanvändning?
- Vilka har bott i byarna Ingelstorp och Segeltorp? Hur har hushållen sett ut? Vilken samsättning har man haft? Förutom lantbrukare, fanns det t.ex. torpare, hantverkare, soldater?

Förutom att undersöka dessa frågor har rapporten även som syfte att finna möjliga vägar för framtida studier – vilka frågeställningar återstår och hur skulle man kunna arbeta vidare för att få en så komplett bild som möjligt av områdets bebyggelse- och landskapshistoria?

Fig. 1 Undersökningsområdet, Ingelstorp 8:7. Carlslund markerat med en blå cirkel, Skåningagården med en grön cirkel.

Fig. 2 Den äldre bygränsen mellan Segeltorp och Ingelstorp går som ett rakt streck västerut genom landskapet, med en tydlig träd- och buskvegetation som markerar gränsen. Foto: Sara Williamsson Lind, 2025.

Platsen idag

De båda byarna Ingelstorp och Segeltorp gränsar till varandra och ligger vid Bjärehalvöns nordvästra kust, i nordvästra Skåne. De ligger båda i Hovs socken, ca 3–4 km från kyrkan. Närmsta stad är Båstad, ca 10 km sydost om byarna. Precis norr om Segeltorp ligger den klippiga och dramatiska kuststräckan Hovs hallar, som utgör den norra delen av naturreservatet *Bjärekusten*. Naturreservatet sträcker sig från Hovs hallar vidare söderut längs med kusten, där den i form av fäladsmark utgör den västra avgränsningen till de båda byarna. Ovanför och öster om den flacka fäladsmarken vid kusten ligger idag öppen gräsmark, som tidigare varit uppodlade åkrar. En brant, delvis träd- och buskbevuxen, skiljer fäladsmarken och den tidigare jordbruksmarken. Den nya, sammanslagna fastigheten börjar ovanför denna stigning, på ca 20 m.ö.h, och sträcker sig sedan österut med en svag stigning till ca 40 m.ö.h, där det ligger ytterligare en brant som är delvis trädbevuxen. På några platser i branten går berget i dagen. Öster om denna stigning ligger Skåningagården, på ca 45 m.ö.h. Det betyder att för Skåningagårdens del ligger större delen av den sammanslagna fastigheten väster om gården. Gården Carlslund ligger mitt i den tidigare jordbruksmarken, på ca 25 m.ö.h.

Ovanför den andra stigningen fortsätter landskapet att höja sig, med mestadels öppna marker som sträcker sig österut. Den östra gränsen för undersökningsområdet följer huvudsakligen landsvägen mellan Segeltorp och Ingelstorp. Norrut

avgränsas området av en markväg som leder från Skåningagården ner till fäladsmarken och i söder markeras gränsen mot grannfastigheten av en stengärdesgård som är ca 1 km lång. I både den norra och södra gränsen växer träd som gör gränserna tydliga i landskapet. Inom fastigheten finns också den äldre gränsen mellan de båda byarna markerad med en stengärdesgård. Den löper parallellt med den södra fastighetsgränsen, med ett avstånd mellan de båda stengärdesgårdarna som varierar mellan ca 100–200 m. Området mellan dem utgjorde tidigare fastigheten Ingelstorp 5:5 och 5:6.

Den första stigningen, från fäladsmarken upp till jordbruksmarken, är genombruten av en bäckravin som kröker sig mot nordost. Mellan ravinens mynning och den omgivande jordbruksmarken skiljer ca 10 m i höjd. De branta kanterna på ravinen består av eroderade jordlager och är bevuxna med träd och buskar. Bäckens som rinner genom ravinen kommer från en kulvert i ravinens östra del, och vattenmängden varierar över året. Den andra änden av kulverten befinner sig ca 60 m väster om Skåningagården, där bäcken rinner på gårdens södra sida. Bäckens är alltså kulverterad under hela jordbruksområdet.

Vid fastighetens norra gräns finns ett område som fram till 2024 var bevuxet med framför allt al-träd. I samband med avstyckningen från Segeltorp 7:3 avverkades området, men det avviker fortfarande från de omgivande öppna markerna då det är fuktigare samt mindre träd och sly växer på platsen. Området är ca 1 ha stort.

Sammanfattningsvis präglas dagens landskap av öppna marker med tydliga stigningar, placerade som trappsteg mellan fäladsmark/jordbruksmark/

Fig. 3 Ovan: Skåningagården (Segeltorp nr 1 i de historiska källorna) från öster. Nedan: Carlslund från öster (Ingelstorp nr 5 i de historiska källorna) Foto: Sara Williamsson Lind, 2025.

bebyggelse. Trädriddåer markerar både administrativa och funktionella gränser i landskapet. Hela undersökningsområdet ingår i ett riksintresse för kulturmiljövården, Segeltorp (L40), där motiveringen lyder:

Kustlandskap som visar på den för försörjningen nödvändiga mångsidigheten hos kustbönderna med boskapsinriktat jordbruk kombinerat med fiske och sjöfart, som i och med sjöfartens utveckling under 1800-talet skapade ett visst välstånd.

(Beslut Segeltorp RAÄ-2023-2391)

Som uttryck för riksintresset lyfts bl.a. just det småbrutna, öppna landskapet fram, tydligt präglad av skiftena, samt 1800-talsbebyggelsen i Segeltorps by med tre- och fyrålgade gårdar på gamla gårdslägen. Även fäladsmarken väster om byarna pekats ut som viktig för riksintressets uttryck, samt trädridåerna i ägo- och gränserna (Beslut Segeltorp RAÄ-2023-2391).

Skåningagården är ett tydligt exempel på den bebyggelse som lyfts fram i texten om riksintresset. Det är en fyrålgad gård med boningshus i öster och söder samt ekonomibyggnader i väster och norr. Boningsdelarna, samt den östra gaveln av ekonomidelen, har en gul fasad. Övriga delar av ekonomibyggnaderna har en röd träpanel. Den överbyggda inkörsporten till gårdsplanen är belägen mellan boningshuset och ladugården, i den östra delen av gården. Över porten kan man läsa gårdens namn. Den östra fasaden har en tydligt re-

presentativ funktion, både genom sin gula färg och i form av blindfönster som är symmetriskt placerade på ladugårdens östra gavel, avsedda att matcha boningshusets gavel. Fönsterfoder, vindskivor samt knutar är lövsågade och vitmålade (se fig. 3).

På Carlslund är boningshus och ekonomibyggnader separerade, med ett fristående, putsat boningshus i söder och två ekonomibyggnader byggda i vinkel åt norr samt väster. Det ljusgrå boningshuset omges av en trädgård med staket och en låg stenmur. Även gårdsplanen skiljer bonings- och ekonomidelen åt.

Hela undersökningsområdet har samma berggrund, Granodioritisk-granitisk gnejs, och inom större delen av området består jordarten av sandig morän. Sydost om Carlslund finns dock ett område med postglacial sand och svallsediment, ca 25–30 m.ö.h. Sydost om bäckravinen finns även ett område med lerig morän och vid stigningen upp mot Skåningagården går berggrunden i dagen på ett par platser (Berggrund 1:50000 – 1:250000, SGU; Jordarter 1:25000 - 1:100000, SGU).

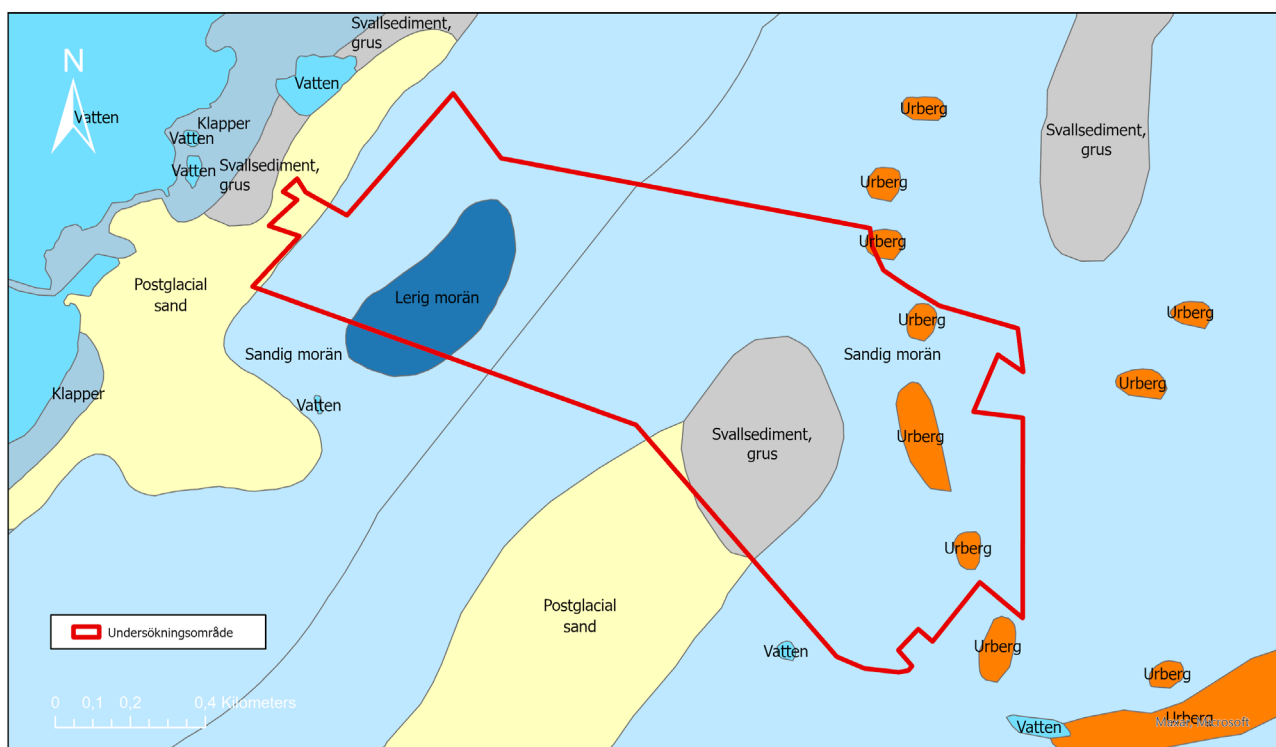

Fig 4. Jordarter 1:25000 - 1:100000, Sveriges geologiska undersökning. Creative Commons Noll (CC0).

Fornlämningsmiljön

Den nordvästra delen av Skåne blev isfritt för ungefär 17 000 år sedan, med en högsta kustlinje på ca 70 m.ö.h. under en kortare period under avsmältningen, troligtvis i samband med att en isdämd sjö med smältvatten brast (Stroeve et al. 2016:105; Berglund 1995:338). Från pollen- och makrofossilprover tagna inom arkeologen Jenny Nords avhandlingsprojekt ges en bild av Bjärehalvöns vegetation under förhistorisk tid, med en naturlig skog bestående av huvudsakligen tall och björk, men med inslag av ek, alm och lind under mesolitikum (ca 7000–4000 f.v.t.), där avskogning genom mänsklig påverkan påbörjades under neolitikum (ca 4000–1800 f.v.t.). Avskogningen resulterade i ett öppet landskap redan under senneolitikum, vilket indikeras i proverna av en minskad mängd träd och buskar och en ökning av olika gräsarter. Under bronsåldern (ca 1800–500 f.v.t.) ökade mängden kulturväxter ytterligare, även säd och kol hittades i proverna, vilka är indikationer på svedjebruk. Prover togs från fem bronsåldershögar, vars resultat tydligt visade på ett öppet landskap i högarnas närhet. Nords tolkning är att högarna varit placerade centralt i de olika bronsåldersbygderna på halvön. Under järnåldern (ca 500 f.v.t.–1000 e.v.t.) verkar sedan en återväxt av skogen ha skett, med en ökning av träd och buskar. Detta tolkar Nord som en minskning av jordbruksaktiviteterna under perioden. Proverna tycks generellt peka på ett jordbruk dominerat av betesdrift, med en övervikt av gräsarter snarare än säd (Nord 2009:70 f.).

Även när det kommer till fornlämningsmiljön

är bronsåldern en tydlig uppgångsperiod på Bjärehalvön, representerat av både manifesta gravhögar och flera stora hållristningslokaler (Nord 2009:19). Inom byn Segeltorps ägor ligger t.ex. Tofta högar, ett område med flera gravhögar samt vallanläggningar från möjliga byggnader, daterade till bronsålder (Nord 209:266) och 2 km väster om Carlslund ligger fornlämningsområdet Gröthögarna, ett gravfält med rösen som också är från bronsåldern (Nord 2009:167). Inom själva undersökningsområdet finns sedan tidigare två kända fornlämningar (L1987:203 och L1987:1057), tre möjliga fornlämningar (L1987:1056, L1987:83 och L1987:651) samt tre kulturhistoriska lämningar (L1987:154, L1987:497, och L1987:977), varav två utgör lösfyndssamlingar förvarade på Skåningagården respektive Carlslund. Båda de registrerade fornlämningarna, samt en av de möjliga fornlämningarna, är boplatser som identifierades vid en ytinventering gjord sommaren 1986. Utbredningen av L1987:1057 samt L1987:1056 får anses osäkra då man vid inventeringstillfället begränsades av hög gröda samt en vinbärsodling (Fornsök, Inventeringsboken L1987:1057, L1987:1056). Övriga två möjliga fornlämningar utgör bytomterna för Segeltorp och Ingelstorp. Den kulturhistoriska lämningen består utöver lösfyndssamlingarna av resterna efter en tegelugn, placerad vid bäckravinens västra mynning.

Beskrivningar hämtade från Fornsök, skapade i samband med inventeringen 1986:

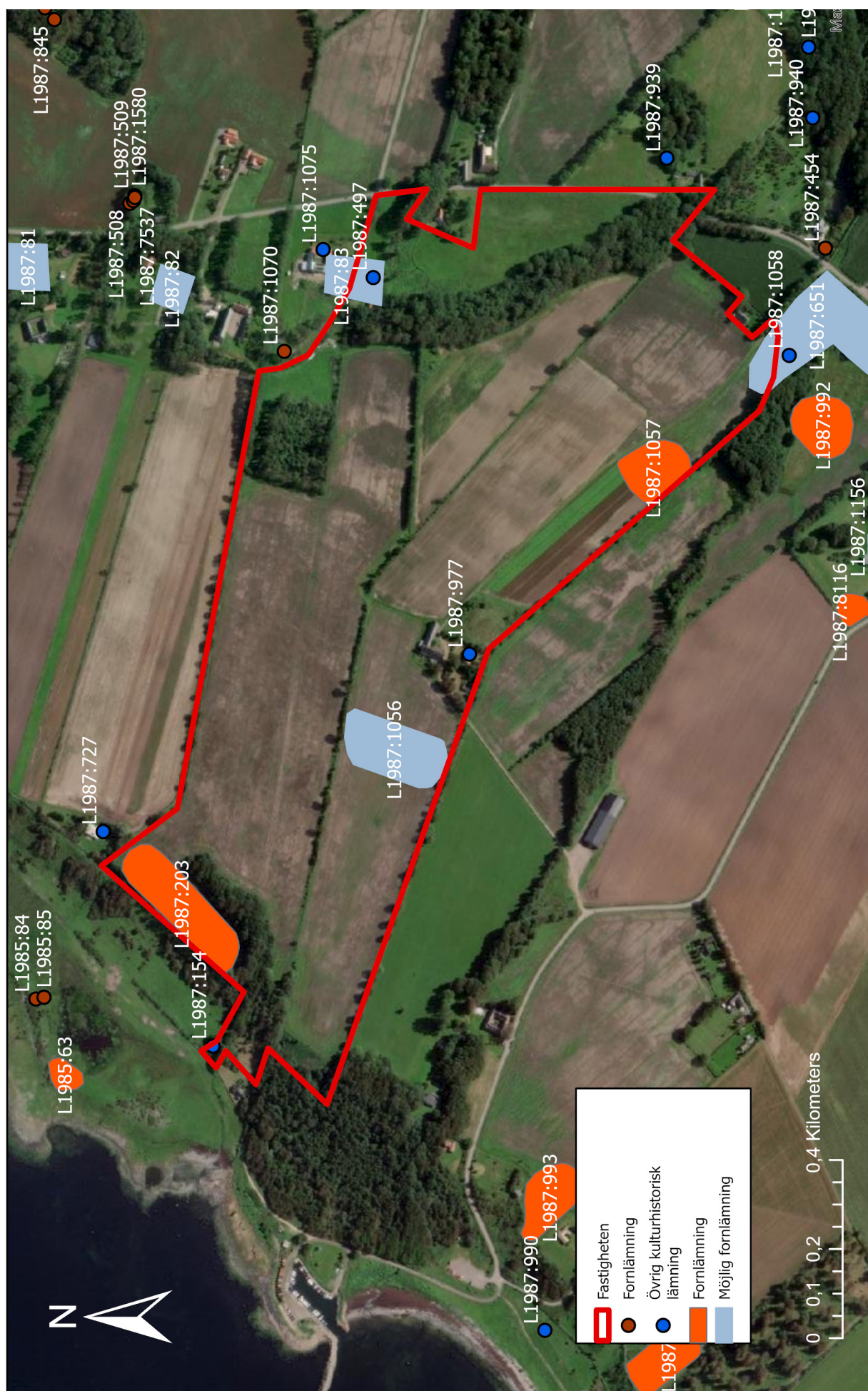

Fig. 5 Fornlämningssmiljön. Röda polygoner är fornlämningar, ljusblå polygoner möjliga fornlämningar, blåa punkter fornlämningar, blåa punkter är övriga kulturhistoriska lämningar. Informationen hämtad från Kulturmiljöregistret, CC0 1.0.

- L1987:203 (Hov 226:1). Fornlämning. Boplats, ungefärlig utsträckning 200x50 m (NÖ-SV), bestående av sparsam-måttlig förekomst av flintavslag, med och utan retuscher, flintspån, flintkärnor samt flintämnen.
- L1987:1057 (Hov 200:1). Fornlämning. Boplats, ungefärlig utsträckning 70x70 m (NÖ-SV), bestående av sparsam förekomst av flintavslag, med och utan retuscher, större bearbetade flintstycken samt flintkärnor.
- L1987:1056 (Hov 199:1). Möjlig fornlämning. Boplats?, ca 140x70 m st (NNÖ-SSV). Inom området hittades vid RAA inventering 1986 ett 20-tal större bearbetade flintstycken samt flintkärnor.
- L1987:83 (Hov 270:3). Möjlig fornlämning. Bytomt, enligt de äldsta tillgängliga lantmäterikartor fördelade på 3 områden: 1) Bytomt, ca 130x70 m (N-S), med 3 gårdar. Idag fortfarande gårdsområdet. 120 m S om nr 1 är: 2) Gårdstomt, ca 60x50 m (VNV-ÖSÖ), med 1 gård. Idag fortfarande gårdsområde. 160 m S om nr 2 är: 3) Bytomt, ca 75x50 m (N-S), med 2 gårdar. Idag fortfarande gårdsområde. Äldsta namnbelägg är från 1506, "Seijelstorp".
- L1987:651 (Hov 269:1). Möjlig fornlämning. Bytomt, enligt de äldsta tillgängliga lantmäterikartorna fördelade på två områden: 1) Bytomt, ca 200x70 m, med 6(?) gårdar. Idag till övervägande delen fortfarande gårdsområden. ca 80 m V om nr 1 är: 2) Bytomt, ca 90x70 m (Ö-V), med 3 gårdar, varav den V benämns Bolet. Idag gårdsområde och åker. Äldsta namnbelägg är från 1524, "Ingelstorp" respektive från 1645–46, "Boeled".
- L1987:977 (Hov 198:1). Övrig kulturhistorisk lämning. Lösfynd, bestående av, 1 del av spjutspets med skaft av flinta, 11 cm l, 3 cm br och 0.5 cm tj, skaftet är 5 cm l, 2.5 cm br och 1 cm tj; 1 kärnyxa, 17 cm l, 5 cm br och 3.5 cm tj samt 1 tunnackig flintyxa, 15 cm l, 6 cm br och 1.5 cm tj, delvis slipad. Några föremål är hittade inom RAA-nr 200 Hovs sn. Förvaras hos Holger Karlsson, Carlslund¹, Ingelstorp, Hovs sn.
- L1987:497 (Hov 251:1). Övrig kulturhistorisk lämning. Lösfyndssamling, bestående av 15 knack-

stenar, några flintavslag samt några yxämnen. Föremålen är hittade på gårdens ägor av den förre ägaren och finns kvar på gården, vars ägare nu är Kjell Hammarström², Segeltorp 12:1 II.

- L1987:154 (Hov 275:1). Övrig kulturhistorisk lämning. Tegelugnsruin, ca 10x8 m (VNV-ÖSÖ) och 2 m h. Helt övertorvad och kraftigt beväxt med risbuskar. I intilliggande stenmurar ligger ett flertal slaggstycken, 0.2-0.4 m st.

I lösfyndssamlingen på Carlslund fanns vid inventeringstillfället en kärnyxa, en tunnackig, delvis slipad flintyxa samt en del av en spjutspets eller möjligtvis en dolk, också av flinta. Enligt den notering som gjordes i samband med inventeringen hade fler föremål hittats på gårdens marker, men de ingick inte längre i samlingen. En del av föremålen skall ha hittats inom boplatssområdet sydost om gården (L1987:1057). Både den tunnackiga yxan och spjutspetsen/dolken kan dateras till neolitikum, yxan till tidig- eller mellanneolitikum (ca 4000–2300 år f.v.t) och spjutspetsen/dolken till senneolitikum (ca 2300–1800 f.v.t). Kärnyxan kan dateras till mesolitikum (ca 9600–4000 f.v.t.). I lösfyndssamlingen på Skåningagården finns knackstenar, flintavslag och några yxämnen. De kan inte dateras närmare än till stenålder och i noteringen i inventeringsboken anges inte någon specifik fyndplats, bara att de "... är hittade på gårdens ägor av den förre ägaren" (Fornsök, Inventeringsboken L1987:497).

I undersökningsområdets omedelbara närhet finns också två hållristningslokaler, L1987:1070 och L1987:454, ett gravfält med rösen, L1985:63, två solitära rösen, L1985:84 och L1985:85, en boplats, L1987:992 samt en möjlig stensättning, L1987:939. Liksom för Bjärehalvön i övrigt är alltså området fornlämningsrikt. Jenny Nord konstaterar i avhandlingen *Changing landscapes and persistent places. An exploration of the Bjäre peninsula* att detta kan hänga samman med att finns många platser som berget går i dagern, och att särskilt bronsåldershögarna tycks vara placerade där – något som gjort att de inte hindrat jordbruket. Då högarna många gånger innehåller en stor mängd sten menar hon till och med att de kan ha underlättat odlingen. De flesta hållristningarna återfinns också på hällar som går i dagern, och även om de i sig själva inte är markanta i landskapet på samma sätt som högarna så menar Nord att de återfinns på platser som är markanta och där man oftast har god utsikt (Nord 2009:21 ff.). Detta stämmer väl för hållristningslokalen L1987:1070, som består av två fotsulor och fyra skålgropar placerade på högsta punkten av en berghäll 100 NV om Skåningagården.

Sedan inventeringen av området genomfördes på 1980-talet har Kulturmiljölagen, som i sitt

¹ Man har vid dokumentationstillfället stavat namnen fel: det skall vara "Holger Karlsson, Carlslund"

² Troligtvis har man i inventeringsboken dokumenterat fel namn, och det var Kjell Hermansson som avsågs.

andra kapitel berör fornminnen, förändrats. Det innebär att den inventering som gjorts inom ramar-
na för denna undersökning även berört lämningar
som med dagens lagstiftning kan bedömas ha lag-
skydd som fornlämningar, men som inte bedömdes
vara fornlämningar för 40 år sedan. De lämningar
som påträffats vid 2025 års inventering presenteras
under avsnittet *Spår och lämningar*.

Källor och metoder

Inom projektet har en stor mängd olika källor an-
vänts, både skriftliga och materiella. De materiella
består framför allt av landskapet och bebyggelsen.
De olika källorna kombineras med varandra för att
ge en så god bild som möjligt av gårdarnas historik
- i vissa fall stärker de varandras utsagovärde men
det kan också finnas motsättningar mellan olika käl-
lor. Att arbeta på detta sätt är vanligt inom historisk
arkeologi och metoden kallas ibland för källplura-
lism, ibland för triangulering. Janken Myrdal disku-
terar det förstnämnda begreppet i en artikel från
2012. Han lyfter där fram metoden som en möjlig-
het när bitar av information kan hittas i olika typer av
källor och konstaterar att det oftast handlar om att
en och samma forskare sammanfogar och undersö-
ker dessa bitar - till skillnad från tvärvetenskaplig-
het där flera experter möts kring en gemensam frå-
geställning. En av skillnaderna som Myrdal belyser
är att för källpluralisten så står det fritt att anpassa
undersökningens inriktning utifrån vilka källor som
visar sig vara mest gynnsamma att använda. Däre-
mot kan en sådan situation vara svårt att hantera i
ett tvärvetenskapligt projekt. Hur reder man t.ex.
ut projektets kostnader om plötsligt konstvetaren
blir viktigare än historikern? Att källpluralisten är
inne och använder andra ämnens metoder och käl-
lor kan ses om ett kvalitativt problem, men det kan
också resultera i nya sätt att använda materialen,
t.ex. genom att ställa nya typer av frågor till det.
Myrdal poängterar att den som använder sig av en
källpluralistisk metod måste kunna grunderna inom
flera ämnen samt vara öppen för konstruktiv kritik.
En av de stora fördelarna med metoden anges vara
möjligheten att ställa olika källor mot varandra. Om
flera olika typer av källor säger samma sak kan det
t.ex. tyda på att ett fenomen är utbrett i samhäl-
let, även om varje källa är fragmentarisk. Samtidigt
kan enligt Myrdal motsägelser mellan källorna tala
emot en uppställd hypotes, och han menar också
att ju fler källor, desto svårare blir det att jämföra
dem och avgöra deras relevans (Myrdal 2012).

Detta problem kan adresseras genom det
andra begreppet, triangulering, som har ett annat
perspektiv på hur källorna kan berika varandra. Be-
greppet kommer från geodesi och kartritning, där
det handlar om att man utifrån två kända punkter i
en triangel kan bestämma avståndet till en tredje,
okänd punkt. Inom historisk arkeologi används ut-

Kulturmiljölagen

Enligt dagens definition skall en lämning
1) vara spår efter människors verksamhet,
2) ha tillkommit genom forna tiders bruk och
3) vara varaktigt övergiven för att vara en
fornlämning. Den skall dessutom ha tillkom-
mit före 1850, samt tillhöra någon av åtta
kategorier som räknas upp i Kulturmiljölagen
(SFS 1988:950, 2 kap, 1§):

1. gravar, gravbyggnader och gravfält samt kyrkogårdar och andra begravningsplatser,
2. resta stenar samt stenar och bergytor med inskrifter, symboler, märken och bilder samt andra ristningar eller målningar,
3. kors och minnesvårdar,
4. samlingsplatser för rättskipning, kult, han-
del och andra allmänna ändamål,
5. lämningar av bostäder, boplatser och ar-
betsplatser samt kulturlager som uppkommit
vid bruket av sådana bostäder eller platser,
liksom lämningar efter arbetsliv och närings-
fång,
6. ruiner av borgar, slott, kloster, kyrkobygg-
nader och försvarsanläggningar samt av an-
dra byggnader och byggnadsverk,
7. färdvägar och broar, hamnanläggningar,
vårdkasar, vägmärken, sjömärken och likar-
tade anläggningar för samfärdslinje samt gräns-
märken och labyrinter, och
8. fartyglämningar.

trycket för att beskriva hur man kan nå fram till ny,
tidigare okänd kunskap genom att kombinera olika
källmaterial (Mogren et al. 2009:7). Genom att an-
vända de olika källorna på detta vis kan man alltså
komma längre än om man enbart använder dem till
att bekräfta eller dementa varandra. Om bouppteckningarna från t.ex. ett torp inte innehåller nå-
gon keramik, men man vid en arkeologisk utgräv-
ning på platsen ändå finner stora mängder av just
keramik så betyder det inte att den ena källan är
opålitlig – det tyder snarare på att keramiken inte
hade tillräckligt högt värde för att tas med i bouppteckningarna. Kombinationen av de två källorna,
bouppteckningarna och det arkeologiska material-
et, säger oss alltså något nytt som de inte berättar
separat (Rosén 2001). I den här undersökningen
har både en källpluralistisk och en triangulerande
metod använts. För att nå så långt bak i tiden som
möjligt har dessutom en retrogressiv metod an-
vänts på det historiska kartmaterialet, dvs. att man

med hjälp av ett yngre material försöker säga något om äldre förhållanden (Karsvall 2013). I fallet med kartorna kan det t.ex. handla om att platsnamn kan berätta någon om äldre förhållanden på platsen.

En hel del information har hämtats från skriftliga källorna samt kartmaterial, men inom undersökningen har även landskapet inventerats. Detta har skett genom fyra fältdagar: 12/2, 12/3, 25/4 och 7/7 2025. Vid det första inventeringsbesöket gjordes en allmän övergång av området, i syfte att skaffa överblick, samt en noggrannare studie av området kring bäcken vid Skåningagården och bäckravinen i väster. Syftet var att försöka identifiera eventuella kvarnlämningar. Vid det andra besöket lades fokus istället på Carlslund, och läget för Ingelstorps bytomt. Det tredje besöket gjordes tillsammans med Jonas Monié Nordin, professor i historisk arkeologi Lunds universitet och Louise Smith, doktorand i ekologi vid University of Aberdeen. Fokus för det besöket låg på områdets flora samt spår i växtligheten efter tidigare markanvändning. Det sista besöket gjordes under arbetet med att färdigställa rapporten, med några specifika frågeställningar som utgångspunkt. Iakttagelser som gjordes under inventeringarna dokumenterades med foton och tillhörande beskrivningar. Inom projektets ramar har det inte funnits tid för inmätning med RTK-GPS, utan platserna är ungefärligt inmätta med hjälp av GPS:n i en vanlig mobiltelefon. Felmarginalen kan därför vara upp till ca 10 m.

En del av resultatet för undersökningen består av transkriberade utdrag av de skriftliga källorna, som överlämnats till projektets databas. För att dessa utdrag skall bli begripliga och användbara i framtiden följer här en kort beskrivning av de olika källorna och deras tillkomst.

Kartor

De äldsta storskaliga kartorna över området är två separata uppmätningar av byarnas in- och utmarker gjorda åren 1771 och 1772. Kartorna är så kallade yngre geometriska kartor, en karttyp som kan variera mycket i utseende och symboler. Även syftet med kartan kan variera - en del av dem är upprättade i samband med skatteläggning, andra kan vara beställda av adeln och visa deras frälsegods, ytterligare andra kan vara uppmätningar inför för rättningar mellan självägande skattebönder (Cs-erhalmi 2008:18 ff.). För att förstå vad man ser på kartan, och även vad som inte syns på densamma, är det därför viktigt att känna till syftet med den. I fallet med den ena kartan ligger fokus på utmarken, varför byarnas inägomarker är blanka områden på kartan. Gårdarnas placering i byarna är utritade, men endast som schablonartade röda hus med skorsten. De byggnader som befinner sig på utmarken är dock uppmätta. På den andra kartan är förhållandet istället det omvända. Eftersom inägomarken, till skillnad från utmarken, var uppdelad mellan de olika gårdarna visar den också de olika tegarna i åkrar och ängar. Det är också markerat vilken gård som äger vilken teg (Geometrisk avmätning 1772, 11-HOV-2; Geometrisk avmätning 1775, 11-HOV-3).

Från 1800-talet finns bevarade skifteskartor från både Segeltorp och Ingelstorp, dels från storskiftet på 1820-tal, dels från laga skiftet på 1840-tal. Förordningen om storskifte kom redan 1757, och innebar att de många tegarna som varje gård hade skulle slås samman så att marken skulle bli mindre uppsplittrad. För att storskiftet skulle genomföras krävdes att en enda bonde i byn ville det. På storskifteskartorna är ängarna ljusgröna och åkrarna gråa, bruna, rosa, röda eller gula. Eftersom

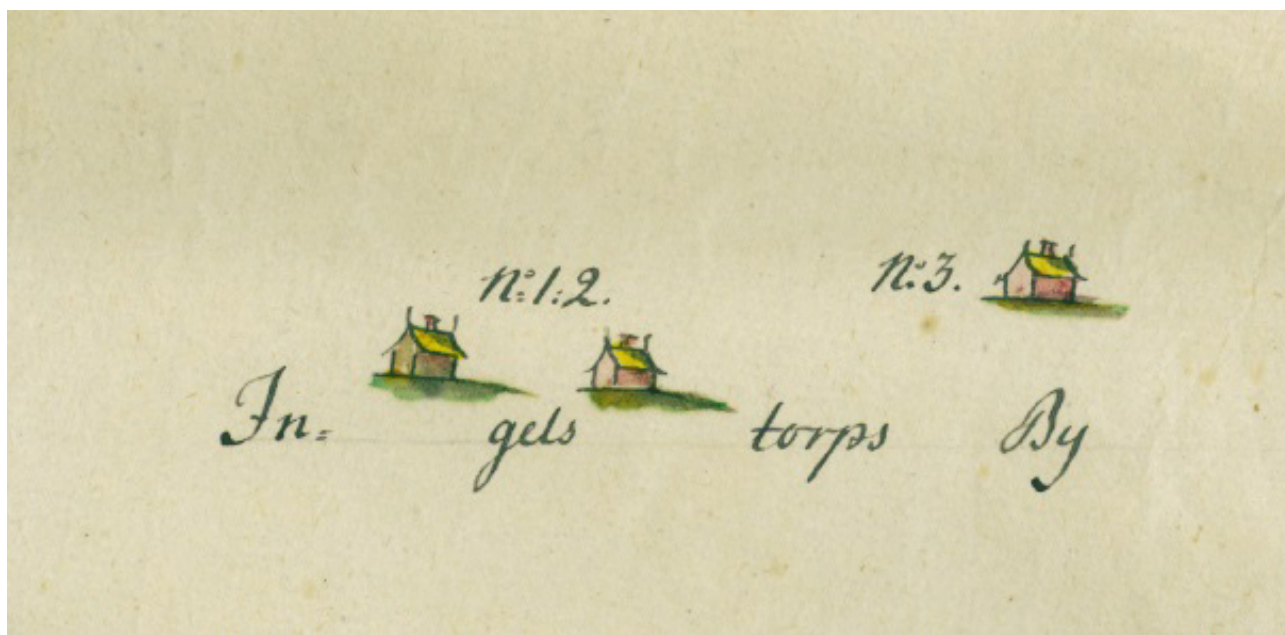

Fig. 6 Schablonartade hus i Ingelstorps by. Detalj från Geometrisk avmätning 1772, 11-HOV-2:11, Lantmäteriet.

skiftet syftade till att en förändrad ägostruktur utgjorde markens bördighet en mycket viktig del av kartläggningen, och de olika tegarnas storlek och bördighet redovisas därför i det medföljande protokollet. Där anges också vanligtvis uppgifter om vem som brukade de olika markstyckena och vilken jordnatur gårdarna hade (krono-, skatte- eller frälsejord) (Cserhalmi 2008:25). För både Ingelstorp och Segeltorp fastställdes storskiftet av inägorna 1823, av utmarken till Ingelstorp 1825 och utmarken till Segeltorp 1827. Skiftet redovisas i tre olika kartakter, en gemensam för inägorna och två separata för utmarken. Åkrarna är ljusst gula och ängarna ljusgröna. Fäladsmarken är på Segeltorps utmarkskarta markerad med en mörkare grön. På Ingelstorps utmarkskarta är motsvarande område ljusgult. De nya skiftena är markerade med linjalraka linjer och under dem kan man se den äldre tegindelningen. Kartan innehåller alltså två tidsskikt, landskapet före och efter storskiftet. Byggnader på både in- och utmarken är uppmätta och markeras alltså inte av schablonartade symboler (Storskifte 1823, 11-HOV-17; Storskifte på utmark 1824, Hovs socken Ingelstorp nr 1-7; Storskifte 1827, 11-HOV-25).

Laga skiftet innebar en större förändring, då varje gård tilläts max två ägor på inägorna och en på utmarken. Förordningen kom 1827 och förrättningen började med att lantmätaren karterade byns marker och noggrant noterade de olika markernas bördighet. Syftet var att varje gård efter skiftet skulle få ny mark som motsvarade den gamla i avkastning och värde. Därefter lades de nya ägogränserna ut – även laga skiftes-kartorna har alltså två tidslager. Till kartan gjordes ett protokoll som dels innehöll informationen om de olika markernas storlek och avkastning, dels beskrevs där hur förrättningen

gått till. Där kan man t.ex. hitta information om vilka som deltagit på de olika mötena och ifall det funnits osämja i byn kring skiftet. Till protokollet kan också finnas en beskrivning av de olika gårdarnas byggnader, eftersom flera gårdar flyttades i samband med skiftet och en av aspekterna som vägdes in var byggnadernas skick (Almevik 2012:204). Laga skiftes-kartorna är vanligtvis detaljerade och innehåller information om både in- och utmarker. Men till skillnad från tidigare skiften gör man vid laga skifte inte skillnad på in- och utmark, istället dras skillnaden mellan in- och avrösningsmark, där den förstnämnda är mark som är uppodlad eller kan odlas och den sistnämnda är markstycken som inte är odlingsbara. Byggnader är inmätta, liksom vägar, grindar samt kål-, humle- och trädgårdar kring gårdarna. Åkrarna är ljusst gula eller beigea, ängarna mörkgröna och skog/betesmarker ljusgröna. I protokollen kan man oftast hitta detaljerad information om de olika marknamnen (Cserhalmi 2008:31 f.) För Segeltorps del fastställdes laga skifte år 1844 och Ingelstorps laga skifte fastställdes det följande året. I protokollen finns detaljerad information om markerna, både gällande namn och bördighet. Det finns dessutom beskrivningar av byggnaderna i de båda byarna. I samband med skiftena genomfördes också en stängselåtgärd av Segeltorps rågångar (gränser), då gränserna och stängselingen mot bl.a. Ingelstorp beskrevs (Laga skifte 1844, 11-HOV-34; Laga skifte 1845, 11-HOV-42; Stängselåtgärd 1845, 11-HOV-36).

Från tidigt 1800-tal finns också en storskalig, militär karta som idag kallas för den skånska rekognosceringskartan. Skalan var 1:20 000 och avsikten var från början att hela Sverige skulle karteras på liknande vis. Arbetat påbörjades söderifrån 1812, men när man 1820 endast kommit till norra Skåne lades

Fig. 7 På storskifteskartan från 1823 kan man tydligt se hur lantmätaren lagt ut de nya, raka ägogränserna över de äldre landskapsstrukturerna. Kartan innehåller därmed information om två tidsskikt. Storskifte 1823, 11-HOV-17, Lantmäteriet.

projektet ner till fördel för den s.k. Generalstabskartan i skala 1:100 000. Eftersom rekogniseringskartan är tillverkad av militären finns det ett fokus på terrängen, med markering av t.ex. höjdskillnader, våtmarker och skogar. På många håll är det den äldsta storskaliga kartan över utmarkerna (Ehrens-värd 1985). Kartbladet som visar Bjärehalvön karterades 1817, tillsammans med en skriftlig beskrivning av åar, vägar, kusten, broar och annat som var av intresse för militären (Skånska rekognosceringskartan, SE/KrA/0052/C/14a/4-1). Den mer småskaliga kartan som ersatte rekognosceringskartan, Generalstabskartan, tillverkades och reviderades under en lång tidsperiod (1820- till 1920-tal) varför det ibland kan vara svårt att avgöra vilka tidslager som syns på de olika kartbladen. I lantmäteriets arkiv är kartbladet som visar undersökningsområdet daterat till 1911, i nederkanten av kartbladet står 1861 som första utgivningsår, med en revidering av Hallands län 1895. Det är dock värt att notera att järnvägen mellan Helsingborg-Halmstad finns utmärkt på kartan, en strecka som invigdes 1885, varför dateringen 1911 får anses vara mest korrekt (Generalstabskartan 1911, Ängelholm, 8-1). Kartan har schablonsymboler för bebyggelsen: tomma fyrkanter för gårdar och fyllda, mindre fyrkanter för torp. Från tidigt 1900-tal finns också den s.k. häradsekonomska kartan, en karta som tillverkades under perioden 1859–1934, och som fokuserar på markanvändning, gränser, bebyggelse och kommunikationer. Även kända fornlämningar är utmarkerade. Kartan utgår från äldre skifteskartor som man sedan gjort uppdateringar på, varför det även på den häradsekonomska kartan kan vara svårt att avgöra vilka tidslager man egentligen ser (Nilsson et al. 2020:44; Jansson 1993:25 f.). Kartbladet som visar undersökningsområdet är i Lantmäteriets arkiv daterat till 1926–1934, och då det till skillnad från laga skifteskartan visar undersökningsområdet som huvudsakligen uppodlat samt utdikat kan dateringen anses stämma tämligen väl (Häradsekonomska kartan, Torekov, 3-2).

Jordeböcker och mantalslängder

För att kunna söka vidare i andra arkiv är det viktigt att få fram vilka som brukat och bott gårdarna, samt deras födelse- och dödstillfälle. En ingång till den informationen är de officiella skatteregistren: jordeböckerna och mantalslängderna. De förstnämnda fokuserar på jordegendomar och utgjorde ett underlag för den skatt som årligen skulle betalas till kronan, varför den främst berör de mantalsatta gårdarna. Mantal är en skatteteknisk term, som inte motsvarar ett bestämt ytmått, utan istället är kopplat till gårdens bärighet. De obesuttna torp och backstugor, som inte var satta i mantal, kan alltså vara svåra att hitta i jordeböckerna. Mantalslängderna har istället fokus på personskatter, varför även de obesuttna grupperna finns redovisade

1. Mått	24
2. Björge Flod	1: 4
10. Björge Flod	2: 19
3. Björge Flod	3: 4
5. Björge Flod	1: 5
6. Björge Flod	2: 4
7. Björge Flod	1: 2
8. Björge Flod	1: 2
9. Björge Flod	1: 2
10. Björge Flod	1: 2
11. Björge Flod	1: 2
12. Björge Flod	1: 2
13. Björge Flod	1: 2
14. Björge Flod	1: 2
15. Björge Flod	1: 2
16. Björge Flod	1: 2
17. Björge Flod	1: 2
18. Björge Flod	1: 2
19. Björge Flod	1: 2
20. Björge Flod	1: 2
21. Björge Flod	1: 2
22. Björge Flod	1: 2
23. Björge Flod	1: 2
24. Björge Flod	1: 2
25. Björge Flod	1: 2
26. Björge Flod	1: 2
27. Björge Flod	1: 2
28. Björge Flod	1: 2
29. Björge Flod	1: 2
30. Björge Flod	1: 2
31. Björge Flod	1: 2
32. Björge Flod	1: 2
33. Björge Flod	1: 2
34. Björge Flod	1: 2
35. Björge Flod	1: 2
36. Björge Flod	1: 2
37. Björge Flod	1: 2
38. Björge Flod	1: 2
39. Björge Flod	1: 2
40. Björge Flod	1: 2
41. Björge Flod	1: 2
42. Björge Flod	1: 2
43. Björge Flod	1: 2
44. Björge Flod	1: 2
45. Björge Flod	1: 2
46. Björge Flod	1: 2
47. Björge Flod	1: 2
48. Björge Flod	1: 2
49. Björge Flod	1: 2
50. Björge Flod	1: 2
51. Björge Flod	1: 2
52. Björge Flod	1: 2
53. Björge Flod	1: 2
54. Björge Flod	1: 2
55. Björge Flod	1: 2
56. Björge Flod	1: 2
57. Björge Flod	1: 2
58. Björge Flod	1: 2
59. Björge Flod	1: 2
60. Björge Flod	1: 2
61. Björge Flod	1: 2
62. Björge Flod	1: 2
63. Björge Flod	1: 2
64. Björge Flod	1: 2
65. Björge Flod	1: 2
66. Björge Flod	1: 2
67. Björge Flod	1: 2
68. Björge Flod	1: 2
69. Björge Flod	1: 2
70. Björge Flod	1: 2
71. Björge Flod	1: 2
72. Björge Flod	1: 2
73. Björge Flod	1: 2
74. Björge Flod	1: 2
75. Björge Flod	1: 2
76. Björge Flod	1: 2
77. Björge Flod	1: 2
78. Björge Flod	1: 2
79. Björge Flod	1: 2
80. Björge Flod	1: 2
81. Björge Flod	1: 2
82. Björge Flod	1: 2
83. Björge Flod	1: 2
84. Björge Flod	1: 2
85. Björge Flod	1: 2
86. Björge Flod	1: 2
87. Björge Flod	1: 2
88. Björge Flod	1: 2
89. Björge Flod	1: 2
90. Björge Flod	1: 2
91. Björge Flod	1: 2
92. Björge Flod	1: 2
93. Björge Flod	1: 2
94. Björge Flod	1: 2
95. Björge Flod	1: 2
96. Björge Flod	1: 2
97. Björge Flod	1: 2
98. Björge Flod	1: 2
99. Björge Flod	1: 2
100. Björge Flod	1: 2

Fig. 8 Ett exempel på hur 1600-talets jordeböcker kan se ut: Tulle Trullsson i Segeltorp erlade 1662 bl.a. fyra skeppor råg, fem skeppor korn och nio skeppor havre tillsammans med flera olika monetära skatter, så som stutskatt och herrgesteriskatt. Jordeböcker SE/LLA/10880/G III/a:8: 1001. Foto: Sara Williamsson Lind

i dem. Jordeböcker har i Sverige upprättats från medeltiden och fram till 1870-talet. I dem finner man information om de olika gårdarnas beteckning, vilka som brukade dem, hur hög avkastning de gav (vilket återspeglades i vilket mantal gården var satt i) samt i viss mån vad som producerades vid gården i form av naturprodukter som utgjorde en del av den erlagda skatten (Almevik 2012:187 ff.). Oftast står i de äldre jordeböckerna för undersökningsområdet endast namnet på den som förestod hushållet utskrivet, antingen husfadern eller i vissa fall en änka.

Mantalslängderna innehåller mer utförlig information om vilka som bott i gårdarna, då det är en redovisning av hushållen och utgjorde grund för personbeskattningen. Denna typ av beskattning uppkom i Sverige 1620-talet som en tillfällig kvarn-skatt som skulle bekosta landets krig i Polen. Den omvandlades dock snart till en årlig mantalspenning, och en bestämmelse från 1652 fastställde att den skulle erläggas av alla vuxna som var mellan 16–63 år. Undantagna var bl.a. sjuka, fattiga, båtsmän, adeln och adelns tjänare, men från 1765 skulle även de skrivas in i mantalslängden, varför

materialet ger en god bild av vilka som ingick i varje hushåll. Många gånger fanns dessa grupper med redan före 1765. Förutom mantalspenningen har det periodvis även funnits andra personskatter som noterats i mantalslängderna, t.ex. skatt för nyttjande av tobak, allmogens bruk av dyrbara textilier och för antal fönsterglas i byggnaderna (Almevik 2012:190 f.; se t.ex. Mantalslängd 1820, SE/RA/55203/55203.11/60). Rubrikerna i längderna varierar därför över tid. Mantalslängder fördes i Sverige fram till 1934, och en del av materialet (perioden 1642–1820) är digitaliserat och tillgängligt via Riksarkivet (Nilsson et al. 2020:45). Inom undersökningens ramar har endast det digitaliserade materialet använts.

Kyrkoböcker

En annan väg för att få fram information om vilka som bott på en viss plats är att söka i det lokala kyrkoarkivet. Både Segeltorp och Ingelstorp ligger i Hovs socken, och en del information går därför att hitta i Hovs kyrkoarkiv. Socknen har tidvis ingått i pastorat med Västra Karups församling, och tidvis med Båstad. 1870 brann prästgården i Båstad ner, med resultatet att de delar av Hovs kyrkoarkiv som förvarades där förstördes. Endast de äldre delar av arkivet som vid tillfället förvarades i prästgården i Västra Karup finns därför bevarade: husförhörslängder 1791–1816, födelse- och dopböcker 1811–1831, lysnings- och vigselböcker 1811–1831 samt död- och begravningsböcker 1744–1771, 1811–1831 (Hovs kyrkoarkiv, SE/LLA/13159). Det innebär att perioden 1831–1869 helt saknas i kyrkoarkivet.

Varje år upprättades husförhörslängder, i samband med att prästen kontrollerade församlingens läs- och skrivkunighet, kunskaper om bibeln samt Luthers lilla katekes. Husförhören hölls i hemmen, och från 1765 var det straffbart att utebli från förhören. Först 1888 blev förhören frivilliga. Eftersom alla i hushållen noterades fungerade det också som ett lokalt befolkningsregister, där prästen också noterade ifall någon flyttade och vart (Johansson 1983:101 ff; Nordisk familjebok 1923-1937, vol. 10: 157). Om husförhörslängderna är bevarade utgör de alltså en mycket god första ingång till information om personerna på en plats.

I de fall husförhörslängderna har luckor, eller är på annat sätt är bristfälliga, kan övriga kyrkoböcker bidra till att lägga ett pussel över vilka som bott i ett hushåll. I födelse- och dopböckerna står förutom födelse- och dopdatum även vem som var föräldrar till barnet samt oftast deras sociala status/yrke. Lysnings- och vigselböckerna kan bidra med namn på hustrun, som ofta är namnlös i t.ex. mantalslängderna och död- och begravningsböckerna ger upplysning om dödsdatumet och ibland även dödsorsaken (Johansson 1983:76, 80). Detta ger nödvändig information för att kunna söka vida-

re i bouppteckningarna.

Bouppteckningar och auktionsprotokoll

Från och med 1734 var det enligt lag obligatoriskt att upprätta en bouppteckning när någon avlidit. I bouppteckningen skulle både fasta och lösa tillgångar noteras, liksom in- och utgående skulder. Syftet var dels att fördelningen av arvet skulle gå smidigt till, dels att alla skulder skulle bli betalda. Bouppteckningen upprättades av värderingsmän. På landsbygden var det ofta de lokalt valda nämndemännen som agerade som värderingsmän (Falk 2025:29 f). I bouppteckningen noterades de saker som tillhörde hushållet, men inte sådant som räknades som änkans/änklingens/barnens personliga ägodelar. Till de personliga ägodelarna räknades t.ex. kläder samt leksaker. Då syftet med bouppteckningen var kopplat till uppdelningen av arvet finns också forskning som visar att man fokuserade på de föremål som hade ett monetärt värde och att föremål som t.ex. var trasiga eller saknade värde utelämnades. Detta förklarar också en diskrepans som finns mellan antalet bevarade bouppteckningar och befolkningsmängden – det var framför allt de med tillgångar som hade behov av att upprätta en bouppteckning, och även om det krävdes enligt lag efter 1734 så är det egentligen först kring mitten av 1700-talet som antalet bevarade bouppteckningar börjar öka (Falk 2025:30, 35f.; Rosén 2001).

Från bouppteckningarna kan man förutom de ovannämnda tillgångarna och skulderna få information om vilka som närvarande vid förrättningen – oftast värderingsmännen samt arvingarna eller deras representanter samt vem som efter dödsfallet hålls ansvarig för att inget förändrats i hushållets tillgångar. Oftast är föremålen kategoriserade efter material, i fallande ordning utifrån värde: guld, silver, koppar, järn osv. Inom varje materialkategori kan man ibland ana att somliga av föremålen redovisas tillsammans för att de haft ett rumsligt sammanhang vid förrättningstillfället, t.ex. att de redskap som hör samman med textiltillverkning redovisas ihop, eller att fiskeredskap redovisas tillsammans med en fiskebåt. I de fallen kan man även misstänka att föremål som inte har ett funktionellt samband, men som är redovisade i bouppteckningen tillsammans, vid uppteckningstillfället hade ett rumsligt samband. Om man tänker på bouppteckningen som en produkt av själva förrättningen, där en grupp människor rört sig i och omkring gårdens byggnader, så blir det en logisk slutsats att man noterat föremålen som befann sig på samma plats rumsligt tillsammans i uppteckningen.

Inom undersökningen har sex bouppteckningar från Segeltorp nr 1 och 2 identifierats och transkriberats. Den äldsta är från 1788 och den yngsta från 1866. Från två dödsbon finns även auktionsprotokoll bevarade. Dessa innehåller information om föremål som efter dödsfallet sålts

på auktion, föremålens inropade värde samt vem som var inroparen. Genom att jämföra bouppteckningarna med auktionsprotokollen kan man konstatera att alla hushållets föremål inte noterades i bouppteckningen, eftersom många fler föremål ingick i auktionerna. I vissa fall varierar också värdet på föremålet mellan bouppteckningen och vad det senare gick för på auktionen. De båda materialen kompletterar alltså varandra, och ger tillsammans en mer fullständig bild av vilka föremål som fanns på gårdarna, deras värde samt var de förvarades. Bouppteckningarna arkiverades efter förrättningen hos häradsrätten och en del av dem finns digitaliserade och tillgängliga genom Riksarkivets digitala forskarsal och i ArkivDigital. Ibland finns även auktionsprotokoll bevarade tillsammans med bouppteckningarna, men de två protokoll som använts inom ramen för denna undersökning kommer från ett privat arkiv som är knutet till släkten som bott på Skåningagården. Detta arkiv kallas här för Gårdsarkivet.

Gårdsarkivet

På grannfastigheten Segeltorp 7:3 förvaras en svart kista med historiska dokument som framför allt rör de båda gårdarna Segeltorp 1 och 2. Inom ramarna för undersökningen har materialet översiktligt gått igenom och en del av det har transkriberats. Fokus har legat på dokument som kan berätta något om gårdarnas markanvändning, resurser och redskap. Bland det transkriberade materialet finns därför auktionsprotokoll, bouppteckningar, arvskiften, arrendeprotokoll samt räkenskaper i form av räkningar och kvittenser. Då materialet är i privat ägo, och inte förtecknat hänvisas det i rapporten endast till som "Gårdsarkivet". Det transkriberade materialet förvaras dels internt i projektets databas, dels publiceras det digitalt i en bilaga till denna rapport.

Byarna Ingelstorp och Segeltorp, översiktlig historik ca 1500–1820

Det äldsta skriftliga belägget för Segeltorp är 1506, och för Ingelstorp 1524 (Skånsk ortnamnsdatabas, sökord: Ingelstorp och Segeltorp). Från den här tidens jordeböcker framgår att man på Bjäre odlade råg, korn och havre - många åkrar lämpade sig bäst för det sistnämnda. Mats Gustavsson konstaterar i sin bok *Bondesamhällets omvandling i nordvästskåne* att det troligtvis även odlades kål, bovete och ärtor. Den odlade marken utgjorde dock ända fram till början av 1800-talet endast en mindre del av landskapet – utmarkerna mellan byarnas uppodlade inägomark var omfattande, och brukades samfällt av byarna till bete. Vegetationen där bestod enligt Gustavsson huvudsakligen av gräs och buskar, med något inslag av trädungar (Gustavs-

son 2006:21).

Bönderna på halvön var framför allt skatte- eller kronobönder – först på 1630-talet bildades ett första säteri på Bjäre, Engelstofta sätesgård, beläget på den bördigare slätten i sydost. Skattebönderna ägde sin jord och betalade skatt till kronan, medan kronobönderna arrenderade mark som ägdes av kronan och betalade s.k. avrad. I båda fallen handlade det om bönder som hade mer självständighet än de landbobönder som brukade adelns mark. Att Skånes äldsta byordning finns bevarad från just Bjäre är därför inte så förvånande. Den utarbetades 1594 som en gemensam förordning för hela Bjäre, av en nämnd bestående av femton bönder från hela häradet. Genom byordningen reglerades böndernas samordning inom byarna, t.ex. hur och när stängslingen mellan inägorna och utmarken skulle göras. Enligt byordningen skulle varje by gemensamt bestämma mellan vilka tidpunkter vångarna i inägomarken skulle vara fredade från betande djur, d.v.s. perioden mellan sådd och skörd. Efter skörden kunde djuren släppas på bete även i vångarna. Varje by skulle också välja en älderman som såg till att alla kände till bestämmelserna och att de efterlevdes (Gustavsson 2006: 21f.).

1658 blev Skåne svenskt, och efter denna tidpunkt finns det bevarade jordeböcker och mantalslängder i de svenska landsarkiven. Det gör det möjligt att följa gårdarna och människorna i Ingelstorp och Segeltorp mer kontinuerligt över tid. Ibland finns även annan information upptagen – i 1661 års jordebok noterades t.ex. hur många skvaltkvarnar som fanns i varje by. Ingelstorp hade vid tidpunkten två kvarnar och Segeltorp en. I hela Hovs socken fanns 16 skvaltkvarnar och det är tydligt att det i varje by fanns minst en (Jordebok 1661, SE/LLA/10880/G III/a:6:955ff). Skvaltkvarnar är en mindre kvarntyp med ett liggande hjul där kraften överförs direkt till de liggande kvarnstenarna ovanför hjulet. Tack vare det liggande hjulet kan de placeras i mindre bäckfåror och det krävs inte lika mycket kraft i vattnet för att man skall kunna mala. Kapaciteten är dock lägre än för en kvarn med stående hjul, och oftast kan man bara mala på vår och höst när vattenmängden i bäcken är som störst (Gadd 2000:161 f.).

Från jordeböckerna kan man också utläsa att Ingelstorp vid mitten av 1600-talet hade fyra hela skattehemman, varav tre stycken var pantgods. Även en av skvaltkvarnarna användes som pant. För Segeltorps del utgjorde hela byn pantgods: tre hela och ett halvt skattehemman, samt skvaltkvarnen. I jordeböckerna framgår vilka som fått pantgodset från kronan, men inte varför eller hur mycket pant som utbetalats (Jordebok 1661, SE/LLA/10880/G III/a:6:958). Däremot framgår det i jordeboken från 1666 att några av gårdarna lämnades som pant före Skåne blev svenskt, på 1650-talet, av den danska kungen Fredrik III (Jordebok 1666, SE/LLA/10880/G III/a:11:81).

Gårdarna brukades av mer än ett hushåll –

Fig. 8 Skvaltkvarnen i Sillaröd, som förvaltas av Albo härads hembygdsförening. Foto: Wikipedia, Jorchr. Creative Commons Attribution-Share Alike 3.0 Unported

endast en gård i Ingelstorp har ett ensamt hushåll noterat vid mitten av 1600-talet, och i mantalslängden står det upptaget att halva den gården är "öde". I flera fall tycks människorna i de olika hushållen på en och samma gård ha varit släkt, då de bär samma patronymika (-son namn). Det gäller t.ex. Olof och Gunnar Pedersson samt Trued och Paul Svensson på ett av de hela hemmanen i Ingelstorp, samt Bengt och Bonde Tulesson, som delade på ett helt hemman i Segeltorp (Mantalslängd 1658, SE/RA/55203/55203.12/1:1941). Skatten betalades gemensamt, och den bestod av både naturprodukter och pengar. Naturprodukterna var råg, korn, havre, smör, honung, galtar, kor, får, lamm, gäss och höns. Med ett par undantag var havren det sädeslag som man erlade störst mängd av. I jordeböckerna står även hästar uppräknade, men då det upptagna värdet är mycket lägre än värdet på t.ex. kor är det troligast att noteringen syftar på en monetär skattepålaga som kallades hästgästeri. Herrgästeri, skrivareskeppa och studskatt var andra monetära skatter som erlades av bönderna i Ingelstorp och Segeltorp (Jordebok 1661, SE/LLA/10880/G III/a:6; Jordebok 1662, SE/LLA/10880/G III/a:8; Jordebok 1666, SE/LLA/10880/G III/a:11). Det är också värt att notera att det i 1680 års mantalslängd framgår att två familjer i Ingelstorp "rymt" från sina gårdar (Mantalslängd 1680, SE/RA/55203/55203.12/18:1478).

Troligtvis som en konsekvens av Skånska kriget (1675–1679) som drabbade allmogebefolkningen i Skåne svårt.

Vid slutet av 1600-talet finns fyra gårdar dokumenterade i Ingelstorp: nr 1, 3, 4 och 5. Nr 1 och 4 är noterade som $\frac{2}{3}$ mantal, nr 3 som $\frac{1}{2}$ mantal och nr 5 som $\frac{3}{8}$. På samtliga gårdar bor mer än ett hushåll. Även Segeltorp hade vid tidpunkten fyra gårdar, varav två var dubbelgårdar: nr 1 och 2, 3, 5 och 6 samt nr 1 som utöver nr 1 och 2 även noterades som en egen gård. De båda dubbelgårdarna är noterade som $\frac{1}{2}$ mantal vardera, nr 3 som $\frac{1}{4}$ mantal och nr 1 som $\frac{1}{2}$ mantal. Liksom i Ingelstorp bodde mer än ett hushåll/gård, och i flera fall hade de olika hushållen som bor på samma gård släktskap – så bodde t.ex. Jöns och Nils Gudmundsson med sina familjer på Ingelstorp nr 1, Jöns och Nils Nilssons familjer på Ingelstorp nr 3, Anders och Trued Mårtenssons familjer på Segeltorp 5 och 6 och kusinerna Tulle Bondesson och Lars Bengtsson på Segeltorp nr 1. Vid slutet av 1600-talet har även andra än husbonden börjat namnges i mantalslängderna (Mantalslängd 1698, SE/RA/55203/55203.12/28; Mantalslängd 1699, SE/RA/55203/55203.12/30; Mantalslängd 1700, SE/RA/55203/55203.12/32).

Den första dokumenterade yrkestiteln förutom dräng/piga dyker upp i slutet av 1600-talet, det gäller en Nils Persson i Ingelstorp, som år 1684 är noterad som salpetersjudare (Mantalslängd 1684,

SE/RA/55203/55203.12/21). Salpeter behövdes vid tillverkning av krut, och uppstod i jorden under ladugårdarnas golv. Militären sände på kronans befallning ut salpetersjudare för att samla in jorden och koka den tills den kristalliserats till en råsalpeter som kunde transporteras till krutbruken (Kaiserfeld 2009:33 ff.).

Åren 1680–1682 infördes det s.k. ständiga knekthållet i Sverige (ibland felaktigt kallat indelningsverket). Istället för att drängar och bondsöner skrevs ut till militärtjänstgöring organiserades ett system där bönderna gick samman i rotar och fick försörjningsplikt för en soldat. Varje rote skulle bestå av minst två mantal, och de enda som var undantagna var adelns sätesgårdar och de landbor som bodde inom sätesgårdens "rå och rör". Det fanns också särskilda bestämmelser gällande rusthållargårdarna, dvs. bönder som tidigare varit skattebefriade mot att de ställde upp med en utrustad ryttare och häst. Villkoren förblev ungefär desamma för dessa gårdar, även efter att det ständiga knekthållet hade införts med förändringen att ryttaren inte längre var bonden själv utan en yrkesmilitär och att ryttaren även skulle ha bostad (Gustavsson 2006:29; Ericson 1997). Första gången soldater omnämns i de båda byarna är i 1698 års mantalslängd, då ryttaren Lasse Litens hustru står noterad på Ingelstorp nr 3, och ryttaren Per Örns hustru står noterad på dubbelgården Segeltorp 1 och 2 (Mantalslängd 1698, SE/RA/55203/55203.12/28). Att ryttarna själva inte är upptagna i mantalslängden kan antingen bero på att de var i militärtjänstgöring eller att de var undantagna mantalspenningen. Troligtvis bodde soldatfamiljerna i ett eget torp, uppfört på mark som tillhörde gårdarna Ingelstorp nr 3 och Segeltorp nr 1–2. Det kunde vara på inägorna, precis vid gränsen mellan inägorna och utmarken. Det var inte ovanligt att soldattorpen på 1600-talet byggdes på inägorna, men precis vid gränsen till utmarken (Elgeskog 1945:155 ff.).

Vid mitten av 1700-talet fanns fyra eller fem gårdar i Ingelstorp: dubbelgården nr 1 och 2, nr 3, nr 4 och nr 5. Dessutom står Ingelstorp nr 2 som en egen enhet, tillhörande Hovs kyrka. Gården är dock noterad som "avhyst" varför det är svårt att dra några slutsatser ifall det handlade om en fysiskt separerad enhet från dubbelgården 1 och 2, eller om dubbelgården var en "pappersfigur" som uppstod i samband med avhysningen. Eftersom gård nr 2 inte finns dokumenterad i de äldre mantalslängderna kan det tala för den tolkningen. I Segeltorp fanns vid samma tidpunkt fyra gårdar, varav två dubbelgårdar: nr 1 och 2, nr 3, nr 4 samt nr 5 och 6. Samtliga gårdar var satta i samma mantal som vid slutet av 1600-talet och liksom tidigare bodde flera hushåll tillsammans på varje gård (Mantalslängd 1743, SE/RA/55203/55203.11/6). Gård nr 1, Segeltorp, som vid slutet av 1600-talet var noterad som en egen enhet à ½ mantal motsvarar vid mitten av 1700-talet möjligtvis Segeltorp nr 4, då mantalet är detsamma och det finns en patronymika-kopp-

ling mellan Bengt Larsson, som bodde på gård nr 4 år 1743, och Lars Bengtsson som bodde på gård nr 1 kring sekelskiftet 1600/1700 (se t.ex. Mantalslängd 1700, SE/RA/55203/55203.12/32 och Mantalslängd 1743, SE/RA/55203/55203.11/6). Från mitten av 1700-talet är endast två mantalslängder bevarade: 1743 och 1751. Den sistnämnda är dessutom skadad, varför hushållen är svåra att rekonstruera för perioden. Soldatfamiljerna Liten och Örn finns inte noterade. Däremot är en Nils Persson Modig med hustru noterade på ett gatehus under Segeltorp år 1751 (Mantalslängd 1751, SE/RA/55203/55203.11/7). Namnet Modig antyder att det handlar om en soldatfamilj.

De olika gårdarna och brukningsenheterna framträder tydligare vid slutet av 1700-talet. I Ingelstorp fanns då fem gårdar (nr 1–5) och i Segeltorp sex gårdar (nr 1–6). Samtliga gårdar är i mantalslängderna noterade som separata enheter och det är angivet hur stora brukningsdelar som varje hushåll besitter. En del av gårdarna har vid tidpunkten blivit uppdelade mellan så många hushåll att brukningsenheterna är mycket små: t.ex. är Ingelstorp nr 4 uppdelat mellan fem hushåll, där den minsta brukningsenheten är 1/9 mantal och Ingelstorp nr 5 har två hushåll med 3/32 mantal och ett hushåll med 3/16 mantal. Flera gatehus och ett ryttaretorp är också antecknade under de olika gårdarna: i Ingelstorp hade gård nr 1 och 4 varsitt gatehus, i Segeltorp fanns gatehus under gårdarna 2, 3 och 4. På Segeltorp nr 5 bodde 1795 ryttare Brenning med hustru och barn i ett ryttaretorp. Bland de övriga torparna finns yrkestitlar som sjökarl och avskedad ryttare noterat, samt på gatehuset under Ingelstorp nr 4 den borgliga skepparen Bengt Jönsson, som uppbar borgerskap i Halmstad. Förutom Bengt Jönsson var år 1786 även Anders Jönsson på Ingelstorp nr 2, Björn Tullsson och Axel Svensson på Ingelstorp nr 3, Jon Persson och Håkan Bengtsson på Ingelstorp nr 5, Axel och Per Nilsson på Segeltorp nr 4 samt i ett gatehus under Segeltorp nr 5 Åke Naverberg skeppare och borgliga. I de båda byarna bodde alltså vid tidpunkten inte mindre än nio skeppare med borgerskap. Samtliga borgerskap var knutna till Halmstad, förutom Per Nilsson på Segeltorp nr 4 som uppbar borgerskap i Kungsbacka (Mantalslängd 1786, SE/RA/55203/55203.11/10; Mantalslängd 1795, SE/RA/55203/55203.11/12). Detta följde väl den allmänna utvecklingen för området – enligt Gustavsson fanns det vid slutet av 1700-talet ett femtiotal skeppare i de fyra nordliga socknarna på Bjäre, de flesta av dem "bondeskeppare" som också hade gårdar. Gustavsson menar vidare att sjöfarten ökade från mitten av 1700-talet, och att de flesta av bondeskepparna var hemmahörande i just Hovs eller Västra Karups socknar (Gustavsson 2006: 171).

Att antalet gatehus hade ökat vid slutet av 1700-talet följde också väl den allmänna utvecklingen för torpbebyggelsen – före mitten av 1700-talet fanns flera lagar som hindrade skatte-

och kronobönder från att anlägga torp på sina marker, dels för att kronan ville skydda skogarna från uppodling och dels för att man ansåg att det kunde skada gårdens bärighet och därmed dess skatteunderlag/avrad. 1743 kom dock en ny förordning som gav skattebönder rätt att anlägga torp utan att det nya torpet skattelades eller att det på något annat sätt påverkade hemmanets skatt. Orsaken var att kronan ändrat syn på nyodling, och ville främja en expansion av jordbruket. Många av dessa torp etablerades på byns utmarker, på intagor som enskilda gårdar gjorde (Elgeskog 1945:178).

Kring sekelskiftet 1700/1800 noterades i mantalslängderna också antalet glasfönster på gårdarna och torpen, då dessa beskattades. Skatten var kopplad till hur stora fönsterrutor (i mantalslängderna kallade fönsterluft) man hade, samt vilken skatteklass hushållet tillhörde. Allmogepersoner betalade lägre fönsterskatt än t.ex. ståndspersoner. I de flesta av Ingelstorps och Segelstorps gårdar handlar det om 1–3 stycken fönsterrutor av den mindre storleken. Undantaget var den borgliga skepparen Bengt Jönsson som bodde i ett gatehus under Ingelstorp nr 4, som hade ett fönster av den större storleken (Almevik 2012:191 f.; Mantalslängd 1795, SE/RA/55203/55203.11/12).

Mantalslängderna är bara digitaliserade fram t.o.m. 1820, varför det är sista årtalet för vad som ryms i denna översiktliga historik. Ingelstorp hade då fem gårdar: nr 1–5 samt ett bol som tillhörde en bonde i den angränsande byn Dejarp. Benämningen bol kan i sammanhanget antyda att det handlar om en mindre gård. I Segelstorp fanns 6 gårdar: nr 1–6. På gårdarna bodde fortfarande flera hushåll tillsam-

Fig. 9 Fönster av liknande typ som kan ha suttit på gårdarna i Ingelstorp och Segelstorp på 1700-talet. Onsjöstugan på Kulturen i Lund. Foto: Sara Williams Lind, 2025.

mans, även om det i mantalslängden är noterat hur stor brukningsdel varje hushåll besitter. Förutom gårdarna fanns det i de båda byarna fyra gatehus i vardera byn. Alla fyra i Ingelstorp är noterade under Ingelstorp nr 1, medan de är fördelade mellan nr 4, 5 och 6 i Segelstorp. Antalet gatehus fortsatte alltså att öka under tidigt 1800-tal, liksom antalet hushåll/gård. Den gård som rymde flest hushåll var Ingelstorp nr 1 – år 1820 bodde 54 personer där, att jämföra med att 136 personer i hela Ingelstorp. Sett till antalet boende var Segelstorp den mindre av de båda byarna: vid tidpunkten bodde 101 personer i byn, varav 20 personer bodde på Segelstorp nr 1 (Mantalslängd 1820, SE/RA/55203/55203.11/60).

1820 noterades inte längre antal fönsterrutor på gårdarna, men däremot skulle man erlagga skatt för hur många i hushållet som brukade tobak, kaffe/te samt hur många klädesplagg med siden som fanns. Sidenplaggen delades upp i större och mindre. Dessutom fanns en skatt för innehav av brännvinspanna, där skatten baserades på hur stor pannan var. I Ingelstorp fanns siden i nio av 23 hushåll och man konsumerade kaffe eller te i två av hushållen. I Segelstorp fanns det inget hushåll som konsumerade kaffe/te och siden finns bara noterat i två av 18 hushåll (Mantalslängd 1820, SE/RA/55203/55203.11/60). Skillnaden beror troligtvis på att antalet skeppare var större i Ingelstorp. Det var även de två hushållen med skeppare i Ingelstorp som hade kaffe/te. Tobak konsumeras däremot av nästan alla hushåll i de båda byarna, och totalt fanns det 18 brännvinspannor i området (Mantalslängd 1820, SE/RA/55203/55203.11/60). Totalt rymde de 288 kannor, dvs. 754 l brännvin. När man idag tillverkar vodka går det åt 100 kg spannmål till ca 30 l vodka. Om man utgår från det förhållandet behövdes det ca 2 200 kg spannmål för att tillverka en omgång brännvin i alla brännvinspannorna som 1820 fanns i Ingelstorp och Segelstorp.

Sammanfattning

Sett över hela tidsperioden fram till storskiftet på 1820-talet hade de båda byarna en likartad utveckling med flera hushåll/gårdsenhet och där torpbebyggelsen först består av enbart soldattorp men på andra halvan av 1700-tal utökas med flera gatehus. Alla gårdarna utom en i Ingelstorp var under hela perioden skattehemman, och det "bol" som omnämns som tillhörande Hovs kyrka övergår mot slutet av perioden också till att bli ett skattehemman. Flera av bönderna som brukar gårdarna är i början av perioden tydligt släkt med varandra, men släktskapen blir över tid svårare att följa. Däremot blir brukningsenheterna tydligare avgränsade i och med att de olika ägarnas brukningsdel av gården mantalsätts i dokumenten. Förutom bondefamiljer, drängar och pigor, fanns det i båda byarna andra yrken så som salpetersjudare, sjökarl,

sockenskomakare och deja (sockenskomakaren kan man t.ex. finna i mantalslängden från 1795, SE/RA/55203/55203.11/12, och en deja i mantalslängden från 1820, SE/RA/55203/55203.11/60). Det fanns också s.k. bondeskeppare i båda byarna, men med en övervikt åt Ingelstorp. Ingelstorp framstår mot slutet av perioden också som den rikare av de båda byarna, sett till både invånarantal och konsumtionsmönster.

Ägarlängd

Dagens fastighet motsvaras av marker som framför allt brukats av gårdarna Ingelstorp nr 5 samt Segelstorp nr 1-2. För att kunna få fram information ur t.ex. bouppteckningar och skiftesprotokoll har det därför varit nödvändigt att reda ut vilka som bott på gårdarna. Till höger presenteras dessa i sammanställda figurer, där många olika skriftliga källor använts för att ge en så komplett bild som möjligt över framför allt hemmansägarna. Förhoppningsvis ger detta även en utgångspunkt till framtida forskning om gårdarnas historia.

Normaliserade former av namn har använts, observera alltså att stavningen på namnen kan variera mellan olika källor. Längst ner i varje ruta står äldsta skriftliga belägget för att just den hemmansägaren tagit över gården. För flera personer saknas födelse- eller dödsår (eller både och). Detta hänger samma med att Hovs kyrkoarkiv brunnit (se ovan). Notera också att rutornas storlek inte exakt motsvarar andelen ägande.

Flera olika källor har kombinerats i figuren. Färgen på ramen anger vad som är den huvudsakliga källan, se nedan.

Fig. 10 Ägare till gårdarna ca 1700 - 1900

Ingelstorp nr 5

Ingelstorp nr 5
Nils Persson & Per Nilsson

Mantalslängder 1694 - 1711

1700

Ingelstorp nr 5
Änkan Agda

Mantalslängd
1751

Ingelstorp
nr 5
Per Jönsson
(1722/1723
-)

Mantals-
längd 1743

Ingelstorp
nr 5
Per Larsson

Mantals-
längd 1751

Ingelstorp nr 5
Skepparen
Håkan Bengts-
son
(1753 -)

Mantalslängd
1786

Ingelstorp
nr 5
Skeppare
Joen Pers-
son (d.ä.)
(1745/1746
-)
Mantals-
längd 1786

Ingelstorp
nr 5
Joen Persson
(d.y.)
(1747 - 1815

Mantals-
längd 1786

1800

Ingelstorp nr 5
Nils Håkansson
(1779 -)
h. Else Jonsd.
(1789 -)

Mantalslängd
1808

Ingelstorp
nr 5
Nils Anders-
son
(1783 -)

Mantals-
längd 1810

Ingelstorp
nr 5
Per Jöns-
son
(1786 -)

Mantals-
längd 1812

Utflyttade i Laga skifte 1845

Ingelstorp 5:5
Mårten Nilsson
(1829 - 1908)
h. Bolla Svensdotter
(1826 - 1909)

Hemmansklyvning
1863

Ingelstorp 5:6
Lars Peter Nilsson
(1827 - 1899)
h. Johanna Tulin
(1829 - 1917)

Hemmansklyvning
1863

1900

Segeltorp nr 1

Segeltorp nr 2

Segeltorp nr 1-2
Per Persson och sonen Tulle
Mantalslängder slutet 1600-tal - 1711
(Per Persson redan 1659, svårt att särskilja far/son)

1700

Segeltorp nr 1-2
Tule Persson
Mantalslängd 1743

Segeltorp nr 1-2
Per Tulleson
Mantalslängd 1751

Segeltorp nr 1-2
Nils Jönsson

Mantalslängd 1743,
1751

Segeltorp nr 2
Per Kjellsson

Mantalslängd 1743, 1751

Segeltorp nr 1
Pål Nilsson
Geom. avm. 1775

Segeltorp nr 1
Lars Pålsson
(1764 - 1846)

Mantalslängd
1795

Segeltorp nr 1
Sjökapten
John Larsson
(1804 - 1860)
h. Elna Nilsdotter
(- 1858)

Auktion 1837

Segeltorp nr 1
Jöns Nilsson
(1743 -)
Geom. avm. 1775

Segeltorp
nr 1
Ebbe Jöns-
son
(1776 -)

Mantals-
längd 1800

Segeltorp
nr 1
Per Jöns-
son
(1772 -)

Mantals-
längd 1795

Utflyttade i Laga skifte 1844

Segeltorp nr 2
Per Nilsson
(1750 -)

Geometrisk avmätning 1775

1800

Segeltorp nr 2
Nils Nilsson
(1790 - 1866)

Husförhörsl. 1811

Köper 1858 Segeltorp nr 2

Segeltorp nr 1-2
Skepparen John Larssons arvingar
Perioden 1860 - 1881/1888
Arrendatorer, bl.a. Nils Peter Larsson som emigrerade 1872

Segeltorp nr 1-2
Sjökapten Lars Peter Larsson
(1849 - 1906)
h. Kristina Hansson (1849 -)
Husförhörsl. 1888

Segeltorp nr 1-2
Ingrid Charlotta Larsson
(1855 - 1928)
m. Nils Peter Bengtsson
(1844 - 1926)
Husförhörsl. 1881

1900

Före skiftena

På 1920-talet skrev etnologen Åke Campbell en avhandling om skånsk odling och bebyggelse på 1700-talet. I avhandlingen delar han in Skåne i tre bygder, baserat på odlings- och hägnadssystem samt bebyggelse. Gränserna mellan bygderna sträckte sig enligt Campbell på diagonalen över Skåne, från nordväst mot sydost och följde alltså de skånska åsarna. I söder låg den uppodlade slättbygden där byarna låg tätt och det vanligaste odlingssystemet var tresädesbruk, dvs. åkrarna låg i träda vart tredje år och brukades då till sommarbete. I nordost låg skogsbygden, med gårdar som låg ensamma eller i glesa byar. Skogen var områdets stora resurs, och gav t.ex. virke, träkol och tjära till försäljning, medan åkrarna var små och brukades i ensädessystem. Åkrarna besåddes därmed varje år, något som var möjligt tack vare en kombination av små åkrar och tillräckligt mycket betesdjur som gav gödsel. Mellan slätten och skogen låg det som Campbell kallade för risbygden, som Bjärehalvön tillhörde. I risbygden var åkrarna små och de brukades liksom i skogsbygden i ensädessystem. Men i risbygden fanns inte några stora skogar att tala om. Istället var det betet och ängsmarkerna som var området stora resurs. Ängsmarken var skottskogspräglad, dvs. man tog lövfoder från skottstubbar som stod i ängarna, och mellan byarna utgjordes utmarken av stora fäladsmarker. Boskapsskötseln var alltså viktig - man både födde upp djur till försäljning och tog emot betande djur från slätten, som p.g.a. den omfattande uppodlingen hade brist på betesmark. Vad gällde hägnadssystemet i risbygden så beskriver Campbell det som att varje bys hägnad låg likt en ring kring byns ensädesvång, med fäladen utanför. Hägnaderna i sig utgjordes av stengården som antingen var nakna eller påbyggda med ris. Där det var stenfattigt kunde istället risade jorddiken användas (Campbell 1928).

Gårdarnas resurser på 1600-talet

Att åkerbruket var magert och småskaligt på Bjäre bekräftas av ett jordrevningsprotokoll från år 1670. Det upprättades i samband med att den svenska kronan ville få bättre underlag för förvaltningen av Skåne, och beskriver de olika gårdarna. Den årliga besådda arealen på Bjäre var i medeltal knappt tio tunnland och man odlade korn, råg och havre. Ibland odlades även bovete, ärtor, lin och hampa. Avkastningen var sällan mer än tredje eller fjärde kornet, dvs. att en tunna utsäde gav tre-fyra tunnor i skörd. Utöver boskapens gödsel användes även tång till att gödsla med, men jordarna beskrivs ofta som torra och sterila. Andra resurser som beskrivs i protokollet är fisket och skogen, där de största skogarna fanns på Hallandsåsens sluttningar. I övrigt verkar flera skogar ha blivit förstörda under krigsåren vid mitten av 1600-talet. Fisket beskrivs däremot som en viktig resurs, särskilt sillfisket (Fritzell 1975).

I jordrevningsprotokollet finns beskrivningar av de enskilda gårdarna, för Ingelstorps del handlar det om fyra gårdar och från Segeltorp finns beskrivningar av två dubbelgårdar (nr. 1–2 och 5–6), samt två enkelgårdar (nr. 3 och 4) (Jordrevningsprotokoll 1670, SE/RA/521/521.06/F I/582:196 ff.). För gårdarna i Ingelstorp finns nummer angivna för två av dem (1 och 3), men de övriga två går att identifiera tack vare den nya mantalssättningen som gjordes i samband med jordrevningen, samt med hjälp av patronymika. På den första gården i protokollet bodde Nils och Lars Nilsson, och det sätts i mantal som ett 3/8 skattehemman. Gården motsvarar troligtvis nr 5 i jordeboken från 1699, då det beboddes av Per Nilsson och Nils Persson med familjer (Jordebok 1699, SE/RA/55203/55203.12/30). Den andra gården som i jordrevningsprotokollet saknar

Fig. 11 Äng med "kratt" fotad av Mårten Sjöbeck utanför Kivik, 1935. I bakgrunden större träd. Universitetsbiblioteket Lund, Mårten Sjöbecks landskapsfotografier. Alvin-record:217779. Public Domain.

Gård	Hästar	Kor	Ungnöt	Kalvar	Får	Svin
Ingelstorp nr 1	6	6	6	2	6	4
Ingelstorp nr 3	6	4	4	2	5	2
Ingelstorp nr 4	8	4	4	3	7	1
Ingelstorp nr 5	4	4	4	0	5	1
Segeltorp 1-2	4	4	4	0	5	3
Segeltorp 5-6	6	6	6	4	4	6
Segeltorp 4	4	4	6	2	3	4
Segeltorp 3	4	2	4	0	4	0

Fig. 12 Tabell över antalet djur i gårdarna 1670. Källa: Jordrevningsprotokoll 1670, SE/RA/521/521.06/F I/582.

numrering beboddes av Sven Månsson samt Pål och Trued Persson och det mantalssätts som ett 2/3 skattehemman. Gården motsvarar troligtvis nr 4 i jordeboken från 1699, då det beboddes av fyra brukare med familjer: Måns Svensson, Nils Bengtsson samt Sven och Nils Truedsson (Jordebok 1699, SE/RA/55203/55203.12/30).

Jordmånen beskrivs i båda byarna som sandig, grusig och med berg under. Mulbetet är "skarpt och magert". Gårdarna har också stranden som gemensam resurs. På åkrarna odlas årligen i ensådes-system - liksom på Bjäre i övrigt - råg, korn och havre. Den enda gård som beskrivs ha lite skog är Nils Nilssons och Lars Nilssons gård i Ingelstorp, nr 5 – och då handlar det endast om surskog, det vill säga en mindre skog som växte på sankmark. Ingenstans i området fanns skog till byggnadsvirke eller ved. Det fanns inte heller någon ädellövskog där svinen kunde gå och äta ollon. Övriga gårdar i Ingelstorp och Segeltorp beskrivs ha endast "smått kratt", dvs. buskar och lågvuxna träd, som kunde användas till hägnad. På Segeltorp 1-2 står det särskilt beskrivet att krattet består av al. Samtliga gårdar beskrivs även ha möjlighet att fiska, särskilt sillfisket om senhösten nämns som en resurs, men långt ifrån alla verkar vid tidpunkten ha ägnat sig åt fiske – så beskrivs t.ex. hur gård nr 3 i Segeltorp saknar fiske-nät. På gårdarna fanns hästar, kor, ungnöt, kalvar, får och svin (se fig. 12). De rikaste gårdarna vid tidpunkten, sett till antalet djur, var Ingelstorp nr 1 och Segeltorp nr 5–6. Den fattigaste var Segeltorp nr 3 (Jordrevningsprotokoll 1670, SE/RA/521/521.06/F I/582:196 ff.). Segeltorp nr 1–2 hade vid tidpunkten fyra hästar, fyra kor, fyra ungnöt men inga kalvar, fem får och tre svin. Dubbelgårdens åkrar besåddes årligen med åtta tunnor råg/korn och två tunnor havre. Ängarna gav fyra lass med hö. Förutom den ovannämnda surskogen samt sillfisket hade gården inga särskilda resurser (Jordrevningsprotokoll 1670, SE/RA/521/521.06/F I/582:196 f.). Jordrevningsprotokollet nämner inga smådjur på gårdarna, men från naturprodukterna som erlades i skatt kan man ur jordeböckerna från 1660-talet ändå utläsa att det i de båda gårdarna också fanns gäss och höns (se t.ex. Jordebok 1666, SE/LLA/10880/G III/a:11:81 f.), i jordrevningsprotokol-

let kallade Per Persson och Sven Jönsson. Namnet "Skanig" kan vara den äldsta skriftliga kopplingen till gårdens namn "Skåningagården". Trädgården som omnämns i jordrevningsprotokollet var med största sannolikhet ett inhägnat område med frukt-trädsodling, vilket är den äldre betydelsen av ordet (saob, sökord: trädgård). I protokollet från 1670 nämns ingen skvaltkvarn på gården, men däremot finns det omnämnt som en resurs på Segeltorp nr 5–6, samt på Ingelstorp nr 3 och på gården i Ingelstorp som bebos av Sven Månsson samt Pål och Trued Persson, dvs. nr 4. Detta bekräftar skvaltkvarnarna som dokumenterades i 1661 års jordebok (se ovan), och gör det också möjligt att dra slutsatsen att det troligtvis handlade om kvarnar som låg norr och söder om undersökningsområdet, snarare än inom dagens fastighet.

Sett till antalet djur var Ingelstorp nr 5 mycket likt Segeltorp 1-2, enligt jordrevningsprotokollet hade man på gården fyra hästar, fyra kor, fyra ungnöt, fem får och ett svin. Åkerarealen var dock något mindre, och besåddes årligen med fyra tunnor råg och korn samt fyra tunnor havre. Ängarna gav fyra lass med hö. Förutom den ovannämnda surskogen samt sillfisket hade gården inga särskilda resurser (Jordrevningsprotokoll 1670, SE/RA/521/521.06/F I/582:196 f.). Jordrevningsprotokollet nämner inga smådjur på gårdarna, men från naturprodukterna som erlades i skatt kan man ur jordeböckerna från 1660-talet ändå utläsa att det i de båda gårdarna också fanns gäss och höns (se t.ex. Jordebok 1666, SE/LLA/10880/G III/a:11:81 f.).

1700-talets landskap och bebyggelse

Vad gäller bebyggelsen och hur landskapet var rumsligt organiserat kan man inte få fram så mycket från jordeböckerna och jordrevningsprotokollet. Den enda noteringen gällande bebyggelsen finns i dokumentationen av gård nr 4, där det i jordrevningsprotokollet går att läsa att hus, boskap och allt som fanns på gården blev uppbränt under krigsåren (Jordrevningsprotokoll 1670, SE/RA/521/521.06/F I/582:198 f.). Men från 1770-talet finns två kartor

som visar det då oskiftade landskapet kring Ingelstorp och Segeltorp. Det handlar dels om en geometrisk avmätning av utmarken i Hovs socken från 1772, dels en geometrisk avmätning av inägorna i samma socken, från 1775. Eftersom det är före skiftena genomförs är det troligt att kartorna också visar det äldre landskapet. Dagens fastighet utgör ett område, framför allt väster om de båda byarna, som på 1770-talet omfattade både inägomark med åkrar och ängar, samt utmark. Före skiftena var det vanligt att bebyggelsen låg mitt i inägomarken, där de bästa jordarna fanns. Inägomarken var indelad i mindre enheter, s.k. tegar, där byns olika gårdar ägde flera tegar fördelade i de olika markslagen. Tegarnas storlek och placering var relaterad till gårdens storlek, men syftet var att alla skulle få ta del av både de goda och de sämre jordarna. Att marken var uppdelad på detta vis betydde att man gemensamt behövde organisera arbetet på åkrar och ängar, och att man hade gemensamt satta tidsramar för när markerna skulle vara fredade från betande djur (se avsnittet ovan om Bjäre härads byordning). Det innebar också att man stängslade för att hålla djur ute, snarare än inne. Inägomarken var som Campbells konstaterade i sin avhandling stängslad mot utmarken där djuren gick på bete, och stängslingen sköttes även den gemensamt (Campbell 1928). Från gårdarna till utmarken ledde oftast en stängslad fägata, för att säkerställa att inga djur kom in på den odlade marken. Utmarken brukades gemensamt av de byar som angränsade till den, för Ingelstorp och Segeltorps del låg utmarken västerut längs med kusten. På den geometriska avmätningen av densamma, från 1772, kallas den för Västre skog och den var samfälld med Hov, Perstorp, Hillarp,

Muggarp, Skrigstorp, Skåvarp, Svenstorp, Ängalags Kärrgårdar, Olastorp, Vrån, Varan nr 2, 5, 6 och 8 (Geometrisk avmätning 1772, 11-HOV-2:7). Att området kallades för Västre skogen är intressant med tanke på ett platsnamn går att finna på den 70 år yngre laga skiftes-kartan, där den tidigare utmarken väster om Carlslunds nuvarande läge kallas för Hultet (Laga skifte 1845, 11-HOV-42:37). "Hult" kommer från tyskans Holz, som betyder trä/ved, och brukar i ortnamnssammanhang tolkas som "skog". Det har också framförts att det särskilt skulle kunna betyda stubbskottsskog (<https://www.isof.se/namn/ortnamn/lar-dig-mer-om-ortnamn-i-sverige/vanliga-ortnamnselement>). De båda namnen antyder att åtminstone delar av utmarken väster om Ingelstorp och Segeltorp någon gång varit trädbevuxen, kanske med en lägre stubbskottsskog.

På utmarken är också en skvaltkvarn utritad i en bäckravin i norra delen av Segeltorp. Detta är troligtvis kvarnen som är dokumenterad som en resurs på Segeltorp nr 5–6 i jordrevningsprotokollet från 1670 (se ovan). Även Ingelstorp har en skvaltkvarn markerad på utmarken, i en bäckravin strax söder om undersökningsområdet. Vid bäckens utlopp finns på kartan en vågbrytare utritad, tillsammans med namnet Norrebro hamn (Geometrisk avmätning 1772, 11-HOV-2).

Vad gäller inägorna som ligger inom dagens fastighet så kan man av 1700-talskartorna konstatera att området innefattade både åkrar och ängar. För Segeltorp nr 1–2 handlade det om två åkrar strax väster om gårdarna, där den ena genomskars av den numera kulverterade bäcken. Båda åkrarna hade oregelbunden form, vilket tyder på att de är jades med årder snarare än bearbetats med plog.

Fig. 13 Detalj från geometrisk avmätning 1772, visad halvtransparent ovanpå ett modernt ortofoto. Notera skvaltkvarnen väster om Segeltorp nr 5 och 6, markerad med en pil. Geometrisk avmätning 1772, 11-HOV-2, Lantmäteriet

Även på den del av dagens fastighet som tillhörde Ingelstorp fanns på 1770-talet en åker. Det handlade om ett större åkerområde norr om den äldre byläget som var uppdelat i 9 tegar, där 3 av tegarna tillhörde Segeltorp nr 4 och resterande tegar tillhörde Ingelstorp. Överhuvudtaget var bygränsen mellan Ingelstorp och Segeltorp oregelbunden på slutet av 1700-talet, och troligtvis även före dess. Båda byarna hade tegar som befinner sig på den andra byns marker. Det tyder på att man satte gemensam fredningstid för inägorna, då det enligt kartan endast finns hägnader mot utmarken och längs med fågatorna. Gränsen mellan byarna tycks inte ha varit markerad i landskapet vid denna tidpunkt (Geometrisk avmätning 1775, 11-HOV-3).

ängen mellan Ingelstorps by och Segeltorps marker noterad som ofullbordad (Geometrisk avmätning 1775, 11-HOV-3:74f.). Detta skulle kunna tyda på att ängshävdén på platsen var ny år 1775 – en äng måste skötas, precis som en åker. På våren fagar man ytan, dvs. man tar bort grenar och kvistar som hamnat där under vintern, samt räfsar bort mossor och döda löv. Man sår eller gödslar inget på ängen, utan den består av de växter och örter som växer där av sig själva. Efter att höet är slaget och bärgat kan djuren komma in på efterbete och på hösten röjer man också sly och beskär träd och buskar som växer i ängen (Cserhalmi 2008:104 ff.). Beskrivningen av gårdarnas "kratt" i det äldre jordrevningsprotokollet handlade med största sannolikhet om just denna typ av låga buskar och mindre träd som växte i ängsmarkerna.

I ängsmarken väster om Ingelstorp fanns också en liten kålgård som tillhörde Ingelstorp nr 5. Den låg precis norr om fäkatan där den slutade vid utmarken. I protokollet finns ingen beskrivning av det inhägnade området precis väster om gård nr 5, men även det var troligtvis en kålgård eller trädgård. På sydsidan av Segeltorp nr 1-2 fanns tre inhägnade hagar, på östsidan om gården ytterligare en och åt nordost finns två inhägnade hagar. I kartprotokollet finns en notering om "kålhag.", men det är oklart om det handlar om en eller fler av hagarna (Geometrisk avmätning 1775, 11-HOV-3:82).

1786 gjordes en revidering av den geometriska kartan över inägorna, i form av ett nytt protokoll som var mer detaljerat. Där framgår att det område som låg norr om Ingelstorps fägåta, precis där den tar slut vid utmarken, kallades för Lyckan och att det innehöll både en kålhage som tillhör-

25

de Ingelstorp nr 5 samt 2 "egrar", troligtvis en äldre stavning för åkrar, dvs. åkrar som ligger i träda eller har fått växa igen (saob, sökord: åkrar). Ängen som gränsade mot Segeltorp kallas i protokollet för Storeäng och beskrivs som en dålig, sidlänt äng med tuvig jord. Att den benämndes sidlänt betyder att den var vattensjuk och sank. Söder om Storeäng låg en äng som i det reviderade protokollet kallas för Tappet. Även den äng som ligger närmast gård nr 5, Gårdsängen, som ligger precis åt nordväst, beskrivs som sidlänt och mestadels dålig. Åkern som ligger norr och öster om gård nr 5 kallas i protokollet för Tofterna, medan de mindre åkertegar som ligger norr om Tofterna, mot gränsen till Segeltorp, kallas för Hultsåkrarna (Geometrisk avmätning 1775, 11-HOV-3, revidering 1786:109 ff.). Även för Segeltorp nr 1-2s del är det reviderade kartprotokollet mer detaljerat. Här kallas området sydost om gården för Gårdsängen, som beskrivs som mestadels sidlänt och där det också finns två "dåliga" små åkrar. Väster om gården ligger den Nedre gårdsängen som är helt sidlänt och har tre åkerstycken. Direkt öster om gården ligger området Toften, med åkerjord som är grusig och en ängsbacke mot bäcken som är så dålig att den inte höstas (Geometrisk avmätning 1775, 11-HOV-3, revidering 1786:112). Det är värt att notera att ortnamnsleden -toft betyder "tomt", och i både Ingelstorp och Segeltorp talar det för en lång kontinuitet i byarnas läge (<https://www.isof.se/namn/ortnamn/lar-dig-mer-om-ortnamn-i-sverige/vanliga-ortnamnselement>).

Kartan över inägomarken är så pass detaljerad att även bebyggelsen tycks ha avbildats korrekt – det är inte schablonsymboler för gårdarna, utan enskilda byggnader är inritade och tycks vara uppmätta. Ingelstorp nr 5 bestod då av 6 byggnader,

placerade kring två fyrkantiga gårdsplaner där den norra längan var en lång byggnad som sträckte sig över båda gårdsplanerna, och där den östra gårdsplanens västra länga utgjorde samma byggnad som den västra gårdsplanens östra länga (Geometrisk avmätning 1775, 11-HOV-3). Det saknas mantalslängder från 1770-talet, men både 1751 och 1786 bodde tre hushåll på gården – vid det senare tillfället var två av männen noterade som skeppare (Mantalslängd 1751, SE/RA/55203/55203.11/7; Mantalslängd 1786, SE/RA/55203/55203.11/10). Det är troligt att antalet hushåll var detsamma även 1775.

Segeltorp nr 1-2 bestod 1775 av två separata fyrkantiga gårdar, där den södra av de två, på kartan markerad som 2, var den största av dem. Liksom på Ingelstorp nr 5 var tre hushåll noterade på dubbelgården i 1751 och 1786 års mantalslängder. I mantalslängden från 1786 är dessutom hushållen uppdelade på gård 1 respektive 2. På Segeltorp nr 1 bodde då Pål Nilsson och Jöns Nilsson med sina familjer och på Segeltorp nr 2 bodde Nils Persson med sin familj samt den inhyste fadern Per. På gård nr 2 är dessutom ett gatehus noterat, där bodde vid tidpunkten Jonas Jacobsson med hustru och ett barn (Mantalslängd 1751, SE/RA/55203/55203.11/7; Mantalslängd 1786, SE/RA/55203/55203.11/10:103). Troligtvis handlar det om det ensamma gatehus som man kan se på kartan från 1775, placerat precis där fälgatan från Segeltorp nr 1-2 tar slut. Gatehuset består av en mindre byggnad och är inhägnat – det ligger som en ensam ö där utmarken börjar (Se fig. 16 Geometrisk avmätning 1775, 11-HOV-3). I protokollet till den geometriska avmätningen över utmarken kan man utläsa att gatehuset är ett ryttaretorp under

Fig. 15 Detalj geometrisk avmätning 1775, halvtransparent ovanpå modernt ortofoto. Ingelstorp nr 5 i mitten av kartan, markerad med en pil. Utsnittet visar undersökningsområdets sydligaste del. Geometrisk avmätning 1775, 11-HOV-3, Lantmäteriet.

Segeltorp (Geometrisk avmätning 1772, 11-HOV-2:11). Strax sydost om Segeltorp 1-2, placerat precis över bäcken, finns också en mycket liten byggnad markerad på inägochartan. Eftersom även ett dämme är utritat ca 100 m uppströms är det med största sannolikhet en skvaltkvarn som är utritad (Geometrisk avmätning 1775, 11-HOV-3).

Från denna tid finns också den äldsta bouppteckningen som har kunnat identifierats inom ramen för undersökningen. När frun till Nils Persson i Segeltorp nr 2, Troen Andersdotter, dog år 1788 noterades hushållets tillgångar och skulder i hennes bouppteckning. Som arvingar efterlämnade hon sin make och en son, Per Nilsson, som vid tillfället var 11 år gammal. Bland föremålen kan man särskilt notera två segel av järn, ett slags tvärbalkar som bär upp en övre kvarnstenen på ett lämpligt avstånd från en undre. Det skulle kunna tyda på att det var Segeltorp nr 2 som vid tillfället ägde skvaltkvarnen sydost om gården. Alternativt är detta det äldsta belägget på att ytterligare en kvarn uppförts på Segeltorp nr 1-2. I bouppteckningen finns också flera jordbruksredskap noterade: två årder med järn, en harv, tre liar, en spade med blad av järn och tre yxor. Spaden tyder på att man redan börjat gräva diken, kanske för att leda bort vatten från sankta delar av marken. Genom bouppteckningen går det också att få fram hur djurbesättningen såg ut på Segeltorp nr 2 vid slutet av 1700-talet: man hade två svarta hästar, en svart och en röd stut som dragdjur, en röd stutkalv, två kor, två kvigor, 12 stycken får och lamm, två svin samt en gås. Utsädet var fortfarande korn, råg och havre, men förekomsten av en linbråka och lingarn tyder på att man även odlade lin. Det är vidare värt att notera att hushållet hade spinnrock och kardor, men ingen vävstol – kanske fanns det en i Segeltorp nr 1 som man lånade när det behövdes? Även en smörkärna samt snideriredskap berättar om

gårdens självhushåll, men det finns också föremål i bouppteckningen som vittnar om att man varit en del av ett större konsumtionsnätverk: t.ex. ljusstakar och fat av tenn, mässingskittlar och en spegel. Gården är i bouppteckningen noterat som ett rusthållshemman på 1/8 mantal och värderades till 85 riksdaler och 16 skilling (Bouppteckning Troen Andersdotter 1788, Gårdsarkivet).

Sammanfattning

Genom en kombination av mantalslängder, jordrevningsprotokoll, kartor, kartprotokoll samt en bouppteckning kan vi få en ganska god bild av hur marken inom undersökningsområdet brukades före skiftena. Inägomarken sträckte sig ca 400 m väster om Segeltorp nr 1–2, och ca 500 m åt nordväst från Ingelstorp nr 2, och den var gemensamt hägnad mot utmarken Västre skog som låg väster om inägora. Utmarken brukades samfällt till bete med flera andra byar i socknen. Närmast gårdarna låg kål- och trädgårdar, även om Ingelstorp nr 5 verkar ha odlat upp sina först på 1700-talet. På de sandiga åkrarna odlades årligen korn, råg, havre samt troligtvis lin, och man brukade årder till att ärja jorden. Ängarna hade låga buskar eller små träd som användes till hägnad och troligtvis även lövfoder. Både åkrar och ängar var uppdelade i mindre tegar. På Segeltorp nr 1–2 fanns på 1770-talet en skvaltkvarn med tillhörande dämme strax öster om gården, och åtminstone på 1600-talet hade man även biodlingar. Bebyggelsen låg samlad i kringbyggda gårdar, och man bodde flera hushåll på varje gård. På både Ingelstorp nr 5 och Segeltorp nr 1–2 bodde tre hushåll. På Segeltorp nr 2 fanns dessutom ett ryttartorp.

Fig. 16 Detalj, Geometrisk avmätning 1775, halvtransparent ovanpå modernt ortofoto. I öster Segeltorp nr 1-2, väster om fågatan ser man ryttartorpet under Segeltorp nr 2. Geometrisk avmätning 1775, 11-HOV-3, Lantmäteriet.

Skiftenas och gränsdragningarnas tid, 1811–1845

En av de största förändringarna av jordbruket före maskinernas införande var skiftesreformerna som genomfördes från mitten av 1700-talet och fram till tidigt 1900-tal. Dels försvann med dem uppdelningen mellan inägo- och utmark, dels blev det som tidigare varit samfälliga utmarker oftast omvandlat till enskild egendom, men framför allt samlades jordägandet i större skiften och den tidigare tegindelningen av inägomarken försvann. Därmed försvann även det gemensamma bruket av marken, och istället för att gemensamt stängsla djuren ute från åkrar och ängar blev det upp till varje djurägare att stängsla in sina djur. Skiftena genomfördes utifrån tre olika förordningar, med olika resultat: storskiftet från 1749, enskiftet från 1803 och laga skifte från 1827 (Cserhalmi 2008:123 ff.). För Ingelstorp och Segeltorps del fastställdes storskifte 1823–24 respektive 1826, samt laga skifte 1845 respektive 1844, varför framför allt dessa två skiftena presenteras närmare här.

Från början krävdes det att alla jordägare i en by ville genomföra storskiftet, men redan år 1757 ändrades det till att det räckte med en jordägare. Målet med storskiftet var att samla så många tegar som möjligt i större tegar, varför storskifteskartorna oftast bara berör inägomarken. Men det kunde även innebära att utmark som var samfällig med andra byar delades upp och att gränserna mellan byarnas utmarker hägnades (Gustavsson 2006:74; Cserhalmi 2008:124). Efter storskiftet skulle varje jordägare ha max fyra tegar per åker/äng, något som snart visade sig mindre effektivt än vad man hade önskat, varför enskiftesförordningen infördes redan 1803. Förordningen hämtade inspiration från Rutger Mackleans omdaning av sitt gods Svaneholm, där varje landbobonde på 1780-talet fick 40 tunnland i ett sammanhängande område att bruka och gårdarna flyttades ut till de nya områdena (1 tunnland motsvarar ca 0,5 hektar). Enskiftet fick dock inget större genomslag utanför slättbygderna, eftersom markerna varierade för mycket i övriga delar av landet. Det gick helt enkelt inte att skapa en korrekt fördelning av byns marker om den nya ägan skulle samlas i ett enda ägoskifte. Istället kom förordningen om laga skifte 1827, som var ett mellanling mellan storskifte och enskifte. Varje jordägare fick då ha max tre ägoskiften: två i åker/äng och ett i skog/utmark (Cserhalmi 2008: 21 ff.).

Vid storskiftet värderades markerna efter deras avkastning, dvs. hur många tunnor skörd man fick ut per tunna utsäde. Vid laga skifte användes istället en åttagradig skala som kategoriserade byns jordar efter deras inbördes förhållande. En åker av kategori 1 på Bjäre motsvarar alltså inte en åker av kategori 1 på Söderslätt. Värderingen gjordes av en lantmätare tillsammans med s.k. syningsmän som var jordägare från grannbyarna samt med jordägarna i byn som skulle skiftas. Syftet var att värdet

på ägoskiftena skulle motsvara värdet på tegarna man haft före skiftet. Detta gjordes i förhållande till arealen, om man hade ett stort stycke åker med lågt värde före skiftet kunde det alltså motsvaras av ett litet stycke åker med högre värde efter skiftet. I samband med värderingen av jorden upprättade lantmätaren en mycket detaljerad karta samt ett protokoll som redovisade de olika markernas värde, yta och ofta även namn. Tack vare dessa protokoll kan man alltså få fram mycket information om markförhållandena, både före och efter skiftet. Dessutom fördes till protokollet hur skiftet gick till – vilka möten som hölls, vad som avhandlades där och vilka som närvarade (Cserhalmi 2008:29).

En konsekvens av skiftena var att gränser och därmed även hägnader förändrades. Även vägsträckningarna påverkades och i laga skiftesprotokollen dokumenterades hur ansvaret för skötseln av vägar och hägnader skulle fördelas. I vissa fall krävde detta en separat förrättning. Så var fallet i Ingelstorp och Segeltorp – från de båda byarna finns flera förrättningsakter som rör rågångar och stängsling. Så stakades t.ex. gränserna för Segeltorps och Hallavaras utmark ut och rörlades redan 1811 och för Ingelstorps utmark 1811/1812 (Rågång 1812, 11-HOV-5; Rågång 1814, 11-HOV-9). Att rörlägga betyder att man markerade ut gränsen med stenrösen/resta stenar.

Ingelstorp nr 5 var under perioden 1811–1845 uppdelat på tre ägare: Nils Håkansson, Nils Andersson och Per Jönsson. Den förstnämnda hade 3/16 mantal av gården och de övriga två ägde 3/32 mantal vardera (SE/RA/55203/55203.11/38:192; Laga skifte, 1845, 11-HOV-42:11 ff.). Segeltorp nr 1 hade tre ägare: år 1811 var de Lars Pålsson på 3/16 mantal, samt Per Jönsson och Ebbe Jönsson på 3/32 mantal vardera. När laga skifte genomfördes 1844 var ägarna Lars Pålssons son, skepparen John Larsson, Per Jönsson samt de omyndiga arvingarna till Ebbe Jönsson. Segeltorp nr 2 bestod av 1/8 mantal, som under hela perioden ägdes av Nils Nilsson (Mantalslängd 1811, SE/RA/55203/55203.11/38; Laga skifte 1844, 11-HOV-34:6).

Intagor och uppdelning av utmarken

I den generella berättelse om skiftena som presenterats ovan framstår utmarkerna som alltigenom samfälliga fram till skiftena, men det stämmer inte överallt. På många håll började man att göra enskilda intagor på utmarkerna långt före dess. Detta påbörjades med soldattorpen, som på 1600-talet ofta anlades på inägorna till ett av hemmanen i rotelaget. Den gård som upplät plats åt soldattorpet komprimerades av de andra rotebönderna genom att t.ex. erlægga en lägre del av den årliga ersättningen till soldaten eller med att få ta en intaga på utmarken. I början av 1700-talet flyttades sedan ofta soldattorpen från inägorna till utmarken, inte sällan då till denna intaga. Ett annat exempel på hur

enskilda intagor uppstod på utmarken är de hästha-
gar som rusthållarhemmanen hade rätt att anlägga
(Elgeskog 1945:155 ff.). Efterhand som det blev
enklare för skattebönderna att etablera torp (se
ovan) gjordes också fler intagor på utmarken, och
från 1770 hade alla skattehemman rätt att ta inta-
gor som motsvarade hemmanets storlek (Elgeskog
1945:209 ff.). Valter Elgeskog, som i sin avhandling
undersökte hur lagstiftningen och praktiken såg ut
kring torpetableringar före laga skifte, menade att
intagorna på utmarken rent av kan ha varit en fak-
tor som drev på skiftena (Elgeskog 1945:155 ff.).

Åren 1806 och 1807 mättes utmarken
vid Ingelstorp och Segeltorp upp inför en del-
ning av densamma mellan byarna, och åren 1811
och 1812 blev gränserna utstakade och rörlag-
da. Förrättningarna är dokumenterade i två olika
kartakter – en för Segeltorp som fastställdes 1812
och en för Ingelstorp som fastställdes 1814. Just
gränsen mellan Ingelstorp och Segeltorp konsta-
terades vid tillfället ha "redan stängde Rågångar",
enligt protokollet för Ingelstorp i form en stengär-
desgård. Den fastställda gränsen lades längst med
denna (Rågång 1814, 11-HOV-9:13, 39). Av de båda
kartorna kan man konstatera att intagor upprättats
på båda byarnas utmark, men att det för undersök-
ningsområdets del framför allt handlade om en stor
intaga väster om den gamla gränsen mellan inägor/
utmark i Ingelstorp, med namnet Norra gärdestäp-
pan. Inom gårdet finns flera avgränsningar markera-
de, det verkar ha bestått av ett större gårde och fem
mindre. Det framgår dock inte vilken/vilka gårdar i
Ingelstorp som tagit upp intagan och inte heller om

det var åkrar eller ängar (Rågång 1814, 11-HOV-9,
kartblad 2, 38). Väster om Segeltorp nr 1–2 finns
på kartan en kvarnsymbol markerad i norra delen
av bäckravinen som leder ner vattnet till stranden
(se fig. 17) (Rågång 1811, 11-HOV-5). Tyvärr finns
ingen information om kvarnen i rågångsprotokollet,
men år 1824, i samband med storskiftet, framgår
det att kvarnen då ägdes av Nils Nilsson i Segel-
torp nr 2 och att bäckravinen kallades för Krumda-
len (Storskifte 1826, 11-HOV-25). Då det där också
framgår att Nils Nilsson sedan tidigare ägde kvar-
nen är det troligt att så var fallet redan 1806/1807,
när rågångskartan upprättades. Eventuellt var det
i Krumdalskvarnen som de två järnseglen i Troen
Andersdotters bouppteckning satt (Nils Nilssons fru
som dog 1788) men det går inte att bevisa. Det som
går att säga någorlunda säkert är att kvarnen byggts
någon gång mellan 1772, då kartan över den sam-
fälliga utmarken upprättades, och 1806/1807, då
kartan till rågångsförrättningen uppmättes.

Ingelstorps utmarksgränser mot grannby-
arna Olastorp och Vrån fastställdes år 1817. Kar-
tan över delningen bygger på uppmätningen från
1806/1807, men protokollet innehåller mer detal-
jerad information, särskilt om Ingelstorps intagor
eftersom dessa vid tillfället också delades upp mel-
lan gårdarna i byn. Ytterligare intagor hade också
gjorts mot väster sedan uppmätningen 1806/1807,
dessa tillfogades delningskartan. Inom undersök-
ningsområdet delades i och med förrättningen in-
tagorna upp i två ägor, dels nr XX som tilldelades
Ingelstorp nr 5, Nils Håkansson, dels nr XIX som
tilldelades Ingelstorp nr 5, Nils Andersson. De båda

Fig. 17 Detalj, rågångskarta 1814, halvtransparent över modernt ortofoto. Kartan visar undersökningsom-
rådets västra del. Det ljusgröna fältet är Norra gärdestäppan, Ingelstorps intaga på utmarken. Notera också
kvarnsymbolen vid den norra bäcken, markerat med en pil. Rågång utmark 1814, 11-hov-9, Lantmäteriet.

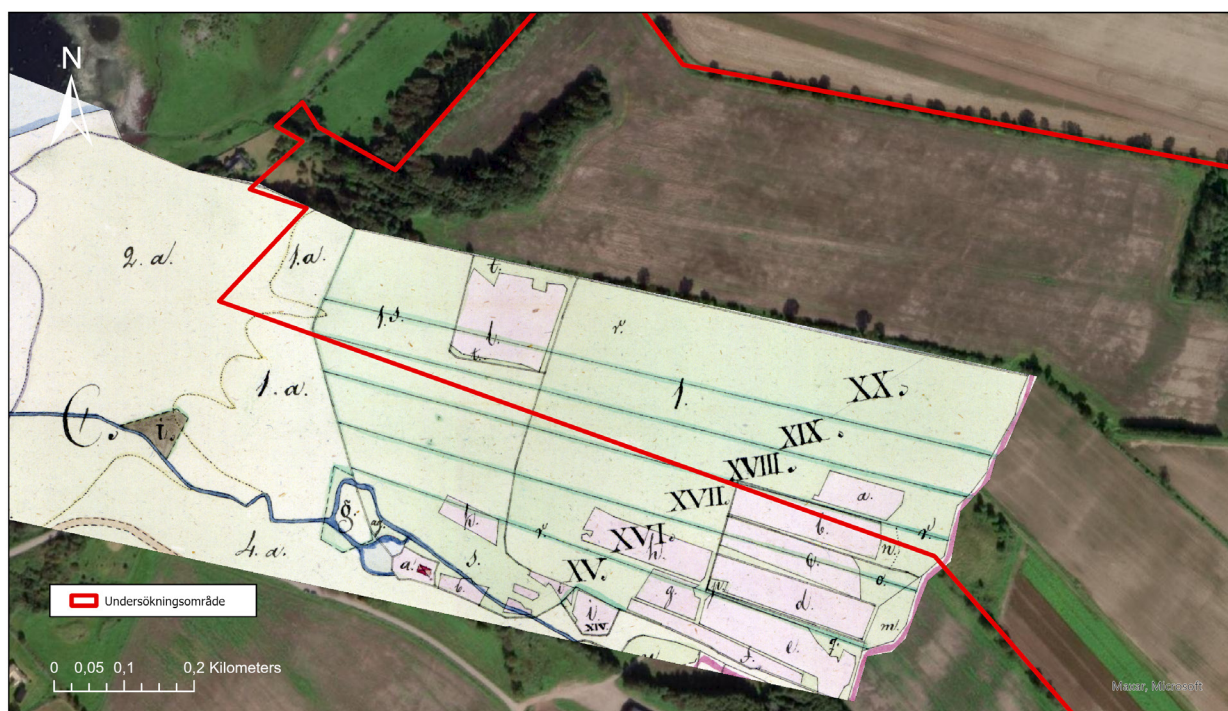

Fig. 18 Detalj från laga delning av Ingelstorps utmark, 1817 georefererad ovanpå modernt ortofoto. Notera åkerstycket vid bygränsen, lit: I, och hägnaden runt. Detta området kallas i kartprotokollet för Ryttaarelyckan. Laga delning 1817, Hovs socken Ingelstorp nr 1-7, Lantmäteriet.

ägorna bestod vid tidpunkten av ängsmark samt en åker, och från protokollet kan man utläsa att åkern samt ett inhägnat ängsområde runtomkring kallades för Ryttaarelyckan (Se fig. 18, Laga delning 1817, Hovs socken Ingelstorp nr 1-7). Vid tillfället verkar ingen bebyggelse ha funnits i Ryttaarelyckan, men platsnamnet är en stark indikation på att ett soldattorp tidigare funnits på platsen.

På 1820-talet genomfördes sedan storskifte i de båda byarna. I båda fallen skiftades även utmarken mellan de olika gårdarna, varför det finns kartor över både den och inägorna. På kartan över Segelstorps utmark är det tydligt att en stor del av utmarken öster om Krumdalen vid tidpunkten bestod av intagor, med både äng och åker. Åkrarna var fyrkantiga med räta vinklar och låg framför allt på områdets norra del, medan ängen låg på ömse sidor bäcken. Bäckens fortsatte därifrån ner i Krumdalen, och kom då till Nils Nilssons kvarn med tillhörande damm och hålldamm. Strax öster om Krumdalen gick gränsen för intagorna och fäladsmarken började. Precis väster om Krumdalen ligger branten ner mot stranden. Den kallades i protokollet för Likammen, troligtvis bildad av ordet "lid", som betyder backe eller sluttning (saob, sökord: Lid). Nedanför Likammen undantas strandmalarna från skiftesdelningen. Området fortsätter alltså att vara samfällt för byn, särskilt tångtåkten nämns som "en härlighet som icke bör frångå något hemman eller någon åbo" (Storskifte 1826, 11-HOV-25:11). Området öster om Likammen delades i storskiftet upp med raka gränslinjer mellan de fyra ägarna av Segelstorp nr 1 och 2 (Storskifte 1826, 11-HOV-25).

I samband med storskiftet i Segelstorp genomfördes också en förrättning av fägatan som ledde ner från gårdarna nr 1, 2 och 3 till strandmalen. I protokollet framgår att gatan hägnats med stengärdesgårdar på både syd- och nordsidan (Stängselåtgärd 1826, 11-HOV-23). Det är värt att notera att fägatan gick något norr om dagens vångaväg, den hade alltså inte samma sträckning. När storskiftet av Ingelstorps utmark gjordes återanvändes återigen kartan som uppmättes 1806/1807, varför de flesta strukturerna är desamma som vid delningen 1817. De delar av intagorna som låg inom dagens fastighet kom även efter storskiftet att tillhöra Nils Håkansson och Nils Andersson på Ingelstorp nr 5 (Storskifte 1824, Hovs socken Ingelstorp nr 1-7).

I och med laga skifte upphörde indelningen i ut- och inägomark, istället kategoriserade lantmätaren jorden i inrösnings- och avrösningsjörd, dvs. odlingsbar och icke odlingsbar mark. För Ingelstorps och Segelstorps del var redan en stor del av den tidigare utmarken omvandlad till intagor när laga skifte genomfördes, de åkrarna och ängarna beskrivs närmare längre ner. I båda byarna behölls dock strandmalarna som samfällad mark, i protokollet från Ingelstorp står det uttryckligen att denna "... ansågs odugligt till annat än upplagsplats för Tången och Fiskredskapens upphängande" (Laga skifte 1845, 11-HOV-42:18). Strandmalarna väster om Segelstorp fortsatte att utnyttjas till bete (Gustavsson 2006:42).

Fig. 19 Detalj Storskifte av Segeltorps utmark, 1826, ovanpå modernt ortofoto. Hovs socken Segeltorp nr 1-6. Lantmäteriet. Utdrag från taxeringslängden:

64 marken nedom till likamen

65 Hällan

66 Ilasjöslätten

67 Ilasjön nära oduglig

68 Krumdahlsslätt

69 Krumdahlen

70 vid Ingelstorps rågång

71 under intagorne

72 Öfversta hörnet af 1&2 Segelstorps intaga intill Ingelstorps rågång

73 Större delen af dito intaga på båda sidor om bäcken

74 På ömse sidor om bäcken

Gränser, stängsel och vägar

Före storskiftet låg flera av Ingelstorps och Segeltorps åkrar och ängar blandade i gränsområdet mellan byarna. Ingrid Westin påpekar också i en artikel i Bjärebygden 1980 att byarna i Hovs socken från början hade en gemensam inägomark (Westin 1980). I och med storskiftet kom rågångarna att markeras ut för både inägor och utmark. Vad gällde gränsen mellan de båda byarna verkar den ha varit stängd med en stengärdesgård på utmarken redan 1806–1807 (Rågång 1812, 11-HOV-5:6). Troligtvis hängde detta samman med intagorna som redan då fanns på Ingelstorps sida om gränsen. På inägor behölls däremot gränsen öppen fram till laga skifte – i protokollet till en stängselförrättning som genomfördes 1845 beskrivs sträckan mellan landsvägen och knäet på bygränsen som "ostängdt", medan gränsen från knäet västerut fram till branten ner mot strandmalarna beskrevs som stängd med en vall (Stängselåtgärd 1845, 11-HOV-36:9). Att inägomarkerna vid laga skifte fortfarande var ostängslade återspeglas i hur åkern med nr 15 på laga skifteskartan för Ingelstorp tydligt hänger sam-

man med åker nr 74 på laga skifteskartan för Segeltorp (Se fig. 21, Laga skifte 1844, 11-HOV-34; Laga skifte 1845, 11-HOV-42). I och med stängslingförrättningen 1845 blev det beslutat att hela bygränsen skulle vara stängslad senast den 1 maj 1847, och att de som hade stängslingsskyldigheten hade rätt att bryta upp och använda sten från ett område på 100 alnar (ca 60 m) på vardera sida om gränsen. Detsamma gällde för gränserna mellan de olika ägoskiftena inom byn (Stängselåtgärd 1845, 11-HOV-36:7). Dessa raka gränslinjer syns fortfarande i dagens landskap, i form av vegetation och stengärdesgårdar, exempelvis är den raka vegetationslinje som är bevarad rakt västerut nedanför Skåningsgården en rest av ägo gränsen mellan Segeltorp nr 1 och 2 efter laga skifte.

Även vägarna rätades ut i och med laga skifte – på kartorna har det äldre vägnätet samma gröna färg som ängsmarken, medan de nya vägarna är ifyllda med brun färg. För undersökningsområdets del handlade det dels om en rätning av landsvägen mellan de båda byarna, i östra delen av fastigheten, dels om den fägata som ledde från Segeltorp nr 1-2

samt 3 ner till strandmalarna. Den nya fägatan följde den nya laga skiftesgränsen mellan Segeltorp nr 2 och 3, medan den äldre sträckningen följde gränslinjerna som hade lagts ut vid storskiftet (Storskifte 1826, Hovs socken Segeltorp nr 1-6; Laga skifte 1844, 11-HOV-34). Den nya landsvägen mellan byarna drogs som en rak linje över Bjerså kern sydost om Segeltorp nr 1-2 och fick därmed en ny passage över bäcken, strax öster om den äldre övergången (Laga skifte 1844, 11-HOV-34).

Vad gäller vägarna på den del av undersökningsområdet som i och med laga skifte kom att ligga under Ingelstorp nr 5 kan man konstatera att den nuvarande vägsträckningen härstammar från just laga skifte, men att en liknande sträckning drogs redan vid storskiftet. Den enda större skillnaden var att vägen justerades något i östra delen, närmast gården, då den tidigare vägsträckningen följde ägo gränserna från storskiftet (Storskifte 1823, 11-HOV-17; Laga skifte 1845, 11-HOV-42). Överhuvudtaget följer dagens vägnät i området i princip vägsträckningarna från laga skifte.

Åkrar och ängar

Som redan har nämnts ovan fanns det åtminstone på 1770-talet tre åkrar på inägomarken väster om Segeltorp nr 1-2, varav den östra genomskars av bäcken och den norra endast bestod av en mycket liten åkerlapp. Enligt storskiftesprotokollet kallades hela området för Lyckan (Storskifte 1823, 11-HOV-17:149, 477). Lyckan begränsades västerut av en hägnad mot utmarken samt österut av branten upp mot Segeltorp nr 1-2, och den innefattade både åkrarna och ängsmarker. De tre åkrarna hade organiska former, utan vinkelräta hörn, vilket skulle kunna tyda på att man brukat dem med årdar. Detta styrks av bouppteckningen efter Troen Andersdotter, på Segeltorp nr 2, där två årdar med järn dokumenterades men ingen plog (Bouppteckning Troen Andersdotter 1788, Gårdsarkivet). Årderbruket tycks sedan ha fortsatt in på 1800-talet – i samband med att Lars Pålsson år 1837 sålde sin andel av gården till sonen John Larsson hölls auktion, och enligt auktionsprotokollet fanns då inte mindre än fyra årdar, varav John Larsson ropade in två, men ingen plog (Auktion Lars Pålsson 1837, Gårdsarkivet). När John Larsson dog, nästan 30 år senare, fanns enligt bouppteckningen en plog på gården,

Fig. 20 Detalj från storskifte av Ingelstorps utmark, 1824, ovanpå modernt ortofoto. Storskifte på utmark/utägor, Hovs socken, Ingelstorp nr 1-7, Lantmäteriet.

Utdrag från taxeringslängden:

43 af Backen wid norre lyckor

47 af dito (Intagorne) åker

48 af Intagorne Åker

50 af Åkern Dito (Intagorne)

51 af Intagorna åkern

52 af dito

56 af dito

57 af dito äng

58 dito

59 af dito

70 af dito (Malarne)

men även tre årder (Bouppteckning John Larsson 1861, SE/LLA/10005/FIIa:44:323). Att det dröjde så pass länge innan man skaffade en plog kan ha haft flera orsaker: som konstaterats ovan skiljer sig bruksmetoderna åt – om man har små åkrar med oregelbunden form är det helt enkelt besvärligare att köra med plog än med årder. Dessutom kräver plogen en mer stenfri åker än årdret, dels för att vändskivan skär djupare i marken och därmed fastnar lättare, dels för att årdret enklare styrs runt större stenar. På en del håll ansågs det vara mer arbetskrävande att anpassa åkrarna till plogen än att fortsätta använda årder. Det finns till och med exempel på trakter där man ansåg att plogen drog upp så mycket sten med vändskivan att det blev sämre jordmån av den (Bringéus 1962:70 ff.), och i en folklivsuppteckning från Segeltorp beskrivs att när man väl hade börjat bruka plog på åkrarna fick de många stenarna ibland träåsen på plogen att gå av (LUF, M:13594). Ännu på 1840-talet, vid tiden för laga skifte i Segeltorp, hade åkrarna i Lyckan samma organiska form. Den enda skillnaden i området var att den lilla åkerlappen i norr hade försvunnit och ersatts med äng.

Ängarna i Lyckan beskrivs i norr som goda och kring bäcken som madängar – dvs. tidvis översvämmade. Förutom ett hårdvallsområde i anslutning till de båda åkrarna beskrivs ängarna söder om bäcken som sidlänta, dvs. sankta och låglänta. Ängarna med högst gradering är hårdvallsängarna i nära anslutning till åkrarna (Laga skifte 1844:29 ff.).

Liksom på den äldsta kartan, från 1770-talet, är på de båda skifteskartorna ett större åkerstycke uttritat öster om Segeltorp nr 1–2. Området kallades för Tofterna, vilket tyder på att det är det äldsta åkerstycket då toft är ett äldre ord för gårdstomt (se diskussionen ovan kring platsnamnet toft). I och med skiftena tilldelades nr 1–2 den del av åkerstycket som var närmast de båda gårdarna. I övrigt låg gårdarnas åkrar åt söder, mot Ingelstorps bygräns. Inom dagens fastighet handlade det dels om den västra delen av en större åker som hette Bjersåker (bjer = berg/höjd), dels ett mindre åkerstycke norr om Bjersåker som i både storskiftes- och laga skiftesprotokollet kallas för Hampelandet (Storskifte 1823, 11-HOV-17:223; Laga skifte 1844, 11-HOV-34:30). Bjersåker beskrivs som grusig och örbladad (ör = grovt sandig/grusig. Saob, sökord: ör), och ängarna som ligger mellan dessa åkerstycken beskrivs som hårdvall. Närmast gården kallades ängen för Gårdsängen, längst söderut för Hultet (Laga skifte 1844, 11-HOV-34:30 ff.). Området begränsas västerut av samma brant som ligger väster om gårdarna, i de båda skiftesprotokollen kallad Hallen, ända till den del där landsvägen mellan Segeltorp och Ingeltorp fortfarande går ner. Där bytte den enligt laga skiftesprotokollet namn till Bolaliden. Hela branten användes till ängsmark, förutom de områden där berget gick i dagen (Storskifte 1823, 11-HOV-17:223; Laga skifte 1844, 11-HOV-34:32). En "hall" är i Ortsnamssammanhang just

ett berg, medan ett "bol" är ett äldre ord för gård (saob, sökord: bol, hall). En "lid" är som ovan konstaterats en brant. Nedanför Bolaliden låg före laga skifte Ingelstorps by, vilket säkerligen är vad namnet refererar till. Vid Bolaliden gick också gränsen mellan byarna, på vars norra sida det sista åkerstycket på Segeltorp nr 1-2 inägomark låg. Vid tiden för storskiftet var detta ett åkerstycke som brukades gemensamt med Ingelstorp, där de båda byarna hade tegar på båda sidor om bygränsen. Men i och med storskiftet fastlades gränsen, och den del av åkern som hamnade på Segeltorps ägor tillföll Ebbe Jönsson i Segeltorp nr 1-2. Åkerstycket kallas i skiftesprotokollen för Hultåkrarna, och jordmånen beskrivs som mylla med en hög gradering. (Storskifte 1823, 11-HOV-17:222; Laga skifte 1844, 11-HOV-34:30).

Den del av samma åker som låg på Ingelstorps mark kallades som ovan nämnts för Tofterna. Även efter storskiftet var åkerområdet delat mellan flera gårdar i byn. Först med laga skifte 1845 samlades en större del av Tofterna inom ägo gränsen till Nils Håkanssons del av Ingelstorp nr 5, där särskilt den del som låg rakt norr om byn bedömdes vara av den bästa jordmånen i byn (Storskifte 1823, 11-HOV-17; Laga skifte 1845:34). Vid tiden för storskiftet fanns även en mindre åker, ca 300 m nordväst om byn. Åkern finns inte dokumenterad på den geometriska kartan från 1772, varför man får anta att området har odlats upp någon gång kring sekelskiftet 1700/1800. I storskiftesprotokollet kallas området för Julastycket (Geometrisk avmätning 1772, 11-HOV-2; Storskifte 1823, 11-HOV-17:220). Enligt Institutet för språk och folkminnen tyder ordleden "Jul" i ett ortnamn oftast ihop med högtiden jul, och något hänt på platsen i juletider – antingen en särskild händelse eller att man börjat bruka den i juletider (https://www.isof.se/namn/namnbloggen/inlagg/2015-12-11-julfallan-julafton-och-andra-juliga-ortnamn_2025-06-30). På 1840-talet hade åkern blivit större, men också tappat sitt namn – den angavs i protokollet bara som en del av Tappeslyckan, i sin tur en sammanslagning av de äldre benämningarna på området – Tappet för ängen och Lyckan för åkrarna (Geometrisk avmätning 1775, 11-HOV-3, revidering 1786:38). I Tappeslyckan fanns på 1840-talet också fler åkrar, längst västerut vid den gamla inägo gränsen, och en större äng (Laga skifte 1845, 11-HOV-42:33 f.). Dessa åkrar tycks ha odlats upp efter storskiftet, då endast ängsmark dokumenterades på platsen 1823 (Storskifte 1823, 11-HOV-17).

Som redan konstaterats i avsnittet om intagorna på utmarken odlades i de båda byarna nya åkrar upp utanför inägo gränsen. Redan före laga skiftet hade gränsen för inägo marken förskjutits västerut på utmarkens bekostnad. Dessa, liksom övriga nyodlingar, togs i bruk med en teknik som kallades brännodling eller jordbränning då man började med att skära av grässvålen med ett särskilt redskap som kallades skärejärn. Skärejärnet hade

Fig. 21 Laga skiftes-kartorna för Ingelstorp och Segelstorp georefererade och placerade på modernt ortofoto. Ljusgula områden är åkrar, gröna är ängar. Laga skifte Segelstorp, 11-hov-34, Lantmäteriet; Laga skifte Ingelstorp, 11-hov-42, Lantmäteriet

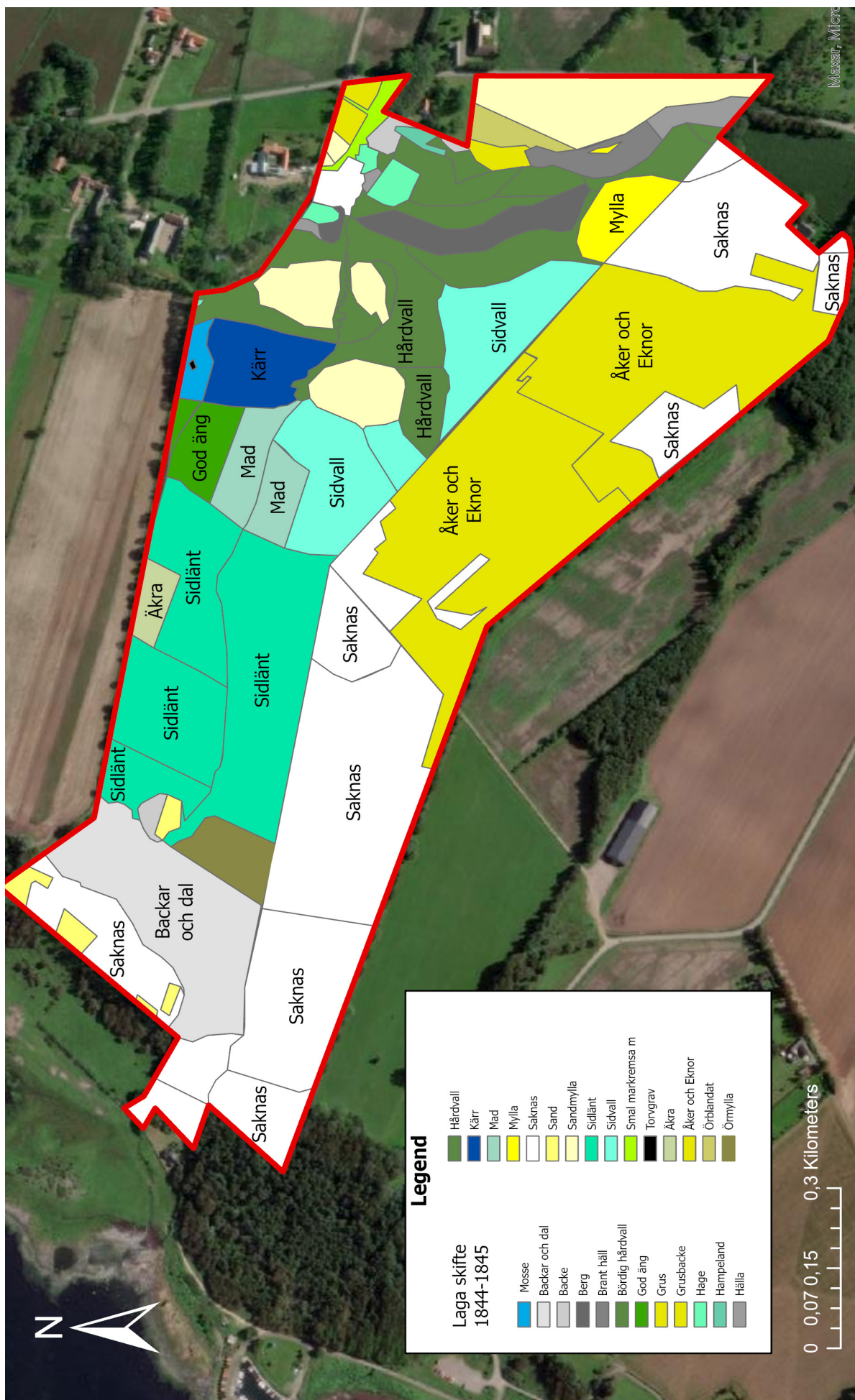

Fig. 22 Information om markbeskrivning hämtad från Laga skiftes-kartorna för Ingelstorp och Segelstorp georefererade och placerade på modernt ortofoto. Gula områden är åkrar, gröna är ängar. Se kartlegend för närmare beskrivning. Laga skifte Segelstorp, 11-hov-34, Lantmäteriet; Laga skifte Ingelstorp, 11-hov-42, Lantmäteriet

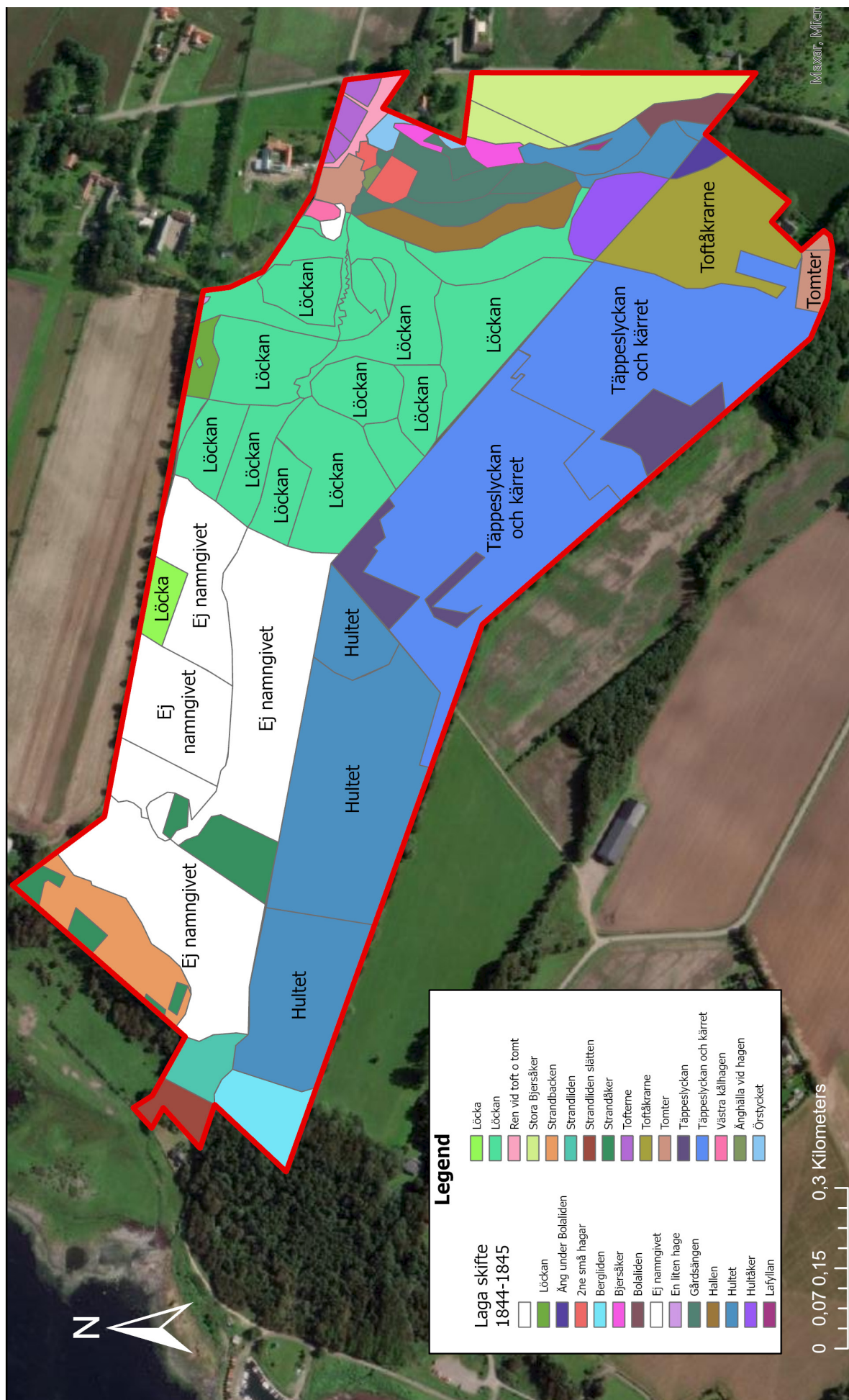

Fig. 23 Smånamn hämtade från Laga skiftes-kartorna för Ingelstorp och Segelstorp georefererade och placerade på modernt ortofoto. Laga skifte Segelstorp, 11-hov-34, Lantmäteriet; Laga skifte Ingelstorp, 11-hov-42, Lantmäteriet

en tvärställd egg och den sköts för hand framåt under grässvålen med skaftåndan vilades mot låret eller ljumsken. Grässvålen vändes därefter upp och ner för att torka, varefter den eldades upp. Askan spreds ut på det nyupptagna området, som därefter gav god avkastning i ett par år (Bringéus 1964:21 ff.; LUF, M:13594). Enligt Gustavsson besåddes dessa åkrar första året med råg och eventuellt potatis andra året (Gustavsson 2006:92). Cserhalmi menar istället att detta bruk i Skåne och Västsverige föll under benämningen havrejordar, särskilt då det handlade om tillfälliga åkrar upptagna på ängsmark. Havrejordarna brukades under några år tills gödningen från bränningen förbrukats, varpå åkern tilläts ligga i träda och bli äng igen. Efter att ett antal år hade gått kunde proceduren återupprepas (Cserhalmi 2008:134). Både på Ingelstorps och Segeltorps utmark finns i kartmaterialet åkrar som står benämnda som åkrar, dvs. åkrar som ligger i träda, vilket kan tyda på att det handlade om just havrejordar (Geometrisk avmätning 1775, 11-HOV-3, revidering 1786:38; Laga skifte 1844, 11-HOV-34:31). En tredje möjlighet är att det handlade om att man sådde korn det första året, då detta beskrivs i en folklivsuppteckning från 1954 av en man som växte upp i Segeltorp på 1860-talet (LUF, M:13594). Det skall dock noteras att det handlar om minnen från andra halvan av 1800-talet, och att bruket kan ha förändrats från de åkrar som odlades upp under första halvan av 1800-talet. Alla tre sädesslagen – råg, havre och korn – odlades i gårdarna, och går att hitta i ett auktionsprotokoll från perioden. Vid auktionen som hölls i samband med att Lars Pålsson sålde sin del av Segeltorp nr 1–2 till sonen John nämns t.ex. 4 tunnor råg, 4 tunnor korn och 1 tunna havre till utsäde (Auktion Lars Pålsson 1837, Gårdsarkivet). Bland de nyupptagna åkrarna på intagorna fanns också åkrar som vid skiftestillfället inte låg i träda, t.ex. fanns på norra sidan av Segeltorps intaga flera åkrar som står noterade som nyodlingar i laga skiftesprotokollet. Det finns också några små åkerstycken väster om Krumdalen, kallade Strandåkrarna (Laga skifte 1844, 11-HOV-34:31).

Det är tydligt att nya områden började odlas upp eller omvandlades till ängsmark redan före skiftena. Valter Elgeskogs hypotes om att intagorna på utmarken var en av drivkrafterna bakom skiftesreformerna tycks stämma väl in på undersökningsområdet. De nya åkrarna har i flera fall en mer fyrkantig form än de äldre åkrarna, med rätvinkliga hörn. Eftersom plogen inte verkar ha gjort sitt intåg vid tidpunkten får förklaringen till skillnaden sökas på annat håll. En del av åkrarna som odlades upp efter storskiftet följde de nya, raka gränserna i landskapet, t.ex. i Ingelstorps Tappeslyckan, men även i områden som inte skiftades på 1820-talet dyker de rätvinkliga åkrarna upp, ett exempel är Segeltorps Sandåkrarna. Det kan tyda på att åkrarnas form inte enbart styrdes av praktiska aspekter, utan även av idéer om hur markerna skulle skötas och se ut. Man kan också tänka sig skärejärnen var enklast att

driva rakt framför sig, snarare än att svänga med. Det finns beskrivet i folklivsmaterialet hur den som var duktig på att använda skärejärn inte behövde väja för t.ex. buskar och annan mindre vegetation (Bringéus 1964:23). Den fyrkantiga formen kan då avslöja att dessa åkrar användes till brännodling.

Hagar och humlegårdar

Allra närmast gårdarna låg kål-, träd- och humleodlingarna. På skifteskartorna ser man dem som inhägnade mindre områden i nära anslutning till bebyggelsen och i kartprotokollen står oftast bara "hage" utskrivet som beskrivning. Jordmånen i hagarna är av de högsta graderingarna, vilket tyder på att det är just odlingshagar och inte djurhagar. På Segeltorp nr 1-2 låg hagarna på tre sidor av bebyggelsen – vid storskiftet 1823 fanns en hage precis norr om och en öster om Segeltorp nr 2, en väster om Segeltorp nr 1 och fyra hagar på sydsidan av Segeltorp nr 1. Dessutom låg en humlegård på bergsknallen väster om Segeltorp nr 2, och där fägatan från Segeltorp nr 1-2 mötte fägatan från Segeltorp nr 3 låg ytterligare en liten hage. Enligt protokollet från storskiftet var denna hage samt hagen väster om Segeltorp nr 1 kålhagar (Storskifte 1823, 11-HOV-17:122, 124, 223). I och med storskiftet kom humlegården, den lilla kålhagen vid fägatan samt hagarna norr och öster om Segeltorp nr 2 att till-

Fig. 24 Detalj Storskiftekartan 1823, Segeltorp nr 1-2 med kringliggande hagar. Storskifte 1823, 11-hov-17, Lantmäteriet.

Fig. 25 Detalj Storskifte 1823, Ingelstorp nr 5 med hagar på sydsidan. Storskifte 1823, 11-hov-17, Lantmäteriet.

falla Nils Nilsson på nr 2, medan kålhagen väster om Segeltorp nr 1 samt två av hagarna på sydsidan hamnade på Lars Pålssons ägor. Per Jönsson på Segeltorp nr 1 tilldelades de andra två hagarna på sydsidan, medan Ebbe Jönssons ägor blev helt utan hage (Storskifte 1823, 11-HOV-17:221f.). Vad gäller Ingelstorp nr 5 fanns det vid storskiftet tre hagar på södra sidan av gården. De tre hushållen på gården tilldelades i storskiftet varsin hage (Storskifte 1823, 11-HOV-17:218 ff.). Kålhagen väster om gården, som på 1775 års geometriska avmätning låg precis vid fäгатans slut, tilldelades i och med storskiftet Ingelstorp nr 3 (Storskifte 1823, 11-HOV-17:215).

Begreppet kålhage/-gård kunde betyda att man specifikt odlade kålväxter i hagen, men den kunde också ha inslag av både kryddväxter, fruktträd och till och med blommor (Hallgren 2016: 180 f.). Karin Hallgren konstaterar i sin avhandling om kålgårdar att den vanligaste kålsorten på de skånska 1700-talsgårdarna verkar ha varit grönkål. En stor fördel med grönkålen anges i 1700-talslitteraturen ha varit att den kunde stå kvar i trädgårdslandet över vintern på platser där klimatet var milt. Under 1700-talet började också morötter och potatis att odlas av allmogen, men de vanligaste rotfrukterna var fortfarande kålrötter och rovor. Några andra vanliga växter i kålgårdarna var vissa sorters ärtor samt bondebönor, tobak, hampa och humle (Hallgren 2016:163 ff.). Tobaken nämns 1761 i en beskrivning från Halland som så vanlig att "(m)an finner denna kära örten nästan i hvar Bonde-täppa" (Fischerström 1761:235). Det kan i sammanhanget vara värt att nämna att det enligt 1820 års mantalslängd fanns sex personer som brukade to-

bak i Ingelstorp nr 5, och fem stycken tobaksnyttjande personer i Segeltorp nr 1–2 (Mantalslängd 1820, SE/RA/55203/55203.11/60:248). Hampan odlades enligt Hallgren dels för sina fibrer – man gjorde rep och grova textilier av den, men också för sina energirika frön. Då den kräver god jordmån odlades den oftast i kålgårdarna eller i små egna täppor (Hallgren 2016:181 ff.). På Segeltorp nr 1–2 fanns ett separat hampaland, på storskifteskartan markerat med nr 49 och på laga skifteskartan med nr 76. I och med storskiftet kom odlingen att tilldelas Nils Nilsson i Segeltorp nr 2 samt Lars Pålsson i Segeltorp nr 1 (Storskifte 1823, 11-HOV-17:223). 20 år senare, vid laga skifte, är det tydligt att John Larsson har utökat sin del av hampalandet medan Nils Nilssons del har behållit samma storlek (Laga skifte 1944, 11-HOV-34). Då John Larsson var skeppare kan man tänka sig att han hade ett utökat behov av hampa till tågvirke.

Vid tiden för laga skifte har i övrigt de flesta av hagarna behållit sin form och placering sedan storskiftet. Ett av undantagen är hagen söder om Segeltorp nr 1, på laga skifteskartan markerad med nr 4. Vid storskiftet var hagen mindre, och den tilldelades Lars Pålsson. På 1840-talet hade den expanderats och Per Jönsson hade öster om ägoгränsen anlagt en anslutande hage. De två hagarna delades av en hägnad, men låg placerade sida vid sida (Se fig. 26, Laga skifte 1844, 11-HOV-34). Redan på 1670-talet omnämns en trädgård på Segeltorp nr 1-2 (se ovan), och i den besiktning av gårdarna som gjordes i samband med laga skifte beskrivs att John Larsson hade en fruktträdsodling "...i en från tomtens afskiljd hage", Per Jönsson hade detsamma i en "...aflägsen hage". Troligtvis är det denna södra hage som avses. Även Nils Nilsson i gård nr 2 hade enligt besiktningsprotokollet fruktträd, men utan närmare angivelse om placering. Ebbe Jönssons arvingar saknade vid skiftet fruktträd (Laga skifte 1844, 11-HOV-34:22). På Ingelstorp nr 5 var det vid laga skifte endast Nils Håkansson som uppgavs ha "(n)ågra fruktträd" (Laga skifte 1845, 11-HOV-42:32).

Bebyggelsen

I början av perioden låg fortfarande all gårdsbebyggelse samlad i de båda byarna. I Segeltorp låg gårdarna som en lång rad längs med krönet av branten, ovanför de västra inägora, och med bäckar som avgränsade i norr och söder. I Ingelstorp samlade sig byn på båda sidor om den bäck som rinner genom byns ägor. Att byarna placerades nära bäckarna var vanligt, då vattentillgången var viktig (Gustavsson 2006:33). Vid en jämförelse mellan kartorna från 1775 och 1823 kan man konstatera att det skett förändringar i bebyggelsen på både Segeltorp nr 1–2 och Ingelstorp nr 5. För den förstnämnda gårdens del handlade det om flera förändringar: på Segeltorp nr 2 verkade den östra

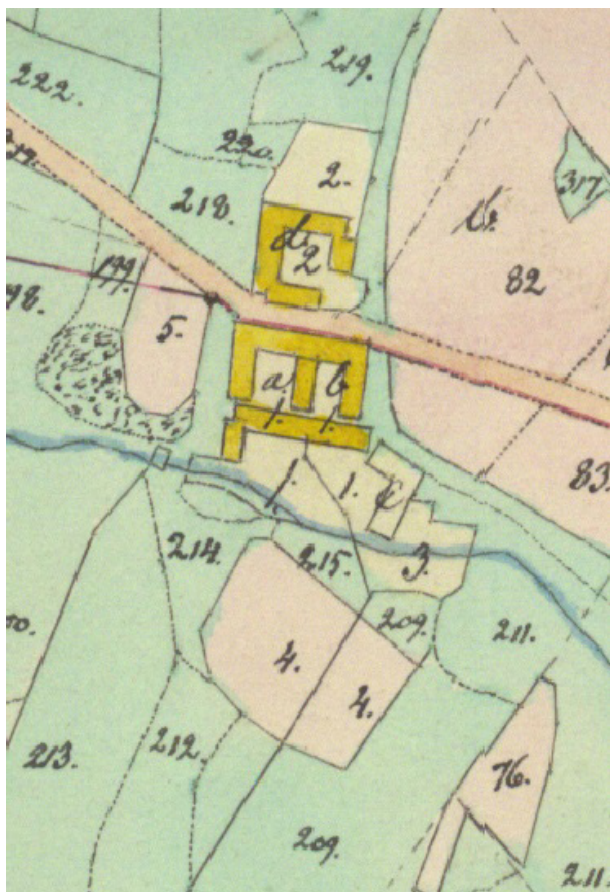

Fig. 26 Detalj Laga skifte 1843, Segeltorp nr 1-2. Notera hage nr 4 samt Hampalandet, nr 76. Laga skifte, Hovs socken Segeltorp nr 1-6, Lantmäteriet.

längan ha ersatts av en mindre byggnad 1823, och på Segeltorp nr 1 hade det tillkommit tre längor – dels en i nord-sydlig riktning som delade av gårdsplanen till två mindre gårdsplaner, dels två längor i tomtens sydöstra del som var byggda i vinkel med varandra. Troligtvis hängde förändringarna på Segeltorp nr 1 samman med ett generationsskifte – vid tidpunkten för den geometriska avmätningen 1775 bodde två hushåll i gården, Pål Nilsson och Jöns Nilsson, men när storskiftet genomfördes 1823 hade Jöns Nilssons del av gården delats upp på de två sönerna Ebbe Jönsson och Per Jönsson. Det hade alltså tillkommit ett hushåll, vilket avspeglas i antalet längor och uppdelningen av gårdsplanen (Geometrisk avmätning 1775, 11-HOV-3:112; Storskifte 1823, 11-HOV-17:221 ff.) Enligt mantalslängderna skedde generationsskiftet någon gång mellan 1786 och 1795 (Mantalslängd 1786, SE/RA/55203/55203.11/10:103; Mantalslängd 1795, SE/RA/55203/55203.11/12:213). Genom att följa antalet fönster som man betalat skatt för kan man via mantalslängderna få en fingervisning om att de nya längorna tillkommit när Ebbe Jönsson gifte sig – år 1799 skattade Lars Pålsson för två fönster och Pär Jönsson för två, men 1800 skattade han bara för ett fönster – hans bror Ebbe skattade istället för det andra. Ebbe Jönsson står då också noterad på ett eget hushåll, tillsammans med sin hustru (Man-

talslängd 1799, SE/RA/55203/55203.11/15; Mantalslängd 1800, SE/RA/55203/55203.11/16). Det är dock möjligt att Ebbe och hans hustru fortfarande bodde i samma hus som brodern. På Ingelstorp nr 5 var antalet byggnader sju vid storskiftet, att jämföra med sex byggnader 1775. Men den stora förändringen var att den rumsliga organisationen av gården hade förändrats. 1775 hade gården formen av två ihopsittande fyrkantiga gårdar, som en liggande åtta, där den centrala längan i nord-sydlig riktning sträckte sig längre söderut än de båda södra längorna som anslöt till den. 1823 verkar denna centrala länga ha rivits och ersatts med två längor i öst-västlig riktning placerade väster om den äldre bebyggelsen. Dessutom hade en mindre byggnad tillkommit vid den västra änden av den södra av dessa nybyggda längor, vilket skapade en ny gårdsplan i gårdens västra del. Enligt storskiftesprotokollet bodde Nils Anderssons familj i denna västra del, medan Nils Håkanssons familj bodde i gårdens östra del. I två längor i mitten av gården bodde Per Jönsson med sin familj (Storskifte 1823, 11-HOV-17:218 ff.) Antalet hushåll var alltså det samma som vid avmätningen 1775 (se ovan).

Bebyggelsen på Segeltorp nr 1-2 verkar sedan inte ha förändrats särskilt mycket under perioden fram till laga skifte på 1840-talet, antalet längor och placeringen av dem är densamma som vid storskiftet med undantag för en länga som tillkom i vinkel på sydsidan av den södra längan. En konsekvens av laga skifte blev dock att två av hushållen tvingades flytta ut till sina nya ägoskiften: Ebbe Jönssons arvingar och Per Jönsson med familj (Laga skifte 1844, 11-HOV-34:54 f.). Troligtvis tog de då med sig de delar av byggnaderna som gick att återanvända. Som ett led i skiftesprocessen besiktigades byggnaderna, och beskrivningen av byggnaderna som varandes huvudsakligen gamla bekräftar att inte mycket förändrades efter generationsskiftet i slutet av 1700-talet. De byggnader som ev. uppfördes i samband med att Ebbe och Per Jönsson tog över fadern Jöns Nilssons del av gården skulle i så fall ha varit ca 50 år gamla vid laga skiftet, de övriga kanske ännu äldre. I besiktningssprotokollet, som är daterat till 1840, framgår det att John Larsson ägde fem längor i den västra delen av gården – dels fyra gamla byggnader "...med undantag af en ringa del af stugubyggnaden hwilken är yngre och bättre". Dessa stod i en kvadrat. Dels ägde han en länga som beskrivs som "... i ringa stånd", byggd i vinkel mot den södra längan. Det framgår också att det är den södra längan som är boningslängan. Det fanns vid tillfället två murade spisar i John Larssons del av gården, samt två brunnar (Laga skifte 1844, 11-HOV-34:22 f.). De två spisarna, och kanske även den ringa södra längan som var byggd i vinkel, kan troligtvis sättas i samband med att John Larssons fader Lars Pålsson bodde kvar på undantag på gården fram till sin död 1846 (Bouppteckning Lars Pålsson 1846. Gårdsarkivet). Ringa skall i detta sammanhang förstås som enklare/av obetydligt

värde. Ebbe Jönsson ägde enligt protokollet två längor i östra delen av gården, med en murad spis och en brunn, medan Per Jönsson ägde de övriga tre längorna. Dessa tre längor skapade en andra gårdsplan i gårdens sydöstra hörn. Även där fanns en murad spis och en brunn. Hela gården beskrivs ha byggnader av timmer och "... till någon del med väggar af lera", alltså lerklinade korsvirkesväggar. Taken var av halm, och det verkar inte ha funnits någon källare under byggnaderna. Nils Nilssons del av gården, Segeltorp nr 2, beskrivs vara fysiskt avskild från nr 1, och bestod vid tillfället av fyra längor byggda av samma material som nr 1. Gården hade två murade spisar och en murad källare under stugdelen. Den uppges dessutom vara i gott stånd (Laga skifte 1844, 11-HOV-34:22 f.).

Även i Ingelstorp genomfördes en besiktning av byggnaderna i samband med laga skifte. På Ingelstorp nr 5 resulterade skiftet i att Nils Håkansson blev kvarboende, medan Nils Andersson och Per Johnsson (troligtvis samma person som ovan nämnde Per Jönsson) tvingades flytta ut till sina nya ägoskiften. Nils Håkanssons del av gården beskrivs vara i fullgott stånd och bestod 1844 av ett boningshus och ett brygghus med två murade spisar, samt två uthuslängor. Alla byggnaderna hade gråstensmurar i grunden. Övrigt byggmaterial omnämns inte. De utflyttade byggnaderna bestod av två boningshus, två brygghus och fem uthuslängor. Då detta tillsammans blir fler längor än vad som dokumenterats på laga skifteskartan kan man miss-

Fig. 27 Detalj Laga skifte 1845, Ingelstorp nr 5. Notera Nils Anderssons kvarn söder om gården, markerad med en pil. Laga skifte 1845, 11-hov-42, Lantmäteriet.

tänka att flera av längorna rymde uthus för mer än ett hushåll (Laga skifte 1845, 11-HOV-42:31 ff.).

Samtliga gårdar i Segeltorp tycks vid besiktningstillfället ha varit byggda av huvudsakligen timmer, med några delar av lerklinade korsvirkesväggar (Laga skifte 1844, 11-HOV-34:22 f.). I den övergripande beskrivning av Bjäre härad som gjordes 1817, i samband med karteringen till den skånska rekognosceringskartan, lyfts däremot korsvirke fram som den vanligaste byggnadstekniken i häradet, något som också upprepas på sockennivå i beskrivningen av Hov (Skånska rekognosceringskartan, beskrivning Bjäre härad, 1817, SE/KrA/0057/F II/8). Det framgår inte av besiktningsprotokollet om gårdarna i Segeltorp var byggda med skiftesverk eller knuttimring, men med tanke på trädbristen i området förefaller det troligast att det handlat om skiftesverk. Vid knuttimring krävs hela trästockar, medan skiftesverkstekniken bygger på stående stolpar med vertikala spår där man för ner kraftiga plankor. Virkesåtgången är därmed betydligt lägre. I besiktningsprotokollet för Ingelstorps del finns inte angivet vilket material väggar och tak bestod av, bara att samtliga gårdar har grundmurar av sten (Laga skifte 1845, 11-HOV-42:31 f.). Dagens byggnader på Skåningagården är byggda i sluttande terräng, med resultatet att de västra delarna av gården har fått murade källare för att få byggnaderna i våg. Med tanke på att det inte verkar ha funnits någon källare under Segeltorp 1 vid tiden för laga skifte kan man fundera över hur konstruktionen och placeringen av gården har sett ut. Det är möjligt att byggnaderna var placerade något längre österut, då den största lutningen finns i den västra delen av gården.

Övriga resurser

Byarna på Bjäre ligger ofta vid en bäck, och det fanns många mindre skvaltkvarnar i bygden. En skvaltkvarn består förutom själva kvarnhuset även av en damm som reglerar vattenflödet, samt en ränna som leder vattnet till ett liggande vattenhjul. Rörelsen från vattenhjulet överfördes sedan via en vertikal axel till den övre av två kvarnstenar, kallad löpare. De båda kvarnstenarna var placerade i en trälåda med en trätt där det malda mjölet kunde rinna ut. Säden hölls ner mellan kvarnstenarna via en annan trätt, ovanpå lådan. Konstruktionen var relativt enkel att bygga, men hade en ganska liten malningskapacitet (Gustavsson 2006:46). Med tanke på sädesodlingens begränsade betydelse för området räckte det troligtvis för de behov som fanns.

För Segeltorps del verkar det först ha handlat om en skvaltkvarn i norra delen av byn, väster om gårdarna nr 5 och 6, och åtminstone 1775 om en andra kvarn precis sydost om Segeltorp nr 1-2. Någon gång mellan 1775 och storskiftet 1826 byggdes sedan en andra kvarn väster om gården, i Krumda-

len (se ovan). På storskifteskartan över inägorna kan man också se att det direkt söder samt sydväst om gården är inritat två mindre byggnader invid bäcken (Storskifte 1823, 11-HOV-17). I protokollet till laga skifte år 1844 förbehåller sig sedan John Larsson rätten till "...qvarnstället och fallet wester om nu warande tomten 4ra Kapplands rymd med wäg dertill 5 alnar bred, nämner dessutom att gamla Hålldammet är för denna inrättning nödvändigt" (Laga skifte 1844, 11-HOV-34:13). Kvarnen som åsyftas är på laga skifteskartan inritad strax sydväst om gården och den s.k. hålldammsängen ligger öster om landsvägen till Ingelstorp. Efter skiftet tilldelades John Larsson kvarnstället, men hålldammsängen tilldelades Nils Pålsson på Segeltorp nr 4 (Laga skifte 1844, 11-HOV-34:58 f.). Kvarnen i Krumdalen behölls genom både skiftena av Nils Nilsson i Segeltorp nr 2. Mats Gustavsson menar i sin bok om Bjäres agrara utveckling att i princip alla gårdar i häradet hade en egen kvarn, och att man malde till husbehov (Gustavsson 2006:46), något som i Segeltorps fall stöds av det faktum att inga möllare finns upptagna i mantalslängder eller annan folkbokföringsdokumentation. Dessutom finns flera exempel på verktyg och kvarndelar i bouppteckningarna från Segeltorp nr 1-2, samt i gårdens räkenskaper (t.ex. ropar John Larsson in tre "qvarn hacker" när hans far Lars Pålsson håller auktion 1837, i samband med att John tar över gården (Auktion Lars Pålsson 1837, Gårdsarkivet)), vilket stärker bilden av att kvarnarna sköttes av gårdens folk.

Även vid Ingelstorp nr 5 fanns vid tiden för laga skifte en kvarn för husbehov, som ägdes av Nils Andersson (Laga skifte 1845, 11-HOV-42:32). Kvarnen verkar ha uppförts någon gång mellan storskiftet och laga skiftet, eftersom den inte finns med på kartan från 1823. Som redan konstaterats tvingades Nils Andersson i och med laga skiftet att flytta sin del av gården, så kvarnlaget tillföll därefter den kvarboende Nils Håkansson. Det är dock oklart ifall Nils Andersson flyttade med sig själva kvarnbyggnaden.

Som konstaterats ovan var Bjärehalvön en del av risbygden, och på de stora gemensamma utmarkerna gavs goda möjligheter till bete – både till egna djur och boskap som kom från andra delar av Skåne (Westin 1980). För att få fram information om vilket djurbestånd man hade i gårdarna får man vända sig till de bouppteckningar och auktionsprotokoll som finns bevarade. För perioden 1811-1845 handlar det om ett auktionsprotokoll, från den auktion som Lars Pålsson på Segeltorp nr 1-2 höll år 1837, när sonen John Larsson skulle ta över gården. Eftersom en del av auktionsinköpen gjordes av Lars själv, eller "gubben Skielf/gubben i gåren" som det står i protokollet, så kan man anta att det som står i protokollet i stort sett var det som fanns i gården vid tillfället. Framför allt det som hörde till jordbruket på gården verkar ha auktionerats ut, och det som John Larsson eller Lars Pålsson ville behålla fick de därmed själva ropa in. Vid auktionstillfället

fanns det två bruna ston, ett brunt föl, fyra brokiga och en "gull" ko, två "gull" kalvar, en grissugga samt en gås i gården (Auktion Lars Pålsson 1837, Gårdsarkivet). Först vid mitten av 1800-talet började utländska djurraser systematiskt att avlas in i de svenska för att ge större djur och mer avkastning, varför Lars Pålssons djurbesättning troligtvis bestod av vad vi idag skulle kallat äldre lantraser. Dessa var mindre och lättare, vilket gjorde att de inte krävde lika mycket bete/foder och dessutom kunde beta på skogsmarker och andra platser där tyngre djur inte kunde gå (Cserhalmi 2008:137 ff.). Djuren var viktiga för gårdens självförsörjning: de gav mjölk, kött, draghjälp, gödsel, hudar och dun för att nämna några saker. I auktionsprotokollet finns även föremål som berättar om detta:

- 4 vagnar
- 2 kärror
- 1 släde
- En gödselkärra
- 1 harv
- 4 årder
- Ett par selar
- 1 tøm
- 1 betsel
- 2 ok
- 1 mjölkskåp (för förvaring av mjölk)
- 1 smörkärna
- 3 skålpund (ca 1,3 kg) torkat kött/fläsk

Även om det saknas uppgifter om djurbestånden i de övriga hushållen på Segeltorp nr 1-2 samt Ingelstorp nr 5 så var de troligtvis ungefär de samma – i en beskrivning av Hovs socken, från 1762, kan man utläsa att det främst fanns kor och får, färre svin och hästar, men att betet var ganska magert (Wallin 1981:60). Det som tydligast avviker i Lars Pålssons hushåll är avsaknaden av får. Det är värt att notera att det inte heller finns några textilredskap i auktionsprotokollet (Auktion Lars Pålsson 1837, Gårdsarkivet).

Inom undersökningsområdet verkar det ha varit fortsatt brist på skog och träd till virke, men på laga skiftesprotokollet är ett område väster om Segeltorp nr 1-2 utmärkt som "alekärr". Detta är samma alkärr som avverkades 2024, se den inledande beskrivningen av platsen idag. Utifrån kartan och kartprotokollet framgår det också att ett mindre område norr om alkärret utgjorde en mosse varifrån man hämtade torv. Mossen och större delen av alkärret tilldelades i både storskiftet och laga skiftet Nils Nilsson på Segeltorp nr 2 (Laga skifte 1844, 11-HOV-34:53). Alskott kunde användas som hägnadsmaterial, och virket var användbart till träskor samt mindre, täljda föremål som smörtråg och skopor (Gustavsson 2006:67). På storskifteskartan beskrivs dock hela området som äng (Storskifte 1823, 11-HOV-17:223), vilket antingen kan tyda på att området under första halvan av 1800-talet blev fuktigare eller att bruket av platsen förändrats. Ängmarker kan också vara sankar och sidlänta (se

ovan), kanske valde man medvetet att inte beskära buskarna i området under några år för att främja tillväxten av alen?

Bland de olika resurser som fanns i gårdarnas närhet är avslutningsvis havet kanske den mest uppenbara. Förutom den redan nämnda tången gav det även möjligheter till fiske och sjöfart. I en artikel i Bjärebygden 1971 hänvisas till en kronofogderapport som år 1830 beskriver höstfisket på sill:

”En stor del av allmogen vid Bjäre-kusten idkar fiske uti Kattegatt, men detta näringsfång har tid efter annan så avlupit, att detsamma förledet år knappast var tillräckligt för ortens behov, då däremot för några år sedan betydligt avyttrades i både Stockholm och Göteborg. I övrigt fiskas torsk, kolja, vittling, hälleflundra och diverse flatfisk samt hummer, vilket dock inte kan anses för någon näring i anse- lighet” (Eriksson 1971:72).

Fiskebåtarna utgick från flera småhamnar längs med kusten, bl.a. Norrebro vid Ingelstorps strand, som finns utmarkerat redan på 1772 års geometriska avmätning över utmarkerna (Eriksson 1971:73; Geometrisk avmätning 1772, 11-HOV-2). Vid Norrebro och Hovs strand byggdes dessutom fartyg – i en kronofogderapport från 1829 beskrivs hur det vid Hovs strand låg två fartyg på stapelbäddar och att ett fartyg redan sjösatts tidigare under året. Antalet personer som arbetar på platsen varierar enligt rapportskrivaren, ”...men utgöra nu 20 personer, alla av ortens invånare, som är skattskrivne vid sina hem” (Eriksson 1971:77). Skeppsbyggeriet på Ingelstorps strand startade vid samma tid, slutet av 1820-talet, av bybor tillsammans med Torekovs-bor. Där byggdes mindre fartyg – skutor, jakter och galeaser – som användes av skeppare från bygden som sedan seglade på Östersjön och ibland till England (Ängalag och Kärragårda 1999:37). Vid mitten av 1800-talet upphörde skeppsbyggeriet på Bjäre, enligt Gustavsson för att det inte längre fanns lönsamhet i de mindre skutorna, då allt större fartyg tog över fiske och sjöfart (Gustavsson 2006:169).

Enligt mantalslängden för 1820 fanns det vid den tidpunkten tre skeppare med borgerskap i Ingelstorp, medan det i Segeltorp inte fanns någon. De tre skepparna bodde på Ingelstorp nr 1 och 3 (Mantalslängd 1820, SE/RA/55203/55203.11/60:247 ff.). I det bevarade arkivmaterialet som berör Ingelstorp nr 5 och Segeltorp nr 1-2 under första halvan av 1800-talet finns inte heller något som tyder på att hushållen vid den tidpunkten varit iblandade i skeppsfart eller fiske. Gustavsson lyfter dock fram att åtminstone från 1870-talet finns uppgifter om att allmogen inte själva alltid ägde fiskeredskap och båtar, utan att de tillämpade s.k. ”hälftenbruk”

som innebar att de fick arrendera redskapen mot hälften av fångsten (Gustavsson 2006:167). Det är alltså mycket möjligt att man fiskade utan att det lämnat spår i t.ex. bouppteckningar eller auktionsprotokoll. När laga skifte genomfördes i Segeltorp var John Larsson skeppare, och vid flera av mötena som hölls representeras han av Kvartermästaren C. Wahlquist, troligtvis för att han själv var till sjöss (Laga skifte 1844, 11-HOV-34:10).

Sammanfattning

Under en relativt kort period, ca 40 år, förändrades genom skiftena landskapet i de båda byarna radikalt. Från att ha haft en gemensamt hägnad inägomark, med otydliga gränser mellan byarna, och en stor gemensam utmark, gick man till enskilda ägoskiften där man markerade de nya, raka ägo- gränserna med stengärdesgårdar och vägar. Även bebyggelsen förändrades i grunden när gårdarna fysiskt splittrades upp och de familjer som tvingades flytta tog sina byggnader med sig till det nya gårdsläget. Förändringen skedde genom stor- skiftet på 1820-tal och laga skifte på 1840-tal, men påbörjades redan före dess genom enskilda intagor på utmarken. En av dessa intagor, vid Ingelstorps norra bygräns, kallades för Rytta- relyckan och förmodligen låg där vid någon tidpunkt på 1700-talet ett soldattorp. Från kartorna kan man få fram flera äldre smånamn, som bäckravinen Krumdalen väster om Segeltorp nr 1–2 och Bolaliden, som är den slänt där landsvägen från Segeltorp går ner mot Ingelstorps gamla bytomt. En del av namnen kan också berätta något om platsens äldre topografi – som Hultåkrarna, vilka förmodligen låg nära en skogsdunge när de odlades upp.

På åkrarna odlades råg, korn och havre och man brukade fortfarande årder för att bereda jorden. När nya åkrar skulle odlas upp gjorde man det med hjälp av brännodling och ev. var flera av de nyupptagna åkerstyckena s.k. havrejordar som lades i träda igen efter ett par års god avkastning. De äldsta åkrarna hade oregelbundna former, medan de nya åkrarna fick ett mer fyrkantigt utseende – kanske för att de följde de nya skiftesgränserna, men möjligtvis också utifrån förändrade idéer om hur den odlade marken skulle se ut. Ännu vid slutet av perioden var åkrarna små, och spannmålsproduktionen utgjorde endast en del av hushållens försörjning – bönderna på Bjärehalvön var mångsysslare. Fiske, boskap och sjöfart utgjorde viktiga binär- ingar och få verkar ha ägnat sig enbart åt jordbruk. På Segeltorp nr 1 bodde t.ex. John Larsson som var skeppare, och i perioden som följde skiftena är det tydligt att detta påverkade hur gården och hushållet kom att utvecklas.

Uppodling och effektivisering, 1845–ca 1900

Efter skiftena ökade uppodlingen kraftigt – åkerarealen expanderade framför allt på ängens bekostnad. Gustavsson redogör i sin bok om Bjärehalvön för statistik från Kristianstad Läns Hushållningssällskap som visar att åkerarealen år 1890 utgjorde ungefär 60% av den totala arealen, vilket kan jämföras med ungefär en fjärdedel av arealen vid 1800-talets början (Gustavsson 2006:92). Detta kunde ske tack vare vallodling, cirkulationsbruk och konstgödsel. Tidigare hade åkerarealen varit begränsad av hur mycket gödsel gården kunde producera, särskilt i områden med magra jordar. Gödselmängden bestämdes i sin tur av hur mycket boskap man kunde ställa över vintern. Därav uttrycket "Äng är åkers moder". Cirkulationsbruk började användas redan på 1600-talet i Holland, då man istället för träda årligen växervis började beså halva ytan med ärtväxter, kålrot och klöver, men infördes i Sverige först i samband med skiftena. Samtidigt började man odla även djurens foder på åkerytorna, och den s.k. vallodlingen ökade mängden foder, vilket därmed gav mer gödsel som i sin tur gjorde det möjligt att odla upp ännu mer åkerareal. Samtidigt experimenterade man med olika jordförbättringsmedel – förutom konstgödsel som guano och fosforsyrad kalk började man vid mitten av 1800-talet också att använda mangel på åkrarna. Den kalkrika lerjorden grävdes upp på flera håll i Skåne och efterlämnade karaktäristiska mangelgravar, idag vattenfyllda hål, ofta placerade mitt i åkrarna. På Bjäre finns den kalkrika leran t.ex. vid Grevie kyrka, samt omkring Ranarp, Vistorp och Slättaröd (Gustavsson 2006:140; Cserhalmi 2008:131 ff.). På åtminstone slutet av 1800-talet åkte Segeltorpsbönderna till Grevie för att köpa mangel. Ungefär vid samma tid började även konstgödsel från England att användas i området (LUF, M:13594).

Åkerarealens expansion hängde också samman med ett ökat behov av spannmål – dels ökade befolkningen kraftigt under 1800-talet, men i och med industriella revolutionen ökade också till en början behovet av dragdjur – bara i London fanns det vid 1800-talets mitt ca 100 000 hästar som behövde havre. Sveriges havreproduktion och -export ökade under hela århundradet. Från en produktion på ca 100 000 ton år 1805 till 1 106 000 ton år 1891 (Cserhalmi 2008:146).

Även jordbruksredskapen förändrades under 1800-talet – som redan konstaterats ovan började man använda plog i undersökningsområdet vid mitten av århundradet. I en folklivsuppteckning från år 1954 berättar John Ebbesson, född i Segeltorp 1867, att den första plogen i trakten köptes i England av en sjökapten i den närliggande byn Olastorp och att "(d)å folket i bygden fick se den plogen, blev det plogar överallt". Dessa tillverkades av lokala smeder och snickare tillsammans, eftersom åsen fortfarande var av trä. Först på slutet av

1870-talet började plogar av järn att användas enligt Ebbesson. Även harven förändrades under andra halvan av 1800-talet, från att ha varit helt av trä till att få pinnar av järn som inte gick av lika lätt. Enligt Ebbesson började järnpinnarna att användas i hans barndom och i slutet av 1880-talet började fjäderharven att användas i bygden (LUF, M:13594).

Hand i hand med den ökade jordbruksproduktionen skedde även en kraftig befolkningsökning under 1800-talet. År 1810 fanns det 910 personer i Hovs socken, femtio år senare var siffran 1 298 personer. Många olika förklaringar brukar ges till detta, t.ex. potatisen, penicillinet, freden och de agrara reformerna. Fler barn överlevde, men det innebar också att gårdarna vid arvsifte splittrades i mindre enheter, alternativt att fler av böndernas barn inte själva kunde ta över en gård utan blev obesuttna, dvs. torpare eller tjänstehjon. Under andra halvan av 1800-talet ledde befolkningsökningen och de svåra förhållandena till att många emigrerade. Detta avspeglas i att befolkningsmängden minskade efter 1860 – år 1910 bodde endast 1 080 personer i Hovs socken. Därefter avstannade dock utvandringen, troligtvis p.g.a. sjunkande födseltal och att nyetablerade industrier behövde arbetskraft. För Bjäres del fortsatte dock befolkningen att minska, troligtvis eftersom man istället flyttade till arbetena som fanns i städerna (Gustavsson 2006:126 f.).

Emigrationen och befolkningsökningen märktes även av på de undersökta gårdarna – Ingelstorp nr 5 hemmanklövs 1863 mellan Nils Håkansson och hans två söner Lars Petter och Mårten (Hemmansklyvning 1863, 11-HOV-63:10) och både därifrån och från Segeltorp nr 1 utvandrade yngre familjemedlemmar under de sista årtiondena på 1800-talet, t.ex. Mårten Nilssons dotter Natalia Charlotta som utvandrade till Amerika 1892, 19 år gammal och år 1872 tre av John Larssons söner: Nils Petter, Benedictus och Paulus. (Husförhörlängd 1870–1876, SE/LLA/13159/A I/4:241; Husförhörlängd 1888–1895, SE/LLA/13159/A I/6:175). Även bebyggelse och landskap förändrades av de nya tiderna. Genom att jämföra skifteskartorna med den häradsekonomiska kartan från 1920-tal kan man få en god bild av förändringarna.

Landskapet dikas ut och odlas upp

I och med att skillnaden mellan inägor och utmark upphävdes i laga skiftet blev också en betydligt större andel av marken betraktad som odlingsbar. När ägoskiftena var genomförda stod därför en del bönder med marker som inte tidigare varit odlade. I Segeltorp var så fallet för Nils Nilsson i Segeltorp nr 2. Han tilldelades det som idag är den norra delen av fastigheten, och i laga skiftes protokollet finns hans protester dokumenterade. Han var "... missbelåten derföre att hans skifte är till stor del förlagdt i en sidländ lokal" (Laga skifte 1944, 11-HOV-34:16). De fuktiga markerna norr om bäcken

Fig. 28 Detalj Häradsekonomska kartan 1926-1934. Notera pilarna som visar var den uträtade bäcken går, väster om Segeltorp nr 1-2. Häradsekonomska kartan, Torekov 3-2, Lantmäteriet.

var svårödlade, varför han dagen efter begärde att byn skulle bekosta att ett dike grävdes längs med den södra sidan av hans skifte, något som bifölls av de övriga i byn (Laga skifte 1844, 11-HOV-34:18). Detta dike bör ha rätat ut bäcken, och hade troligtvis samma lopp som är markerat på den häradsekonomska kartan, precis på gränsen mellan Segeltorp nr 1 och nr 2 (Häradsekonomska kartan, Torekov, 3-2). John Ebbesson beskrev i en folklivsuppteckning från 1954 hur dräneringen gick till i Segeltorp:

”Vid dräneringen grävde man ett 7 kvarter djupt och knappt 1 m. brett dike. En sten lades vid var sida och en över, så att en kanal uppstod. När de stora stenarna var slut tog man mindre och gjorde flera kanaler. Så kastade man småsten över sedan halm och tång och slutligen jord. Här har vi inte haft tegelrör så länge, de började för omkring 25 år sedan.” (LUF, M:13594. Kvarter syftar antagligen till en fjärdedels aln, se saob, sökord: kvarter)

På häradsekonomska kartan kan man se att bäckens lopp rätats ut även på marken som tillhörde Segeltorp nr 1. Väster om gården leddes den först söderut, därefter följde den en vångaväg västerut innan den svängde av norrut till den tidigare nämnda fastighetsgränsen (Häradsekonomska kartan, Torekov, 3-2). Dikesgrävningen krävde spadar,

något som också dyker upp i bouppteckningarna från den här tiden – så säljs t.ex. fyra spadar i auktionen som hålls 1862 på Segeltorp nr 1 efter John Larssons död. Samtliga ropas in av sonen Nils Petter som då var 19 år och den som tog över jordbruket efter fadern. I auktionsprotokollet finns också annat som vittnar om expansionen av åkermark: en stensbjörn (en större griptång som används för att lyfta oregelbundna stenar), en ”stendrev” (troligtvis dialektalt för stendrög, alltså en bäranordning för att transportera sten), två skottkärror och flera kilar samt en slägga som kan ha använts till att klyva större stenar med (Auktion John Larsson 1862, Gårdsarkivet; Arvskifte John Larsson 1864, Gårdsarkivet). Det kan jämföras med att det vid auktionen 1837, när John Larsson tog över gården efter sin far Lars Pålsson, såldes två spadar och en ”stendröf” (Auktion Lars Pålsson 1837, Gårdsarkivet). Det är tydligt att antalet redskap som användes till att röja sten ökade under perioden, något som säkert hänger samman både med nyodling och att man börjat använda plog. På Segeltorp nr 1 och 2 går det i auktionsprotokollen finna belägg för att man under perioden odlade råg, korn, havre, blandsäd, lin, potatis och ärtor (Auktion John Larsson 1862, Gårdsarkivet; Auktion Nils Nilsson 1866, Gårdsarkivet; Auktion Nils Petter Larsson 1867, Gårdsarkivet). En del av detta verkar man ha sålt i Båstad (Räkningar, Gårdsarkivet). John Ebbesson berättade att växtföljden i Segeltorp på 1860-/1870-talet var: träda,

råg, klöver i två år, korn och sedan blandsäd/havre i tre år. Ärtor odlades enligt honom till husbehov, men det slutade man med när ångtröskan kom (LUF, M:13594). Att ärtor endast odlades till husbehov motsäges dock av ett kvitto i gårdsarkivet, som visar att Nils Petter Larsson sålde ärtor i Båstad den 17 januari 1865 (Räkningar, Gårdsarkivet).

Förutom plogen, som på de undersökta gårdarna dokumenterades första gången i John Larssons bouppteckning 1861, kom även andra nya jordbruksredskap till Segeltorp under 1800-talet – så nämns t.ex. att Nils Petter ropar in en sädesharpa och en trumla på auktionen efter fadern (Auktion John Larsson 1862, Gårdsarkivet). Trumlan är en vält som dras över åkern för att jämna till marken och trycka ner utsädet. I sydvästra och södra Skåne var det ett vanligt jordbruksredskap, men på Bjärehalvön fanns enligt Gustavsson betydligt färre exemplar (Gustavsson 2006:104). I auktionsprotokollet framgår inte om det var en gammeldags trätrumla, eller en ny av järn från jordbruksmaskinstillverkningen i Engeltöfta, men av priset att döma var det troligtvis en trätrumla. I jämförelse var priset på sädesharpan, 16 riksmunt, mer än tio gånger så högt (Auktion John Larsson 1862, Gårdsarkivet). Sädesharpan ersatte det tidigare manuella arbetet med att efter tröskningen kasta säden över loggolvet för att särskilja den från kvarvarande delar av ax och halm. Rensningen skedde istället på mekanisk väg, och den inhemska tillverkningen av sädesharpor startade på Engeltöfta redan 1803 (Bringéus 1964:51).

Från Segeltorp nr 1 och 2 finns inga storskaliga kartor för perioden mellan laga skifte (1844) och den häradsekonomiska kartan (1926–1934) – man kan alltså bara konstatera att landskapet åtminstone vid slutet av 1920-talet är helt uppodlat med undantag för Krumdalen, alkärret och Hallen/Bolaliden. Detta gäller även för Ingeltorp nr 5, som på häradsekonomiska kartan är uppdelad i två fastigheter: Ingeltorp nr 5:5 och 5:6. Hemmansklyvningen skedde som ovan nämnts 1863 mellan Nils Håkanssons två söner Lars Petter och Mårten (Hemmansklyvning 1863, 11-HOV-63:10), och resulterade i en storskalig karta. På den södra delen av dagen fastighet kan man alltså se hur uppodlingen såg ut 20 år efter att skiftena avslutats. Man kan också konstatera att det redan vid tiden för hemmansklyvningen fanns en ny gård väster om den gamla. Gårdsläget är detsamma som för dagens Carlslund, och ger därmed ett äldsta belägg för gården. Den bestod 1863 av en fyrlängad gård med slutna gårdsplan, och på denna nya gård bodde Lars Petter Nilsson med familj. Strax norr om gården fanns fortfarande en äng, i övrigt var gården helt omgiven av åkrar (Hemmansklyvning 1863, 11-HOV-63). Förutom ytterligare två mindre ängar längst i väster bestod hela Lars Petters ägor efter hemmansklyvningen av åkrar och gården bestod av 3/16 mantal. Mårtens familj bodde vid tillfället på det gamla gårdsläget, norr om bäcken, och hans del av Ingeltorp nr 5 kom att innefatta 3/32. 1863 fanns det fortfarande en större ängsmarks väster om Mårtens trelängade gård, som kallades för Kärr-

Fig. 29 Hemmansklyvning av Ingeltorp nr 5, 1863, ovanpå modernt ortofoto. Notera det nya gårdsläget där Carlslund ligger idag, markerat med en pil. Hemmansklyvning Ingeltorp nr 5, 11-hov-63, Lantmäteriet.

hagen. Området beskrivs som delvis buskbevuxen kärrmark (Hemmansskylvning 1863, 11-HOV-63:10 ff.). På häradsekonomiska kartan är både Ingelstorp 5:5 och 5:6 dokumenterade som uppodlade, och bäcken som rinner söder om fastigheterna har fått ett rakare lopp (Häradsekonomiska kartan, Torekov, 3-2). Troligtvis har Kärrhagen dikats ut och dränerats i samband med detta.

Överhuvudtaget är utdikningen och uppodlingen av landskapet slående när man jämför laga skifteskartorna med den häradsekonomiska kartan. Utvecklingen var densamma över hela landet, med stora sjösänkings- och utdikningsprojekt som stöttades ekonomiskt från statligt håll. Även hushållningssällskapen var engagerade i utdikningen, och man hämtade in uppgifter om hur det gick med dikandet. Bara från 1859 finns t.ex. uppgifter om att 250 tunnland åker täckdikats med tegelrör under året på Bjäre, dvs. ca 125 ha. (Gustavsson 2006:141). Med tanke på att John Ebbesson i folklivsuppteckningen hävdar att tegelrör började användas i Segeltorp först på 1920-talet (se ovan) verkar dock själva dikningstekniken ha kunnat variera. Oavsett hur vattnet leddes bort medförde det en dramatisk förändring i landskapet, från mestadels ängs- och betesmarker med sankar, buskbevuxna områden till ett åker- och vallodlingslandskap med uträtade eller täckta vattendrag.

Bebyggelsen

I och med laga skifte delades gårdarna upp, och de som tvingades flytta till sina nya ägoskiften tog med sig sina delar av bebyggelsen. För Segeltorp nr 1 innebar det att endast John Larssons fem längor i västra delen av gården blev kvar och för Ingelstorp nr 5 att Nils Håkanssons längor i gårdens östra del var de som stod kvar. På Segeltorp nr 2 bodde endast Nils Nilssons hushåll, varför ingen utflyttning skedde därifrån. Nils Nilssons byggnader beskrevs dessutom vara i gott skick 1840, men vid en jämförelse mellan laga skiftes-kartan och den häradsekonomiska kartan är det tydligt att gården fått ett nytt läge längre norrut på 1920-talet. De byggnader som beskrivs i laga skiftes-protokollet är alltså inte de samma som finns på platsen idag, även om materialet kan ha återanvänts. Detsamma gäller för Segeltorp nr 1 – byggnaderna som beskrivs 1840 är mestadels av trä, troligtvis skiftesverk, och delvis korsvirke, samt saknar källare. Dagens byggnader har väggar av tegel (södra längan) samt enkel brädfodring (norra och västra längan). Möjligtvis finns det en skifteverkskonstruktion i den östra längan, under en liggande, pärlspontad träpanel. Längorna har också murade källare i de västra delarna, vilket förklarar av att marken slutar mot väster. På 1870-talet beskrivs gården ha ett boningshus av sten och åtminstone en ekonomibyggnad av dels sten, dels trä. Sten kan i detta sammanhang även

betyda tegel. Uppgifterna kommer från ett kortfattat brandförsäkringsbrev som omfattar fyra punkter: lösöret i boningshuset, kreaturen i en ekonomilänga, skörden i en ekonomilänga samt vagnar och åkerredskap "... dels inom dels utom hus". Som mest kan det alltså handla om fyra olika byggnader: boningshus, stall, loge och vagnslider. Men det går också att tolka som att skörden och kreaturen befinner sig i samma länga, där ev. även vagnar och åkerredskap förvaras. Troligtvis handlar det dock om den första tolkningen. Alla byggnaderna beskrevs ha halmtak (Räkningar, Gårdsarkivet). Någon gång mellan 1840 och 1878 har alltså gården byggts om. Byggnaderna beskrevs dessutom som gamla och i dåligt skick 1840.

1839 tog John Larsson skepparexamen, och i bouppteckningen efter Johns fru Elna Nilsdotter finns 1858 en uppgift om att hushållet ägde 5/16 av skeppet Audacia, som vid tillfället låg havererat i London (Bouppteckning Elna Nilsdotter 1859, SE/LLA/10005/FIIa:43:239 ff.). Att skepparen endast ägde en del av skeppet var det vanliga bland Bjäreskepparna – s.k. partrederier kunde t.ex. bestå av de som arbetat med att bygga skeppet, och som alltså fick sin betalning som en del av skeppet, men också handelsmän i t.ex. Göteborg som hade kontanta medel till lasten (Jansson 1947:109 ff.). Medan kaptenen var iväg på seglats fick gården skötas av hustrun och ev. tjänstehjon/barn. Tack vare inkomsten från sjöfarten var dessa gårdar ofta större än de vanliga bondgårdarna, och i en artikel i Bjärebygden 1971 beskrivs dessa som "... kringbyggda sjökaptensgårdar av imponerande storlek" (Eriksson 1971:74). I en annan artikel om bjärekaptenerna, från Bjärebygden 1972, citeras en sagesperson som berättar om hur "(d)eras (bon-deskepparnas) enkla ryggåsstugor byggdes om till pampiga bostäder med 10 å 12 rum. Barnen kommo att fostras till herrskap. Sönerna antingen fortsatte de i faders fotspår och blevo i sinom tid kaptenar eller skickades de till folkhögskolor som just då börjat, eller till någon skola i staden. Döttrarna kallades mamseller och lärde sig en hel del finare arbeten som de sutto och petade med, som man nu kan få se och beundra i några hem" (Svensson 1972:36). Även om sagespersonen berättade om hur det var i början av 1800-talet kan man förmoda att det var en liknande situation på Segeltorp nr 1 när John Larsson fått en extra inkomst från sjöfarten. Att ha en representativ och tillräckligt stor sal var dessutom viktigt för de räknegille som hölls efter skepparens hemkomst, enligt Emil Söderberg ofta på vintern efter nyårsafton. Då skulle räknegillerna från seglatsen presenteras för andelsägarna, och var och en skulle få sin del av vinsten (Söderman 1960, Gustavsson 2006:173).

Vid tiden för John Larssons död ägde han inte bara Segeltorp nr 1, utan han hade även köpt Segeltorp nr 2 från sin svärfar Nils Nilsson. I hushörsrättslängderna från andra halvan av 1800-talet är det därför svårt att särskilja de båda gårdarna, och

vem som bott var, eftersom gården återigen noterats som Segeltorp nr 1-2. Men 1881 gifte sig John Larssons dotter Ingrid Charlotta Larsson med Nils Peter Bengtsson från den närliggande byn Skrigstorp, och eftersom de därefter skrivs som ett eget hushåll på 1/8 mantal, på en egen sida i husförhörslängderna, kan man ana att Ingrid Charlotta fått ut sin del av arvet och att de då bosatt sig på morfar Nils Nilssons gård (Husförhörslängd 1876–1888, SE/LLA/13159/A I/5:257). Man kan spekulera i om det är vid denna tidpunkt som gården byggs om, men det skulle krävas mer efterforskningar för att bevisa.

Förändringarna på Ingelstorp nr 5 i samband med hemmansklyvningen har redan berörts ovan, men ytterligare förändringar hade hunnit ske när den häradsekonomiska kartan tillkom. På kartan kan man se att det gamla gårdsläget vid bäcken helt försvunnit och att den nya gården, som ligger på samma läge som dagens Carlslund, har gått från fyra till fem längor – en ekonomilänga har tillkommit norr om den kringbyggda, fyrlängade gården (Härads-ekonomiska kartan, Torekov, 3-2).

Övrig bebyggelse i undersökningsområdet som förändrades under perioden var för det första de båda kvarnarna på Segeltorp nr 1-2: dels försvann kvarnen som låg strax väster om gården, dels verkar kvarnen i Krumdalen ha fått ett nytt läge. Båda dessa förändringar hänger samman med dikningen av bäcken – på 1920-talet hade vattnet fått

ett nytt lopp väster om gården, och det rann inte längre förbi de gamla kvarnlägena. John Larssons kvarn, nedanför gården, beskrivs i laga skifteprotokollet som en skvaltkvarn. Kvarntypen var som redan har konstaterats inte särskilt effektiv, och vid sekelskiftet 1800/1900 fanns det få skvaltkvarnar kvar i drift (Ek 1980:15). Det som istället hade ökat var antalet hjulkvarnar, och detta var kvarntypen som på 1920-talet fanns i Krumdalen. År 1920 dokumenterades den av etnologen Gösta Selling med en skriftlig beskrivning och en sektionsritning. Det handlade om en ovanfallsmölla, där vattnet alltså träffade övre delen av vattenhjulet. Vattenrännan fram till hjulet var av trä, och beskrivs av Selling som "(t)ämligen lång". Vattenhjulen var ca 4 m i diameter, och drev ett stående kugghjul som även det var av trä. Från kugghjulet överfördes sedan kraften till ett liggande kugghjul av järn, det s.k. drevet. Axeln från drevet, "skruven", gick sedan till "seglet" som grep tag i den övre av kvarnstenarna och fick den att rör på sig. Den undre kvarnstenen låg stilla. Säden skakades ner i den övre kvarnstensens hål genom trätratt. Själva kvarnhuset beskrivs som ingrävt i backen med två murade väggar och de övriga två av träplank. Taket var av halm (Ritning, SE/M031/HSA09_97-1/F 3 C/4). Eftersom läget för ovanfallskvarnen är ett annat än det kvarnläge som dokumenterades på laga skifteskartan är det rimligt att anta att den byggdes någon gång efter skiftet. Förutom ovanfallsmöllan byggdes under denna

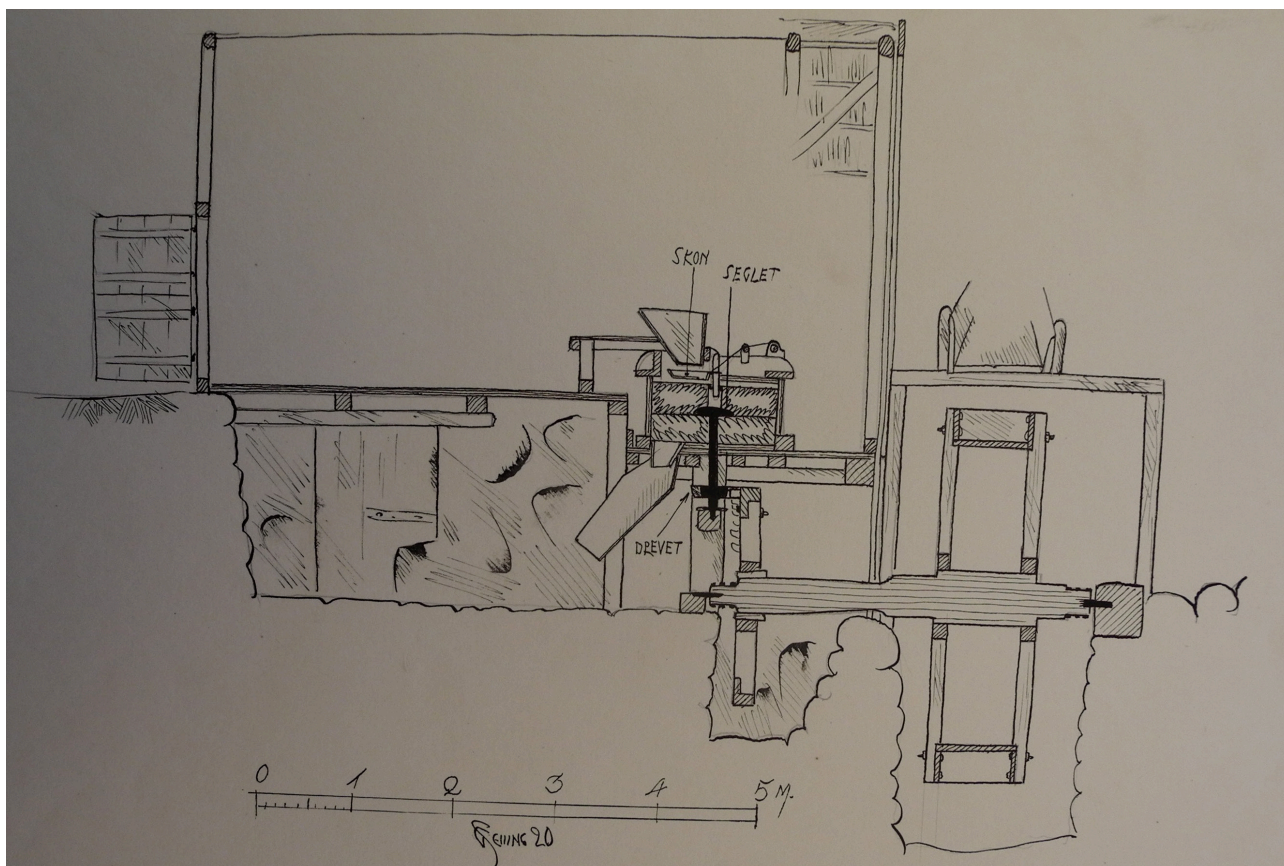

Fig. 30 Längdsektion av ovanfallskvarnen i Krumdalen, 1920. Helsingborgs museers arkiv. SE/M031/HSA09_97-1/F 3 C/4

period även ett tegelbruk vid Krumdalen. Första gången tegelbruket nämns i de skriftliga källorna är i arvskiftet efter John Larsson, där en inkomst på 1163,78 riksmünt står upptaget för tegelbruket för år 1861, samt 1478,74 riksmünt för tegelsten. Detta motsvarar i dagens penningvärde 180 713 SEK (Arvskifte John Larsson 1864, Gårdsarkivet; Edvinsson & Söderberg 2011). För samma period var dock utgifterna för tegelbruket 1919,54 riksmünt. Husförhörböcker saknas för perioden, men i dokumentet som rör arvskiftet kan man utläsa att tegelbruket arrenderades ut till en årlig avgift på 51 riksmünt (Arvskifte John Larsson 1864, Gårdsarkivet). Enligt en studiecirkelbok om Ängalags och Kärragårdas historia skall tegelbruket ha arrenderats av de två tegelarbetarna Mattias och Lars Olsson, och efter några år av en tysk som hette Wulff. På 1880-talet skall bruket ha lagts ner p.g.a. dålig lönsamhet. Detta styrks dock inte av referenser, och det står i samma stycke att tegelbruket skulle ha anlagts 1864 av John Larssons bror, Niklas Larsson, tillsammans med sonen "Peter" (här avses troligtvis Nils Petter) (Ängalag och Kärragården 1999:37). Eftersom husförhörslängder saknas för tiden är det svårt att verifiera uppgiften om vilka som först arrenderade tegelbruket. I husförhörslängden från 1870–1876 finns dock en arrenderade tegelmästare Persson upptagen på gården, på en sida med rubriken "I hus jämte tegelbruk", samt fram till 1872 arrendatorn Lars Olsson. Lars Olsson med familj är dock inte noterade på huset vid tegelbruket, utan på en egen sida (Husförhörslängd 1870–1876, SE/LLA/13159/A I/4:242, 244). Huset jämte tegelbruket är möjligtvis samma torp som syns längst västerut på fastigheten på den häradsekonomiska kartan (Häradsekonomiska kartan, Torekov, 3-2), ett hus som idag används som fritidsboende. 1878 kommer enligt husförhörslängderna Carl Joakim Fredrik Wulf och tar över arrendet på tegelbruket. Wulf var född i Mecklenburg, men kom med sin familj närmast från Halmstad. 1879 levererade han tegelstenar till fattighuset i Hov, men redan 1880 flyttar familjen igen (Husförhörslängd 1876–1888, SE/LLA/13159/A I/5:259; Räkningar, Gårdsarkivet). Därefter har inga nya tegelmästare/-arbetare har kommit till Segeltorp - tegelbruket verka ha lagts ner vid denna tidpunkt.

Övriga resurser och konsumtion

Tegelbruket visar tydligt hur man under andra halvan av 1800-talet började hantera gårdens resurser på ett annat sätt. Tidigare hade man producerat för gårdens eget behov, men detta ändrades efter skiftena. Man producerade fortfarande till de egna behoven, men i och med att avkastningen ökade kunde man också börja sälja råvaror. Det har redan nämnts ovan att Nils Petter Larsson 1865 sålde ärtor i Båstad. Från gården såldes även råg, korn, havre, smör, ägg, lin och vårråg (Räkningar, Gårds-

arkivet).

Vid denna tid startades ett flertal mejerier på Bjäre, det närmaste låg i Ängalag och etablerades på 1880-talet. Ebbe Johnsson, som föddes i Segeltorp på 1860-talet, berättade på 1950-talet att före mejerierna kom såldes istället smör eller ost till de lokala handelsbutikerna, som sedan sålde det vidare till kunder i Båstad (LUF, M:13594). Smör var en av varorna som såldes från Segeltorp nr 1-2 1865, och vid auktionen som hölls efter John Larssons död ropade sonen Nils Petter in en smörkärna som hörde till gården (Auktion John Larsson 1862, Gårdsarkivet).

En av produktionsvinsterna med att odla upp markerna var att man då även gick över till vallodling, som innebar att vinterfodret räckte till fler kreatur. På Segeltorp nr 1-2 speglas även detta dokumenten som rör boet efter John Larssons död. I bouppteckningen från 1861 finns följande djur uppräknade:

- 5 hästar och 1 föl
- 8 kor
- 3 ungnöt
- 1 stut och 1 tjur
- 10 får
- 1 svin

Det kan jämföras med djurbesättningen när John Larsson tog över år 1837: två hästar och ett föl, fem kalvar, en grissugga samt en gås (Bouppteckning John Larsson 1861, SE/LLA/10005/FIIa:44:323 ff.; Auktion Lars Pålsson 1837, Gårdsarkivet). År 1919 redovisades på Segeltorp nr 1–2 fyra hästar, nio kor, tre ungnöt, tre kalvar, fem får, åtta lamm, sex svin, 55 höns och fem bisamhällen (Lokalundersökning 1919, SE/RA/420401/19/H 2 AAA/117, nr 666 och 667). Antalet djur var alltså ungefär detsamma 1861 och 1919, men man kan notera man saknade tjur 1919, att antalet svin ökat och att man vid tillfället även hade hönor och bisamhället. Med tanke på att man sålde ägg i Båstad 1865 (se ovan) förefaller det dock troligast att hönorna inte tidigare dokumenterats, snarare än att man inte hade höns. Detsamma kan gälla för bisamhällena. Det finns andra exempel på att man vid bouppteckningar inte tagit med sådana saker som bedömts ha ett så lågt värde att de inte spelat någon roll i arvsfrågan (Falk 2025:31). I detta fall blir det dessutom uppenbart när man jämför bouppteckningen och auktionsprotokollet efter John Larsson – i bouppteckningen nämns t.ex. en kikare, men vid auktionen såldes fyra kika-re varav endast en uppbringade ett högre värde. I auktionsprotokollet finner man också ett duvslag, som inte nämns alls i bouppteckningen, detsamma gäller flera lådor med "bråte" och "Diwerse Skräp" som säljs på auktionen (Auktion John Larsson 1862, Gårdsarkivet).

Även om man under perioden började köpa en del klädesplagg – Nils Petter köpte t.ex. en rock av silke med kantband för 4,67 riksmünt 1863 (Räkningar, Gårdsarkivet) – så skedde fortsatt en hel del textilproduktion på gårdarna. När John Lars-

sons svärmor Ingar Hansdotter dog 1859 så noterades t.ex. en gammal vävstol och två spinnrockar i bouppteckningen (Bouppteckning Ingar Hansdotter 1859, Gårdsarkivet). I John Larssons bouppteckning hittar man en vävstol, två spinnrockar, ett par kardor och en häckla (Bouppteckning John Larsson 1861, SE/LLA/10005/FIIa:44:323 ff.). Att man hade både en häckla och ett par kardor visar att man på gården förädlade både lin och ull.

Under första halvan av 1800-talet finns inga belägg för att man på Segeltorp nr 1-2 eller på Ingelstorp nr 5 ägnade sig åt fiske. Detta förändrades på andra halvan av 1800-talet. I bouppteckningen efter John Larsson finns två fiskenät upptagna – dessa ropades året efter in av Nils Petter Larsson på auktionen som hölls på lösöret. Samtidigt ropade han in ett "fiskesnöre" och en "kinka", vilket troligtvis ska tolkas som en fiskerev och en fiskekrok (Bouppteckning John Larsson 1861, SE/LLA/10005/FIIa:44:323 ff.; Auktion John Larsson 1862, Gårdsarkivet). Bland gårdens räkenskaper finns ett par räkningar från lokala hantverkare som lagat och tillverkat saker – bland dessa omnämns ett par hjällar som antingen lagats eller nytillverkats av Ola Nilsson i Hov. Hjälle är torkställningar av trä, i det här fallet troligtvis för fisk eller fiskenät. I samma kvitto omnämns också två garn, vilket skulle kunna vara fiskenät. Med tanke på kostnaden handlar det troligtvis om en lagning – när Nils Petter ropade in två fiskenät på auktion kostade de 1,58 riksmünt, i räkningen är kostnaden endast på 8 öre (Auktion John Larsson 1862, Gårdsarkivet; Räkningar, Gårdsarkivet). Trots närvaron av fiskeredskap är det dock värt att notera att det inte finns någon mindre fiskebåt dokumenterad – skeppet Audacia som John Larsson och hans fru Elna ägde 5/16 av var ett handelsfartyg och ute på olika resor under större delen av året. Det var också vanligt att bjäreskepparnas handelsfartyg låg i en större stad under vinterhalvåret, t.ex. Göteborg, Stockholm eller Helsingborg där man värvade sjömän när våren kom (Jansson 1947:104, Eriksson 1971:76). Audacia kan alltså inte ha använts till fisket. Istället kan det ha handlat om det "hälftenbruk" som Gustavsson beskriver, där bönderna hyrde båtar från fiskarna mot hälften av fångsten (Gustavsson 2006:167).

Att man under 1800-talet fick in mer kontanter, både genom avsalu och sjöfarten, blir tydligt när man studerar vilka föremål och möbler man hade i Segeltorp nr 1-2 på 1860-talet. I John Larssons sex sidor långa bouppteckning nämns bl.a. en fingerring och en urnyckel av guld, ett dussin matskedar av silver, tre kaffekittlar och en tekanna av koppar, 33 stolar, en chiffonjé, tre dussin porslinsallrikar, fem glaskaraffer, två dussin ölglas, ett och ett halvt dussin vinglas, två väggur, ett fickur, två gevär, en oktant, en kikare, tre tavlor, sjökort och en barometer (Bouppteckning John Larsson 1861, SE/LLA/10005/FIIa:44:323 ff.). Vid auktionen 1862 såldes dessutom en kaffekvarn, ett duvslag, två sidendukar, ett spelbord, en termometer samt

böcker (Auktion John Larsson 1862, Gårdsarkivet). Dels är det tydligt att det finns många föremål som inte har tillverkats i gården, dels pekar det stora antalet tallrikar, bestick och glas (och även stolar) på att hushållet förväntades kunna underhålla många gäster. Representationen var en av kaptensgårdens statusmarkörer. Även oktanten, kikaren, barometern och sjökorten berättar om sjöfarten på gården.

Från andra halvan av 1800-talet kan man även få en glimt av vad som köptes in till gården, via kvitton och räkningar i gårdsarkivet. T.ex. köpte Nils Petter Larsson och hans farbror Niklas Larsson varsin bandhund från Ebbesson i Ängalag 1863, och samma år löste Nils Petter in den gamla plogen mot en ny plogvändskiva i Helsingborg. I Båstad köpte han i september 1863 bl.a. kaffe, raffinerat (vitt) socker, risgryn, rotfrukter, te, tran, russin, peppar, kanel, anis, piptobak, cigarr(er), kängsnören, kardedumma och en trumpet som kostade 12 öre. Totalt betalade han 15 riksmünt och 74 öre. När hans morfar, Nils Nilsson, dog 1866 gjordes inköpen till begravningen också i Båstad. Vid det tillfället köptes bl.a. kaffe, raffinerat socker, vin, kryddpeppar, kanel, stearinljus, bordssalt, risgryn, te, russin, sviskon, piptobak, en låda cigarrer, ett dussin teskedar samt sagogryn (Räkningar, Gårdsarkivet).

Tack vare gårdsarkivet går det att följa förändringen mer i detalj på Segeltorp nr 1-2 under perioden. Även på de två gårdarna på Ingelstorp nr 5 bör kontakterna och handeln med omvärlden ha blivit större – men man skall ha i åtanke att Segeltorp nr 1-2 var en kaptensgård, och som sådan inte helt representativ för en vanlig bondgård i trakten. Det kan t.ex. nämnas att dödsboets tillgångar efter John Larssons bortgång uppgick till 19 999,38 riksmünt. Efter att skulderna dragits ifrån kvarstod ändå den fasta egendomen Segeltorp nr 1-2, med ett värde av 6 000 riksmünt samt 2617,22 i kontanta medel som delades lika mellan de sex barnen. Bara den kontanta summan motsvarar i dagens penningvärde 202 196 SEK (Arvskifte John Larsson 1864, Gårdsarkivet; Edvinsson & Söderberg 2011).

Sammanfattning

Liksom på många andra håll skedde stora förändringar på gårdarna Segeltorp nr 1-2 och Ingelstorp nr 5 under perioden. Våtmarker dikades ut, bäckarna rätades ut och/eller täcktes och tidigare äng- och betesmarker odlades upp. Vallodlingen förändrade förutsättningarna för hur många djur som kunde stallas över vintern, vilket gav mer gödsel och därmed ännu större åkrar. På 1920-talet var i princip hela undersökningsområdet uppodlat, med några mindre undantag. Den ökade produktionen gav möjlighet till avsalu, både av spannmål och mejeriprodukter. Kontanta medel gav i sin tur möjlighet att köpa nya jordbruksredskap, som till skillnad från de äldre redskapen inte kunde tillverkas hemma på gårdarna. Även andra varor inhandlades, både

matvaror och föremål. Man tillverkade dock fortfarande en hel del själva, t.ex. visar textilredskapen på en fortsatt produktion av linne och ylletyg. Åtminstone linet såldes vidare i Båstad (Räkningar, Gårdsarkivet). En annan binäring var tegelbruket, som fanns i nästan 20 år. De belägg som finns för tillverkningen verkar peka på en tegelstensproduktion, snarare än tegelrör. Slutligen fortsatte havet att vara en stor resurs vid gårdarna. Man gödslade med tång ända in på 1920-talet, och fiskade till husbehov (LUF, M:13594). När sjöfarten förändrades under 1800-talet, med allt större skepp som följd, var det ändå fortsatt populärt bland rederierna att ha erfarna sjökaptener från Bjäre (Jansson 1947:113). Medan John Larssons dotter Ingrid Charlotta och hennes man tog över Segeltorp nr 2 år 1881, fortsatte Segeltorp nr 1 att med undantag av en kort period under Nils Petter Larsson vara en kaptensgård. Trots de stora förändringarna i jordbruket fanns alltså mångsyssleriet kvar genom hela perioden.

Spår och lämningar

Undersökningsområdet besöktes fyra tillfällen under våren 2025. Syftet var att inventera spår efter det äldre landskapet och bebyggelsen. Inventeringsmetoden finns närmare beskriven i avsnittet Källor och metoder. Här följer en beskrivning av de spår som kunde iakttas, samt fotodokumentationen av dessa.

Landskapet

I motiveringen till att området klassats som riksintresse för kulturmiljövården lyfts kaptensgårdarna och det tydliga skifteslandskapet fram (Beslut Segeltorp RAÄ-2023-2391). Detta är också vad som framstår som tydligast – det öppna, uppodlade landskapet som delas upp av långa, raka ägo- och vägnät som ytterligare markeras av att träd och buskar fått växa upp i dessa linjer. Dessutom är dagens vägnät en följd av skiftena, t.ex. följer landsvägen mellan Segeltorp och Ingelstorp i stort den sträckning som den fick vid laga skifte, samma sak gäller för vångavägen som leder från Skåningagården ner mot vattnet. Denna raka linje utgör norra gränsen för dagens fastighet, och detsamma gällde från och med laga skifte för Segeltorp nr 2. På södra sidan om vångavägen löper en stengärdesgård. Denna uppfördes efter 1844, då laga skiftet i Segeltorp genomfördes, av ägarna på vardera sida om gränsen. För Segeltorp nr 2s del var det vid tillfället Nils Nilsson. Även stengärdesgården i den södra gränsen av dagens fastighet, söder om Carlslund, uppfördes efter laga skiftet. I Ingelstorp skedde detta 1845, och ägaren på Ingelstorp nr 5 var då Nils Håkansson. Eftersom båda dessa stengärdesgårdar ligger i aktiva gränser än idag är de inga fornlämningar. Det är däremot den gamla bygränsen som sträcker sig i öst-västlig riktning mellan Carlslund och Skåningagården. Det är en stengärdesgård som går från fastighetens sydöstra till dess västra gräns, ca 1 100 m lång. Vid tiden för laga skifte, 1845, var den västra delen av bygränsen markerad med en vall, medan

Fig. 31 Fastighetens södra gräns, markerad av en stengärdesgård från laga skiftet. Notera att marken är fuktig, och att det finns rikligt med veketåg. Här låg tidigare Kärrhagen. Foto: Sara Williamsson Lind, 2025.

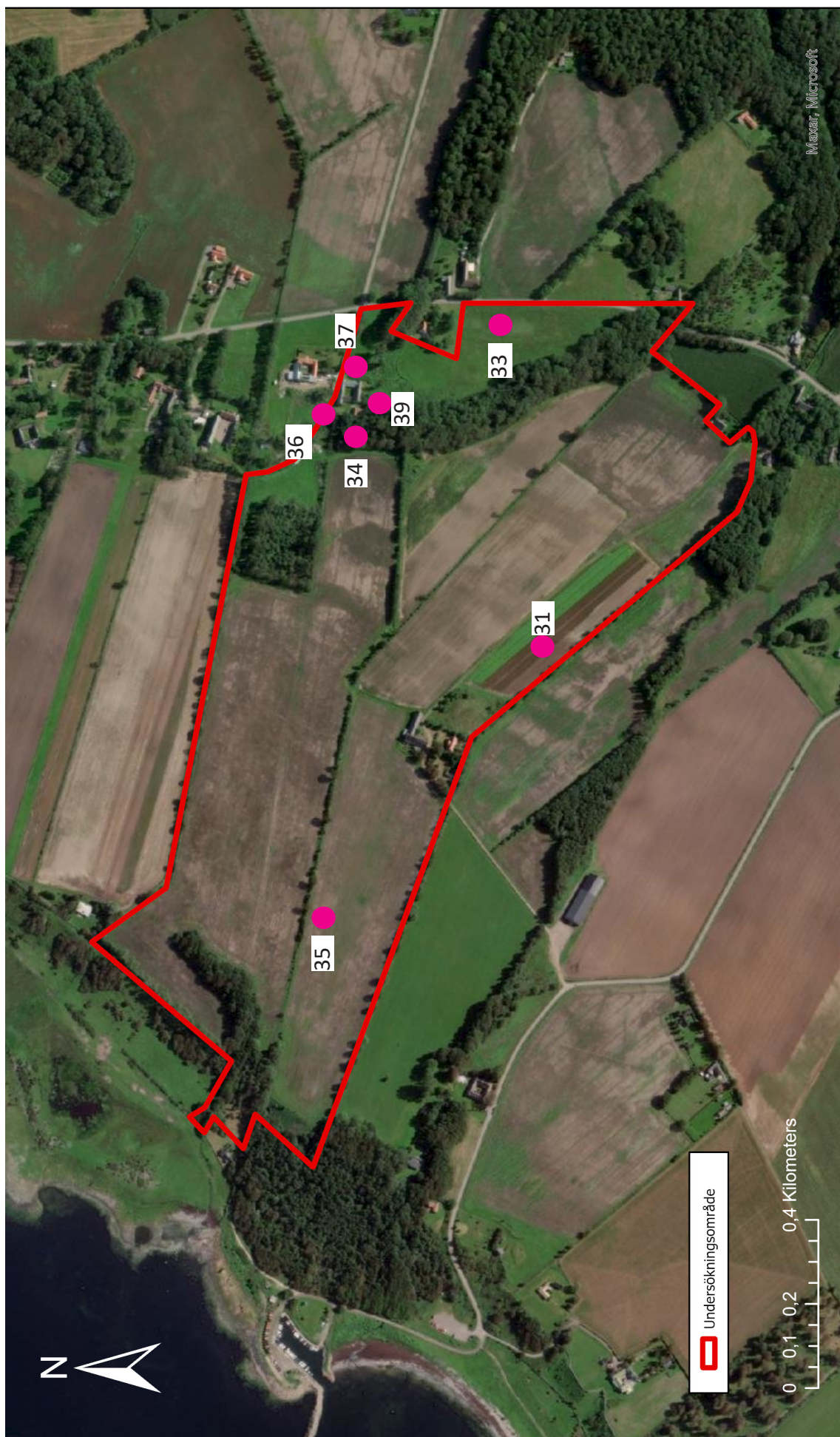

Fig. 32 Ortofoto som visar platserna för fotodokumentationen som utförts i projektet, markerade med figurnr.

Fig. 33 Söder om Skåningagården finns ett område bevuxet med vetetåg (det mörkgröna i bilden). Här fanns tidigare en vattenkälla. Foto: Sara Williamsson Lind, 2025.

sträckan som befann sig på inägomark fortfarande var ostängslad. Som en följd av laga skifte stängslades hela bygränsen med stengärdesgård, något som enligt skiftesprotokollet skedde senast 1847 (se ovan). I dagens fastighet har denna stengärdesgård förlorat sin funktion som gränsmarkör, varför den har skydd som fornlämning.

Även den stengärdesgård som sträcker sig västerut från Skåningagården, och som nedanför branten ses som en rak vegetationslinje fram till alkärret är en ägo gräns från laga skifte som inte längre ligger i en aktiv gräns. Den markerade tidigare gränsen mellan Segeltorp nr 1 och nr 2. På den norra sidan låg Nils Nilssons ägoskifte och på den södra sidan John Larssons. Ca 100 m söder om denna äldre ägo gräns går parallellt ytterligare en vegetationslinje, ett spår från den rätade bäcken som är dokumenterad på den häradsekonomiska kartan.

Förutom det öppna, och fram tills för ett par år sedan odlade, landskapet är slutligen även vägen som kommer från sydost mot Carlslund ett spår efter laga skifte – ca 300 m sydost om gården gör den en svag sväng, och viker av söderut. Detta var en konsekvens av att det ursprungliga läget för Ingelstorp nr 5 låg i det sydöstra hörnet av dagens fastighet, och vid skiftet drog man om vägen för att den skulle gå rakare ner mot gården.

Alla dessa strukturer är påtagliga i landskapet, och synliga på långt håll. Men det finns även punktvisa spår efter ett äldre landskap, i form av t.ex. terrasserade ytor och vegetation. Om man börjar i undersökningsområdets östra del, så går det fortfarande att se en plan yta precis öster om landsvägen. Detta är den västra delen av Bjersåker,

en av de äldre åkrar som var uppodlade redan före storskiftet. Strax väster om Bjersåker växer idag rikligt med vetetåg, en indikatorsväxt som visar på att marken är fuktig. Enligt laga skifteskartan över Segeltorp fanns där en vattenkälla vid mitten av 1800-talet. Rör vi oss sedan till Skåningagården, och den plana ytan precis väster om gårdsplanen så står vi mitt i den äldsta kålgården. Söder om denna kålgård rinner fortfarande bäcken okulverterad, men i ett uträtat dike. Här finner man på bäckens norra sida spår efter det kvarnläge som syns på laga skifteskartan, som tillhörde John Larsson (Laga skifte 1844, 11-HOV-34). Dels i form av en plan yta, där förmodligen själva kvarnhuset stått, dels finns den ena stenskodda kanten av en ränna bevarad. Rännan har sträckt sig i öst-västlig riktning och den stenskodda kanten är bevarad i ca 7-8 m (fallna träd och vegetation gjorde uppmätning svår). På storskifteskartan är kvarnen markerad ca 35 m högre uppströms, precis söder om gården. Området har i modern tid använt som trädgård, och inga synliga spår ha påträffats efter detta äldre kvarnläge.

Även i västra delen av fastigheten, i Krumdalen, har det funnits två kvarnlägen. Dels den kvarn som byggdes någon gång mellan 1772 och 1806/1807, i dalens norra arm, dels den ovanfallsquarn som byggdes i dalen östra arm någon gång mellan 1844 och 1920 (se resonemang ovan för dateringar). Om man går in i Krumdalen norrifrån så finns en terrasserad yta på den östra sidan, ca 50 m in i dalen. Där växer även fläderbuskar samt körsbärsträd, vilket skulle kunna vara en indikation på mänsklig påverkan, om än högst osäker. Läget stämmer väl med var den äldsta kvarnen är

Fig. 34 Kvarnläget strax väster om Skåningagården. I mitten av bilden sträcker en stensködd kant som troligtvis varit en del av rännan. Området till höger om denna är avplanad. Foto: Sara Williamsson Lind, 2025.

markerad på kartorna. Den yngre kvarnen beskrivs i Gösta Sellings text som ingrävd i backen, och med två väggar av murad sten. Själva vattenhjulet var ca 4 m i diameter. Det borde med andra ord finnas tydliga spår efter både kvarnhuset och rännan för kvarnhjulet. Några sådana har dock inte påträffats under inventeringen. Möjligtvis utgör en ansamling större stenar som välts ner i dalen där den östra och norra armen möts ett spår efter kvarnen, men det är tydligt att man tagit bort konstruktionen i samband med kulverteringen av bäcken – området kring utloppet från kulverten har skarpt grävda sidor, och det är troligt att kvarnlämningen försvunnit i samband med detta.

Uträtningen och kulverteringen av bäcken har överhuvudtaget förändrat landskapet stort – där det tidigare fanns översvämningsängar har det varit uppodlade åkrar de senaste 100 åren. Ett undantag utgör dock den skogsrest på ca 1 ha som man fortfarande finner i fastighetens norra del. På vår och höst är området fortfarande sumpigt, och vegetationen består av albuskar. Området beskrivs i laga skiftesprotokollet som ett alkärr, och området direkt norr om kärret som en mosse med en torvgrav (Laga skifte 1944, 11-HOV-34:53). Det är tydligt att alkogen har en lång kontinuitet, och att det är en rest av landskapet före utdikningarna. En liten sådan rest finns även på undersökningsområdets södra del, där ett område ca 150 sydost om Carlslund fortfarande var sumpigt och blött vid inventeringsbesöket i mars, med en riklig förekomst av veketåg. Här låg enligt storskifteskartan ett kärr, vid hemmansklyvningen 1863 kallad kärrhagen (Se fig. 31, Hemmansklyvning 1863, 11-HOV-63:10 ff).

Även på den västra delen av Carlsunds ägor finns potentiella spår efter tiden före skiftena. Ca 400 m väster om knäet i den gamla bygränsen växer nässlor. Platsen kallas i det äldre kartmaterialet för Ryttaarelyckan, och ett rytartorp har troligtvis funnits där någon gång mellan 1680- och 1770-tal. Nässlor är en tydlig indikatorsväxt på näringsrik jord, och växer gärna där det funnit en gödselstack. På platsen växer även rosenbuskar, som inte kunde artbestämmas vid inventeringstillfället. Dessa kan givetvis ha tillkommit senare, genom naturlig spridning, men det är värt att notera att det är den enda platsen i denna del av gränslinjen som de växer.

I dagens landskap utgör den trädbevuxna Hallen/Bolaliden en tydlig gräns för åkrarna, men i det äldre kartmaterialet är detta område beskrivet som ängsmark och i den sydvästra delen fanns t.o.m. åkrar. Detta understryks av att man i skogspartiet kan hitta äldre odlingsrösen, där man lagt stenar som rensats bort från åkern. På den härads-ekonomiska kartan är området markerat som lövskog, och det är troligt att man slutat att bruka det som ängsmark i samband med att man gått över till vallodling – den branta sluttningen gick bra att slå med lie för hand, men inte att odla (Häradsekonomiska kartan, Torekov, 3-2). Den är uppenbart för brant för en traktor att köra i. De sluttande delarna av åkrarna övergavs i samma veva. Skogspartiet är alltså ett exempel på mark som man slutade bruka i och med effektiviseringen och mekaniseringen av jordbruket.

Fig. 35 På platsen för Ryttarelyckan växer fortfarande nässlor. Foto: Sara Williamsson Lind, 2025

Gårdarna

Det finns inom undersökningsområdet två kvarvarande gårdar, Segeltorp nr 1 (Skåningagården) och Ingelstorp nr 5 (Carlslund), och en gård som försvunnit, det ursprungliga gårdsläget för Ingelstorp nr 5. Detta gårdsläge låg i byn, och är idag en öppen gräsbevuxen yta som tidigare odlades. De enda spåren efter gårdsläget är flera äldre fläderbuskar som växer i kanten av den öppna ytan, samt att bäcken tydligt går i en stensködd ränna förbi platsen. Båda dessa spår kan dock hänga ihop med den bebyggelse som fortfarande finns kvar söder om bäcken.

På Carlslund byggdes under 1900-talet ett nytt boningshus, och inom ramen för undersökningen har det inte funnits utrymme att närmare undersöka byggnadshistoriken för ekonomibyggnaderna. Man kan dock konstatera att det nya boningshuset lagts sydväst om platsen för det ursprungliga boningshuset. Denna har utifrån kartmaterialet varit placerat där dagens trädgårdsmur befinner sig, och vid ett grävarbete för el kunde rikligt med tegelbitar iakttagas på platsen. Den enda byggnad som har samma placering idag som på den häradsekonomiska kartan är gårdens norra länga. En närmare undersökning skulle dock behöva göras om man skulle kunna säga något om åldern på byggnadens olika delar.

På Skåningagården är det desto lättare att diskutera dateringar – på den norra längans nord-

västra hörnsten finns två årtal inristade. Mot norr står 1843 och mot väster 1897. Båda årtalen är inristade med tydliga, jämnt formade siffror. Årtalet 1843 går också att finna inomhus, målat på en murstock i den östra längan. I den husbesiktning som 1840 gjordes i samband med laga skifte beskrivs byggnaderna vara gamla och i dåligt skick. Flera av längorna försvann dessutom i samband med skiftet, när Ebbe Jönsson och Per Jönsson tvingades flytta ut till sina nya ägoskiften (se ovan). Det är alltså högst rimligt att den kvarboende John Larsson byggde nya längor på gården 1843, och att det norra årtalet på hörnstenen samt på murstocken handlar om denna nybyggnation. Själva målningen på murstocken kan dock vara av ett senare datum, baserat på att färgen tycks vara av ett modernare slag. I grundmuren till ladugården finns också stenar som kluvits med sprängmedel, snarare än den äldre tekniken att klyva med flera kilar för hand. Dessa stenar känns igen på att de endast har ett, djupt borrhål till skillnad från handkluvna stenar som har flera, grundare borrhål i rad. Även detta talar för att byggnaden, eller åtminstone grunden, uppförts tidigast en bit in på 1800-talet. Det andra årtalet, 1897, är svårare att knyta till en specifik händelse, men det kan handla om en ombyggnation av gården vid denna tidpunkt. Det tegel som den södra längan, bostadshuset, mestadels är uppmurat av är tydligt industritillverkat. Handslaget tegel är ojämna till både färg och form. Detta tillsammans med

Fig. 36 Inristat årtal "1843" på ladugårdens nordvästra hörnsten. Foto: Sara Williamsson Lind, 2025

utformningen på fönstren talar för att den murade delen av byggnaden byggts under senare delen av 1800-talet, snarare än mitten på 1800-talet. De första industriella tegelbruken började anläggas i Sverige på 1870-talet (Olsson 1987:16). Den träpanel som sitter på gårdens byggnader är dessutom på flera ställen tydligt maskinsågad, vilket även det talar för en datering senare än mitten av 1800-talet. Undantaget är dock en del panel som sitter på norra längans södra fasad, som har en varierande bredd på brädorna. Dessa skulle kunna vara av ett äldre datum. Även den södra längans östra gavelfasad avviker i det att den har en liggande panel med pärlspont. En annan indikation på panelens varierande ålder på de olika byggnaderna är variationen av spikar som förekommer – där finns både klippspik och tråddragen spik. Klippspiken började tillverkas vid mitten av 1800-talet, och består av klippta plåtbitar med utbankat huvud. De kan likasom de äldre handsmidda spikarna rätas ut igen och återanvändas. Den tråddragna spiken kom på 1900-talet, och görs av metalltråd som oftast är fyrkantig i genomskärning (<https://stockholmslansmuseum.se/byggnadswebb/interior/varda-ditt-hus/ward-av-snickier/spik/>). Olika spikar kan iaktas på olika delar av byggnaderna, vilket kan ge en indikation om åldern på panelen.

Fig. 37 Exempel på industrisågad panel, och tråddragen spik. Foto: Sara Williamsson Lind, 2025.

Det finns på Skåningagården även spår efter byggnader som inte står kvar idag – precis väster om den västra längan sträcker sig en äldre grundmur i nord-sydlig riktning och på den södra längans sydsida finns dels spår i fasaden efter ett tak som slutit an mot fasaden, dels bevarade murar efter en byggnad som gått i nord-sydlig riktning. Spåret efter takanslutningen består av en inhuggning i fasadteglet, vilket ger denna nord-sydliga byggnad ett yngre datum än boningshuset. På denna sida av gården finns också spår efter den trädgård som syns på äldre fotografier och på den häradsekonomiska kartan. Runt området sträcker sig resterna av en låg stengärdesgård, och i den västra sidan av trädgården finns en grindöppning med en fortfarande stående grindstolpe.

Som en avslutande kommentar kan den ryggsstuga som syns på äldre fotografier och tavlor nämnas. Denna verkar ha legat i den ovan nämnda trädgården på tidigt 1900-tal, och skall enligt muntliga uppgifter ha flyttats till Malen i Båstad på 1950-tal. Den finns dock inte utmärkt på den häradsekonomiska kartan från 1920-talet, och går heller inte att se på flygfoton från 1940-talet (Ortofoton, 1938-1940). Kanske att den plockades ner redan före 1920-talet. Oavsett vilket är det svårt att säga något vidare om den utifrån enbart fotografiet, mer än att

Fig. 38 Vykort från Skåningagården, tidigt 1900-tal. Fotograf okänd.

den tillhör en byggnadsstil som är äldre än de nuvarande byggnaderna och att det är möjligt att den tidigare tjänstgjorde som boningshus på gården. Det skall dock tilläggas att den stuga som beskrivs i besiktningsprotokollet från 1840-talet var mestadels i gammalt och dåligt skick. Om man bevarade den gamla stugan, och efter en flytt återanvände den som bostad till t.ex. tjänstefolk bör man ha haft en annan placering av den än på den representativa sydsidan, precis utanför den egna bostaden. Placeringen i trädgården får nog ses i samband med en senare funktion, enbart kopplad till rekreation och möjligtvis historieromantik.

Fig. 39 Tidigare ingång till trädgården, från väster.
Foto: Sara Williamsson Lind, 2025.

Potentiella vägar framåt

Denna undersökning har haft landskapet och bebyggelsen i fokus: hur har markanvändningen förändrats över tid och vilka spår har det lämnat i landskapet? Hur har bebyggelsen sett ut, och var har den varit placerad? Den tidsmässiga avgränsningen har varit ca 1600–1900. Under arbetets gång har flera nya frågeställningar framkommit, och det är tydligt att det finns delar av gårdarnas och byarnas historia som kan utforskas vidare. Här presenteras några av dem, i vissa fall med förslag på hur man skulle kunna gå vidare:

- Undersökningen har bara studerat gårdarna på ett översiktligt, bebyggelsehistoriskt plan där stora förändringar lyfts fram, men det är tydligt att man skulle kunna göra mer grundliga undersökningar av själva byggnaderna. Genom att studera sådant som byggnadsteknik, material och fysiska spår efter förändringar kan man få en mer högupplöst bild av hur gårdarna förändrats över tid. Detta sätt att studera byggnader kallas byggnadsarkeologi och utgår från en stratigrafisk metod där man lägger stor vikt vid att sätta de fysiska spåren efter olika händelser i en relativ kronologi, snarare än att utgå från stilelement som dateringsmetod. En byggnadsarkeologisk undersökning av gårdarna hade kunnat kopplas till en undersökning av hushållen som bött där, och hade gett en tydligare bild av hur olika människor på de båda gårdarna bött och interagerat med varandra. Det hade också kunnat involvera dendrokronologiska prover av t.ex. timmerstommen i Skåningagården för att svara på frågan om man återanvänt material från den äldre gården i ombyggnationerna på 1800-talet.
- Undersökningen fokuserar på tiden före, under och efter skiftena, men slutar kring sekelskiftet 1800/1900. Hur utvecklades gårdarna under 1900-talet? Hur var t.ex. livet på Carlslund då det nya, representativa bostadshuset hade uppförts? Och vad hände med Skåningagården efter att kaptenstiden tog slut? I husförhörlängderna är det tydligt att många olika hushåll bött på Skåningagården i början av 1900-talet, en del av dem står noterade som torpare. Var har de bött? Och vad sysselsatte de sig med?
- En viktig del av Skåningagårdens historia är annars just kaptenstiden, och i gårdsarkivet finns många handlingar som rör familjens skepp: hur inleddes denna period? Flera av Lars Pålssons söner blev kapten, inklusive John Larsson – hur kommer det sig? Hur gick det till att bli kapten på början av 1800-talet? Hur fungerade par-trederierna? Vad förde man för last? Hur stora var besättningarna? Vad hände med

skeppet Audacia som blev liggande havrerat i London? Här finns många frågor som skulle kunna ge en större förståelse för vad det innebar att Skåningagården var en kap-tensgård, och hur livet var för de som bodde där.

- Inom undersökningens tidsramar har bouppteckningar som är digitaliserade eller som funnits i gårdsarkivet använts. Detta har inneburit att mycket information framkommit om Segeltorp nr 1–2, men tyvärr har det inte gett samma utfall för Ingelstorp nr 5. Med hjälp av den information om nu framkommit över vilka som bött på Ingelstorp nr 5 skulle man dock kunna gå vidare med bouppteckningarna och söka fram även de som inte är digitalt sökbara. På så vis skulle även bilden av livet på Ingelstorp nr 5 kunna klarna, och man skulle då kunna göra en jämförelse mellan kap-tensgården och den mer "vanliga" gården bredvid.
- Öster om Skåningagården växer idag ett stort buskage. Detta är platsen för två av de längor som flyttades i och med laga skifte. Om man i framtiden av någon anledning skulle välja att ta bort buskaget hade det varit intressant att titta efter spår från dessa husgrunder.
- Om man i framtiden gör markingrepp väster om Carlslund, nära den gamla bygränsen, är det viktigt att ha i åtanke att detta kan ha varit platsen för ett ryttaretorp på 1700-talet.

Litteratur och källor

Publicerade källor

- Almevik, G. 2012. *Byggnaden som kunskapskälla*. Göteborg.
- Berglund, M. 1995. Late Weichselian shore displacement in Halland, southwestern Sweden: relative sea-level changes and their glacio-isostatic implications. *Boreas : an international journal of quaternary geology* 24, 324-344.
- Bjäregårdarna. Verksamhetsberättelse 2024. 2024. Uddevalla.
- Bringéus, N.-A. 1962. *Järnplögen som innovation*. Lund.
- Bringéus, N.-A. 1964. *Tradition och förändring i 1800-talets skånska lanthushållning*. Lund.
- Campbell, Å. 1928. *Skånska bygder under förra hälften av 1700-talet: etnografisk studie över den skånska allmogens äldre odlingar, hägnader och byggnader*. Uppsala.
- Cserhalmi, N. 2008. *Fårad mark. Handbok för tolkning av historiska kartor och landskap*. Lund.
- Ehrensverd, U. 1985. *Fältnätbatalens rekognosceringskartan över Skåne 1812, 1815–1820*. Krigsarkivet, Interna meddelanden, nr 3.
- Edvinsson, R. & Söderberg, J. 2011. A Consumer Price Index for Sweden 1290-2008. *Review of Income and Wealth*, vol. 57 (2), 270-292
- Ek, S. B. 1980. Bonden, makten och möllan. I *Skånska vattenkvarnar och vädermøller. Skånes hembygdsförbund Årsbok 1980*. Kristianstad.
- Elgeskog, V. 1945. *Svensk torpbebyggelse från 1500-talet till laga skiftet: en agrarhistorisk studie*. Lund.
- Ericson, W. 1997. *Svenska knektar: indelta soldater, ryttare och båtsmän i krig och fred*. Lund.
- Eriksson, K. 1971. Fiske, sjöfart och skeppsbyggeri. I *Bjärebygden 1971*. Båstad.
- Falk, M. 2025. *Wealth, consumption, and Industriousness. Evidence from southern Sweden, 1570–1860*. Lund.
- Fischerström, J. 1761. *Anmärkningar om Södra-Halland*. Stockholm.
- Fritzell, G. 1975. Bjäre härads jordrevningskommission 1670. I *Bjärebygden 1975*. Båstad.
- Gadd, C.-J. 2000. *Den agrara revolutionen 1700–1870. Det svenska jordbrukets historia, bd 3*. Red. Myrdal, J. Stockholm.
- Gustavsson, M. 2006. *Bondesamhällets omvandling i Nordvästskåne: Bjärehalvöns agrara utveckling under 1700- och 1800-talet*. Stockholm
- Hallgren, K. 2016. *En kåhläppa ej at räkna: köksväxtodlingen i 1700-talets jordbrukssystem*. Uppsala.
- Kaiserfeld, T. 2009. *Salpetersjudning som politik och vetenskap i den svenska skattemilitära staten under frihetstid och gustaviansk tid*. Lund.
- Karsvall, O. 2013. Retrogressiv metod. En översikt med exempel från historisk geografi och agrarhistoria. *Historisk tidskrift* 133:3, 411-435.
- Jansson, E. A. 1947. Om segelsjöfarten i Bjäre härad. *Forum navale. Skrifter utgivna av Sjöhistoriska samfundet. Nr 8*. Uppsala.
- Jansson, U. 1993. *Ekonomiska kartor 1800–1934. En studie av småskaliga kartor med information om markanvändning*. Stockholm.
- Johansson, E. 1983. *Kyrkböckerna berättar*. Stockholm.
- Mogren, M; Roslund, M; Sundnér, B & Wienberg, J. 2009. Historisk arkeologi vidgar fälten. I *Triangulering. Historisk arkeologi vidgar fälten*. Mogren, M; Roslund, M; Sundnér, B & Wienberg, J. (red.) 2009. Lund.
- Myrdal, J. 2012. Source pluralism as a method of historical research. *Historical knowledge: In quest of theory, method and evidence*, 155-89.

- Nilsson, P., Hansson, M., Svensson, E. 2020. *De obesuttnas arkeologi – människor, metoder och möjligheter*. Visby.
- Nord, J. 2009. *Changing landscapes and persistent places: an exploration of the Bjäre peninsula*. Lund.
- Olsson, L-E. 1987. *Tegelbruk i Sverige. En branschinventering. Rapport RAÄ 1987:5*. Stockholm.
- Rosén, C. 2001. Arkeologi i arkiven – bouppteckningar och jordfynd i en halländsk by ca 1750–1850. I Andrén, A., Ersgård, L., Wienberg, J. & Hansson, M. (red.) *Från stad till land. En medeltidsarkeologisk resa tillägnad Hans Andersson*. 2001. Stockholm. (105–112).
- Svensk författningssamling: SFS. 1988:950*. 1988. Stockholm
- Stroeven A. P., Hättstrand, C., Kleman, J., Heyman, J., Fabel, D., Fredin, O. Goodfellow, B. W., Harbor, J. M., Jansen, J. D., Olsen, L., Caffee M. W., Fink, D., Lundqvist, J., Rosqvist G. C., Strömberg, B., Jansson, K. N. 2016. Deglaciation of Fennoscandia. *Quaternary Science Reviews* 147, 2016. 91-121.
- Svensson, L. 1972. Bjärehalvöns sjöfart vid 1800-talets början. I *Bjärebygden 1972*. Båstad.
- Söderman, E. J. 1960. Fiske, sjöfart och skeppsbyggeri i forna tiders Bjärebygd. I *Bjärebygden 1960*. Båstad.
- Thyselius, E., Söderberg, V. & Lorents, Y. (red.) 1923-1937. *Nordisk familjebok: encyklopedi och konversationslexikon*. 3., väsentligt omarb. och koncentrerad uppl. Stockholm.
- Westin, I. 1980. Råle hallar. I *Bjärebygden 1980*. Båstad.
- Ängalag och Kärragårda: en studie över byarna*. 1999. Ängalag.

Kartor

- Berggrund 1:50000 – 1:250000, Sveriges geologiska undersökning
- Generalstabskartan 1911, Ängelholm, 8-1, Rikets allmänna kartverks arkiv
- Geometrisk avmätning 1772, 11-HOV-2:11, Lantmäterimyndigheterna
- Geometrisk avmätning 1775, 11-HOV-3, Lantmäterimyndigheterna
- Hemmansklyvning 1863, 11-HOV-63, Lantmäterimyndigheterna
- Häradsekonomiska kartan, Torekov, 3-2, Rikets allmänna kartverks arkiv
- Jordarter 1:25000 - 1:100000, Sveriges geologiska undersökning
- Laga delning 1817, Ingelstorp nr 1-7, Lantmäteristyrelsen
- Laga skifte 1844, 11-HOV-34, Lantmäterimyndigheterna
- Laga skifte 1845, 11-HOV-42, Lantmäterimyndigheterna
- Ortofoton, 1938-1940
<https://www.gis.lu.se/gis-centre/geographical-data/skane-above-aerial-photographs-1940s-internet>
- Rågång 1812, 11-HOV-5, Lantmäterimyndigheterna
- Skånska rekognosceringskartan, SE/KrA/0052/C/14a/4-1, Krigsarkivet
- Skånska rekognosceringskartan, beskrivning Bjäre härad, 1817, SE/KrA/0057/F II/8, Krigsarkivet
- Storskifte 1823, 11-HOV-17, Lantmäterimyndigheterna
- Storskifte på utmark 1824, Hovs socken Ingelstorp nr 1-7, Lantmäteristyrelsen
- Storskifte 1827, 11-HOV-25, Lantmäterimyndigheterna
- Stängselåtgärd 1826, 11-HOV-23, Lantmäterimyndigheterna
- Stängselåtgärd 1845, 11-HOV-36, Lantmäterimyndigheterna

Arkiv

Auktion Lars Pålsson 1837, Gårdsarkivet

Auktion John Larsson 1862, Gårdsarkivet

Arvskifte John Larsson 1864, Gårdsarkivet

Beslut Segeltorp, RAÄ-2023-2391, Riksantikvarieämbetet

Bouppteckning Elna Nilsdotter 1859, SE/LLA/10005/FIIa:43, Bjäre häradsrätts arkiv

Bouppteckning Ingar Hansdotter 1859, Gårdsarkivet

Bouppteckning John Larsson 1861, SE/LLA/10005/FIIa:44, Bjäre häradsrätts arkiv

Bouppteckning Lars Pålsson 1846. Gårdsarkivet

Bouppteckning Troen Andersdotter 1788, Gårdsarkivet

Hovs kyrkoarkiv, SE/LLA/13159

Husförhörslängd 1870–1876, SE/LLA/13159/A I/4, Hovs kyrkoarkiv

Husförhörslängd 1876–1888, SE/LLA/13159/A I/5, Hovs kyrkoarkiv

Husförhörslängd 1888–1895, SE/LLA/13159/A I/6, Hovs kyrkoarkiv

Jordebok 1661, SE/LLA/10880/G III/a:6, Skånska generalguvernementskontorets och Landsbokhålleriets arkiv

Jordebok 1662, SE/LLA/10880/G III/a:8, Skånska generalguvernementskontorets och Landsbokhålleriets arkiv

Jordebok 1666, SE/LLA/10880/G III/a:11, Skånska generalguvernementskontorets och Landsbokhålleriets arkiv

Jordrevningsprotokoll 1670, SE/RA/521/521.06/F I/582, Kammarkollegiet Andra provinskontoret 1637-1879

Lokalundersökning 1919, SE/RA/420401/19/H 2 AAA/117, Statistiska centralbyrån, Jordbruksstatistiska avdelningen

LUF, M:13594, Folklivsarkivet med Skånes musiksamlingar, Lunds Universitet

Mantalslängd 1658, SE/RA/55203/55203.12/1, Mantalslängder 1642-1820

Mantalslängd 1680, SE/RA/55203/55203.12/18, Mantalslängder 1642-1820

Mantalslängd 1684, SE/RA/55203/55203.12/21, Mantalslängder 1642-1820

Mantalslängd 1698, SE/RA/55203/55203.12/28, Mantalslängder 1642-1820

Mantalslängd 1699, SE/RA/55203/55203.12/30, Mantalslängder 1642-1820

Mantalslängd 1700, SE/RA/55203/55203.12/32, Mantalslängder 1642-1820

Mantalslängd 1743, SE/RA/55203/55203.11/6, Mantalslängder 1642-1820

Mantalslängd 1751, SE/RA/55203/55203.11/7, Mantalslängder 1642-1820

Mantalslängd 1786, SE/RA/55203/55203.11/10, Mantalslängder 1642-1820

Mantalslängd 1799, SE/RA/55203/55203.11/15, Mantalslängder 1642-1820

Mantalslängd 1800, SE/RA/55203/55203.11/16, Mantalslängder 1642-1820

Mantalslängd 1811, SE/RA/55203/55203.11/38, Mantalslängder 1642-1820

Mantalslängd 1820, SE/RA/55203/55203.11/60, Mantalslängder 1642-1820

Räkningar, Gårdsarkivet

Ritning, SE/M031/HSA09_97-1/F 3 C/4, Helsingborgs museer

Internet

Fornsök, Inventeringsboken L1987:497, L1987:1056, L1987:1057 <https://app.raa.se/open/fornsok/> 2025-04-14

Skånsk ortnamnsdatabas, sökord: Ingelstorp och Segeltorp <https://www.isof.se/namn/ortnamn/vara-ortnamnssamlingar/skansk-ortnamnsdatabas> 2025-02-10

Saob, sökord: bol, hall, kvarter, lid, trädgård, äkrar, ör. Svenska akademins ordbok, <https://www.saob.se/>

Institutet för språk och folkminnen, <https://www.isof.se/namn/ortnamn/lar-dig-mer-om-ortnamn-i-sverige/vanliga-ortnamnselement>

<https://www.isof.se/namn/namnbloggen/inlagg/2015-12-11-julfallan-julafton-och-andra-juliga-ortnamn> 2025-06-30

Stockholms länsmuseum <https://stockholmslansmuseum.se/byggnadswebb/interior/vara-ditt-hus/vard-av-snickerier/spik/>

Lund University
Department of Archaeology and Ancient History
Report Series

1. TOM OHLSSON, Vikingars vardag. En utställning om Löddeköpinge. Utställningskatalog. 1976.
2. LARS LARSSON, Stenåldersjägare i inlandsmiljö. Utställningskatalog. 1977.
3. Institute of Archaeology, University of Lund, Annual Report 1.7.1976–30.6.1977.
4. BOZENA & MAREK WYSZOMIRSKI, Stenålderns ekonomi. Utställningskatalog. 1978.
5. Institute of Archaeology, University of Lund, Annual Report 1.7.1977–30.6.1978.
6. LARS LARSSON, Problemställning och metod för undersökning av mossboplatsen Ageröd V. Undervisningsmaterial. 1979.
7. BERTA STJERNQUIST, Kompendium i djurornamentik 1969. 1970 Stencil. (Ny upplaga 1979).
8. KRISTINA JENNBERT SPÅNG, Från jägare till bonde. Utställningskatalog. 1979.
9. Institute of Archaeology, University of Lund, Annual Report 1.7.1978–30.6.1979.
10. Institute of Archaeology, University of Lund, Annual Report 1.7.1979–30.6.1980.
11. TOM OHLSSON, Löddeköpingeundersökningen 1981. Undersökning av fastigheten Löddeköpinge 30:9. Utgångspunkter och problemställningar. Löddeköpingeundersökningen VI. 1981.
12. Institute of Archaeology, University of Lund, Annual Report 1.7.1980–30.6.1981.
13. LARS LARSSON, Skateholmsprojektet. En utställning om ett fångstsamhälle för 7000 år sedan. Utställningskatalog. 1982.
14. Den medeltida byn. Kompendium i bosättningshistoriska frågor och problem (Red. E. Cinthio). 1982.
15. Institute of Archaeology, University of Lund, Annual Report 1.7.1981–30.6.1982.
16. BIRGITTA HÅRDH, Foteviken – handelsplats eller ledungshamn? Utställningskatalog. 1983.
17. Struktur och förändring i bronsålderns samhälle. Rapport från det tredje nordiska symposiet för bronsåldersforskning i Lund 23–25 april 1983 (Red. B. Stjernquist). 1983.
18. Institute of Archaeology, University of Lund, Annual Report 1.7.1982–30.6.1983.
19. P.O. PERSSON & E. PERSSON, Report on the anthropometrics of the skeletons from the early medieval cemetery in Löddeköpinge (Scania, S. Sweden). The Löddeköpinge Investigation V. 1983.
20. Perspective on archaeological theory and method. (Red. B. Stjernquist) 1984.
21. OVE PERSSON & EVY PERSSON, Anthropological report on the Mesolithic graves from Skateholm, Southern Sweden. I. Excavation Seasons 1980–1982. 1984.

22. Institute of Archaeology, University of Lund, Annual Report 1.7.1984–30.6.1985.
23. BIRGITTA HÅRDH, Grunddragen i Nordens förhistoria. Kompendium för AK 001.
24. Institute of Archaeology, University of Lund, Annual Report 1.7.1984–30.6.1985.
25. BERTIL HELGESSON & MIKAEL JARDBRINK, Forskaren och personen Gordon Childe. 1985.
26. Det sydsvenska kulturlandskapets förändring under 6000 år. Ystadsprojektet. En utställning om människan och miljön ur ett tvärvetenskapligt perspektiv. Utställningskatalog. 1986.
27. BIRGITTA HÅRDH & KENNETH JONSSON, Fyndet i chiffonjén. Utställningskatalog. 1986.
28. Institute of Archaeology, University of Lund, Annual Report 1.7.1985–30.6.1986.
29. MATS G. LARSSON, Hamnor, husbyar och ledung. 1987.
30. Institute of Archaeology, University of Lund, Annual Report 1.7.1986–30.6.1987.
31. Institute of Archaeology, University of Lund, Annual Report 1.7.1987–30.6.1988.
32. Gravskick och gravdata. Rapport från arkeologidagarna, 13–15 januari 1988 (Red. E. Iregren, K. Jennbert, L. Larsson). 1988.
33. Faunahistoriska Studier tillägnade Johannes Lepiksaar. Symposium 26 maj 1988 (Red. E. Iregren & R. Liljekvist). 1989.
34. Arkeologi och religion. Rapport från arkeologidagarna 16–18 januari 1989 (Red. L. Larsson & B. Wyszomirska). 1989.
35. BOZENA WYSZOMIRSKA, Bildkompendium för AK 001. Stenåldern. 1990.
36. Stridsyxekultur i Sydskandinavien (Red. L. Larsson). 1990.
37. INGER HÅKANSSON, Bildkompendium för AK 001. Bronsåldern. 1990.
38. Institute of Archaeology, University of Lund, Annual Report 1.7.1988–30.6.1989.
39. LEIF SAHLQVIST, Landskapsgeometri och astronomi i forntiden. 1991.
40. Arkeologi och makt. Rapport från arkeologidagarna 15–17 januari 1990. (Red. L. Larsson & E. Ryberg). 1991.
41. Institute of Archaeology, University of Lund, Annual Report 1.7.1989–30.6.1990.
42. Institute of Archaeology, University of Lund, Annual Report 1.7.1990–30.6.1991.
43. Contacts across the Baltic Sea during the Late Iron Age (Red. B. Hårdh & B. Wyszomirska-Werbart). 1992.
44. EVA ANDERSSON, Inte utan en tråd. Kompendium i textilteknik och klädnad för ARK 021. 1992.
45. Institute of Archaeology, University of Lund, Annual Report 1.7.1991–30.6.1992.
46. Populations of the Nordic countries. Human population biology from the present to the Mesolithic. Proceedings of the Second Seminar of Nordic Physical Anthropology (Red. E. Iregren & R. Liljekvist). 1993.
47. BIRGITTA HÅRDH, Grunddragen i Nordens förhistoria. Kompendium för ARK 021.

48. Bronsålderns gravhögar. Rapport från ett symposium i Lund 15.XI–16.XI 1991 (Red. L. Larsson). 1993.
49. Institute of Archaeology, University of Lund, Annual Report 1.7.1992–30.6.1993.
50. BJÖRN MAGNUSSON STAAF, An Essay on the Theory of History in Swedish Archaeology. 1994.
51. Utvärdering av grundutbildningen vid Arkeologiska institutionen. Lunds universitet 1994 (Red. D. S. Olausson). 1994.
52. Arkeologi och etik. Seminarium för arkeologer och osteologer 9 december 1993 (Red. E. Iregren & B. Werbart). 1994.
53. Institute of Archaeology, University of Lund, Annual Report 1.7.1993-30.6.1994.
54. Arkeologi och förmedling. Rapport från arkeologidagarna 18–19 januari 1994 (Red. E. Andersson, M. Dahlgren & K. Jennbert). 1995.
55. I Adams barn. En diskussion om etiska aspekter på museiförvaring och återbegravning av medeltida skelettmateriel (Red. E. Iregren & L. Redin). 1995.
56. BOZENA WYSZOMIRSKA, Reviderad av PER KARSTEN. Bildkompendium för ARK 301. Stenåldern. 1995.
57. Institute of Archaeology, University of Lund, Annual Report 1.7.1994-30.6.1995.
58. EVA ANDERSSON, Textilproduktion i Arkeologisk kontext. En metodstudie av yngre järnåldersboplatser i Skåne. 1996.
59. Institute of Archaeology, University of Lund, Annual Report 1.7.1995-31.12.1996.
60. ANNE CARLIE & EVA KRETZ, Sätt att se på fornlämningar. En teoretisk och metodisk grund för värdebedömning inom kulturmiljövården. 1998
61. GUNHILD ERIKSDOTTER, GUNILLA GARDELIN & PIA WALLIN, Från byggnad till dokument. En byggnadsarkeologisk pilotstudie i Malmöhus län. 1998.
62. EVA ANDERSSON, Inte utan en tråd. Kompendium i textilt teknik och klädnad. Arkeologi och medeltidsarkeologi. 1998.
63. Institute of Archaeology, University of Lund, Annual Report 1.1.1997-31.12.1997.
64. Att gräva agrarhistoriska lämningar. Rapport från ett seminarium i Lund 1998 (Red. M. Riddersporre). 1998.
65. Han Hon Den Det. Att integrera genus och kön i arkeologi (Red. C. Caesar, I. Gustin, E. Iregren, B. Petersson, E. Rudebeck, E. Räf, L. Ströbeck). 1999.
66. FREDRIK SVANBERG, I skuggan av vikingatiden. Om Skåne, Halland, Blekinge och Sjöland. 1999.
67. EVA ANDERSSON, The common thread textile production during the late Iron Age – Viking Age. 1999.
68. MARTIN HANSSON, Agundaborg och Källarholmen – två medeltida “borgar” i Småland. Rapport över arkeologiska undersökningar av Agundaborg, RAÄ 39, Agunnaryd socken och Källarholmen, RAÄ 31, Ryssby socken, Ljungby kommun, Kronobergs län. 1999.

69. De långa schaktens arkeologi. En utvärdering och analys av de infrastrukturella snitten genom landskapet (Red. M. Anglert). 1999.
70. Institute of Archaeology, University of Lund, Annual Report 1.1.1998-31.12.1998.
71. Artefakter – arkeologiska ting. En bok om föremål ur ett arkeologiskt perspektiv (Red. A. Högberg). 2000.
72. KAJ BORG, Eketorp III. Ett medeltidsarkeologiskt projekt. 2000.
73. MARTIN HANSSON, Jarlens residens. Gammal och ny arkeologi på Hultaby borg. 2000.
74. RÜDIGER KELM, Mölleholmen. Eine slawische Inselsiedlung des 11. Jahrhunderts in Schonen, Südschweden. 2000.
75. Järn. Wittsjöskogkonferensen 1999 (Red. A. Ödman). 2000.
76. ANDERS ÖDMAN, Vittsjö. En socken i dansk järnbruksbygd. 2001.
77. Stenåldersforskningen i fokus. Inblickar och utblickar i sydiskandinavisk stenåldersarkeologi (Red. I. Bergenstråle & S. Hellström). 2001.
78. Institute of Archaeology. University of Lund, Annual Report 1.1 1999–31.12.1999.
- 79–80. ERIKA RÄF, Krumknivar, kvinnor och kreatur. Aspekter på kvinnligt genus under äldre järnålder på Öland/ Vad spelar djuren för roll? Om djur i öländska gravar från äldre järnålder. 2001.
81. Keramik i Sydsverige. En handbok för arkeologer (Red. A. Lindahl, D. Olausson & A. Carlie). 2002.
82. Kommunikation i tid och rum (Red. L. Larsson). 2001.
83. Monumentala gravformer i det äldre bondesamhället (Red. L. Larsson). 2002.
84. Institute of Archaeology. University of Lund, Annual Report 1.1 2000– 31.12 2000.
85. Bildkompendium. Historisk osteologi. 2002.
86. Institute of Archaeology. University of Lund, Annual Report 1.1.2001– 31.12.2001.
87. A tooth for a tooth. Seminar for odontologists, osteologists and archaeologists, May 28th 1998 (Red. E. Iregren & L. Larsson). 2003.
88. Dawn of Europe (Red. C. Gillis, D. Olausson & H. Vandkilde). 2004.
89. Department of Archaeology and Ancient History, University of Lund, Annual Report 2002.
90. ANDERS ÖDMAN, Skeingeberg – borgen som Saxo glömde. Rapport över arkeologiska undersökningar på fastigheterna Björkeberga 1:17, Skeingeberg (Raä nr 4) och Björkeberga 1:38 (vägbank), Verums socken i Hässleholms kommun, Skåne. 2005.
91. MIMMI TEGNÉR, Järnåldersundersökningar i Skåne. Katalog över arkeologiska undersökningar 1960–2000. 2005.
92. TONY BJÖRK, Skäran på bålet. Om den äldre järnålderns gravar i Skåne. 2005.
93. ANDERS BERNTSSON, Två män i en båt. Om människans relation till havet i bronsåldern. 2005.
94. ANDERS EDRING, Berget i backens skugga. Det sociala landskapet på Kristianstadsslätten under tidig-

och mellanneolitikum. 2005.

95. DAG WIDHOLM, Sacred Sites. Burial Customs in South Scandinavian Bronze and Iron Age. 2006.
96. MATS LARSSON, A Tale of a Strange People. The Pittes Ware Culture in Southern Sweden. 2006.
97. PETER SKOGLUND, Hällristningar i Kronobergs län. Motiv, myter och dokumentation. 2006.
98. LARS JÖNSSON & ULRIKA WALLEBOM, Premonstratenserklostret i Östra Tommarp. Arkeologisk forskningsundersökning år 2005. Östra Tommarp 144:4, RAÄ 18, Östra Tommarps socken, Simrishamns kommun, Skåne län. 2005.
99. ANDERS & CHATARINA ÖDMAN, Händelser längs en väg. Finjasjöbygden med den medeltida Hovdalaborgen i centrum – från folkvandringstid till stormaktstid. 2011.
100. ANDERS ÖDMAN, Skånskt järn från Arilds tid till Frans Suells dagar. Tre traditioner av järnforskning. 2014.
101. Etiska perspektiv inom arkeologin. Studenter och lärare i Lund reflekterar över ämnesetiska frågor (Red. E. Iregren & K. Jennbert). 2015.
102. KATARINA BOTWID, Understanding Bronze Age Life. Pryssgården (LBA) in Sweden from an Artisanal Perspective. 2017.
103. SARA WILLIAMSSON & TINA WESTERGREN, Glimmingehus festsal. En byggnadsarkeologisk undersökning. 2024.
104. SARA WILLIAMSSON LIND, Bebyggelse och landskap - en undersökning av tre gårdar på Bjärehalvön. 2025.

Bilaga 1

Gårdsarkivet, transkriberingar

Innehåll

Arrendekontrakt mellan L.P. Larsson och N.P. Larsson gällande Nils Petters lott av Segeltorp	1
Arvskifte efter John Larsson, död 1860, upprättat 1864	2
Auktion efter John Larsson, 1862	4
Auktion hos Lars Pålsson, 1837	11
Inbördes auktion efter Nils Nilsson, 1866	19
Köpebrev, 1858	20
John Larssons skepparexamen i Landskrona, 1839	20
Räkningar	21
Räkning med Kapten L.P. Larsson i Segeltorp	25
Utdrag ur domboken, 1862	26

Arrendekontrakt mellan L.P. Larsson och N.P. Larsson gällande Nils Petters lott av Segeltorp

Transkriberat av Sara Williamsson Lind

2025-03-28

Upprättad emellan befullmäktiad Christoffer Hansson Hallawara för L.P. Nilsson Segeltorp och fulmegtig N. Larsson för N.P. Larsson Segeltorp å Hans Lott 5/64 mtl utgörande förmåner och Skyldigheter som följer

§1 Arendotiden kommer att omfatta in tid av fem/5/år Räknad från den 25 Mars 1881 Dock så att Tegelbruket arrenderas bort årligt

2 Enl öfwerenskommelse är arendoavgiften åttio/80/Kronor om året som betalas förskotsvis warje år.

3 Alla af Himmansdelen utgående Onerar af wad namn och beskaffenheter Dett wara må Såwäl warande som kommande under arendoTiden wære. Premierna inberäknade jemwäl att hålla Di till Himmansdelen hörande wägar och stängsel i Laga Stånd.

4 Den å Kels Himmanet utsådda Rågen kommer att Delas efter gode mäns utsago enl auktionsprotocket af dn 23 mars på brodren Benedikts Lott

5 Till wårfoder Lemnas 12 Centner Halm och wid arendetidens slutt Lemnas ett lika qwantum Tillbaka

6 Arendatoren Skall Hålla di Himmanslotten hörande åbyggnader i Samma skick som di enl Syneföretningen kommer at utvisa
Eller enl Syneföretningen af dn 23 mars

7 Skog får ej huggas och Nyodling ej göras utan serskild ofwerenskommelse jorden skall vara höstplöid wid arrendetidens slut.

8 foder eller gödsell får ej från Lotten bortföras

9 Normalms arendet Skall Delas enl öfwerenskommelse protocolit af dn 23 mars. Lika så med tegelbruket.

Ingelstorp å Hallawara dn 4 april 1881

C. Hansson

N. Larsson

Fullmäktig för L.P. Larsson

fullmäktig för N.P. Larsson

Arvskifte efter John Larsson, död 1860, upprättat 1864

(trol. I förberedelse inför Nils Petters myndighetsdag, 2 mån efter arvskiftet)

Transkriberat av Sara Williamsson Lind

2025-03-27

Valuta angivet i Riksmünt

Arfskifte

Efter Coopvaerdie Kaptenen John Larsson som afled i Segeltorp d: 28 december 1860, och såsom arfwingar efter sig lemnat sex barn, nemligen:

Sonen Nils Petter, född d: 24 Aug: 1843

" Benedictus, " d. 19 Aug: 1845

" Lars Petter, " d. 8 Juni 1849

" Paulus, " d. 28 Sept. 1851

" Johan Emil, " d. 24 Oct: 1858

Dotter Ingri Charlotta d. 10 Oct: 1855

Hwilkas rätt bewakas af ligligen tillförordnade förmyndarne Coopw: Kaptenen Nikolaus Larsson och Åboen B. Larsson i Ingeltorp.

Tillgångarne äro

Fastighet: Skatte Rusthålls Hemmanet No 1 & 2 ¼ Mtl Segeltorp	6000
---	------

Lösören försålde å Auctioner:

Den 19 Mars 1861, för	770,48
-----------------------	--------

D: 21 och 22 Mars 1862	3070,15	3840,63
------------------------	---------	---------

Fordringar

Af fahnjunk: J. C. Wahlquist	2000
------------------------------	------

Densamme	1000
----------	------

Per Lindgren i Månstorp	2000
-------------------------	------

O. Pettersson i Dearp	1000
-----------------------	------

Nils Nilsson i Segeltorp	60
--------------------------	----

Samt av densamme för andel

i skeppet Audacia	210,35	6270,35
-------------------	--------	---------

Diwerse inkomster:

Af Tegelbruket för år 1861	1163,78
----------------------------	---------

Widare för Tegelsten	1478,74
----------------------	---------

Under samfälta hushållningen är

afytttrat åtskilligt till belopp af	80,10
-------------------------------------	-------

Muraren Cederborg inbetalt	12,75
----------------------------	-------

Ett års arrende af Hemmanet	75
-----------------------------	----

Dito dito af Tegelbruket	51	2861,37
--------------------------	----	---------

Influtne räntemedel		1027,03
---------------------	--	---------

Summa tillgångar		19 999,38
------------------	--	-----------

Hwarifrån afgår:

Kapten J. Paulssons i Swenstorp fordran: Kapital	2500
--	------

Hrar Wessberg i Götheborg dito	5015,99
--------------------------------	---------

C. A. Wennerlund ibm dito	14,50
---------------------------	-------

Muraren Granquist i Båstad	100
----------------------------	-----

Sönerne Nils Petter och Benedictus	49,12
------------------------------------	-------

Begravnings Kostnader	223,73
Afgift till Sckol Cassan	16,75
Wid Postmötet utbetalt	1
Anderssons räkning	1,75
Inköpte 74 st Bräder	35,25
Utgifter för Tegelbruket år 1861	1919,54
Arbetslön för Tegelsten wid Bruket	6
Ytterligare Auctions Kostnader	144
För lagsökningen från Götheborg	11,50
Prowision för Tegel försäljning	14,78
Särskilte resor och smärre kostnader i och för boets angelägenheter	10
Krono och Kyrko Tionde för År 1861	9,62
Utbetalte räntemedel	1245,43

Derefter öfwerblifwer:

1 fasta egendomen $\frac{1}{4}$ Mtl upptagen i värde till 6000
Hwaraf barnen hwardera undfå $\frac{1}{24}$ Mantal

2 Kontante medel 2617, 22

deraf hwarje af barnen

erhåller 436,20 $\frac{1}{3}$ 2617,22

Summa 19 999,38

Sålunda skiftat och förrättadt betygar: Påarp den 27 juni 1864
J.E. Hallberg

(Med blyerts tillagt: Mor mors arfwet häri icke inbegripit)

Härmed förklara vi oss nöjde, så som förmyndare för arfvingarne

Ingelstorp den 7 Mars 1878

B. Larsson Nicols Larsson

Egenhändiga underskrifterna bestyrka:

O. Törnblad A. Törnblad

Auktion efter John Larsson 1862

Transkriberat av Sara Williamsson Lind

2025-03-24

(Transkriberingen innehåller föremål, i vissa fall tolkning, vad inroparen betalade i Riksmünt samt ifall något av John Larssons barn var inropare)

1 Kar	0,54	N. P. Larsson
Diwerse	0,13	
3 ankar (mått)	0,50	
2 dunkar	0,75	
2 dito	0,59	
1 kar	1,02	N.P. Larsson
1 dito	1,06	dito
1 dito	0,79	dito
1 tunna	0,29	
1 kar	1,25	
1 Stohl	1,00	
1 Skrin	0,40	
2 Kärl	0,22	
1 Tunna	0,67	
1 Gryta	0,25	Sonen N P L
1 skrin	1,01	dito
1 ankar	1,04	
1 fönster	0,24	
1 fjerding (mått)	0,25	Sonen
2 ankar	2,00	
2 fjerdingar	0,26	
2 ankare	1,26	
1 Balja	0,21	
1 ankar	0,85	
1 tunna	0,30	
1 dito	2,00	Sonen
1 dito	0,85	
1 ankar	2,00	
2 fjerdingar	1,28	
1 tunna	0,80	
1 dito	0,76	
1 dito	0,76	Sonen
Lådor	0,59	
1 Band	1,00	
1 Spinnrock	0,26	
1 hackebrädt	0,25	Sonen
1 Garnwinda	0,27	dito
4 mått	2,01	dito
1 Bytta	0,76	dito
Makilier (?)	0,79	dito
1 Tunna	0,77	dito
1 Dr Tunna (drickatunna)	1,28	
1 dito	1,00	Sonen

1 dito	1,00	
1 dito	1,35	
1 Bagtråg	1,00	Sonen
1 Kar	0,25	
1 Lyckta	0,50	
1 Bagtråg	1,00	
1 Tjäre Pyts	0,29	
1 Caffé quarn	0,25	
1 Bytta	0,25	Sonen
2 Lin Bråkar	0,77	dito
4 Rifwar (filar)	0,81	dito
1 Skyffel	0,27	dito
1 låda med bråter	0,61	sonen
1 Burk	0,06	
2 Hästar	150,00	Sonen
2 dito	217,00	dito
1 fölsing	0,51	
1 ko	40,26	
1 dito	40,00	Sonen
1 dito	42,00	dito
1 dito	78,50	
1 dito	47	Sonen
1 Tjur	59,50	dito
1 Oxe	78	
1 Kalf	5,75	Sonen
1 dito	7,00	dito
1 Ko	43,50	dito
1 Kviga	34,50	
1 dito	30,35	
1 får med 2 lam	10,40	
1 dito dito	12	
1 dito dito	12	
1 Bagge	4	
1 får	10,50	
1 dito	10,50	
1 dito	8,01	
1 dito	8,75	
1 dito	8,50	
1 dito	6,00	
1 dito	10,00	Sonen
1 Swin	27,00	
1 Harf	1,00	Sonen
1 dito	8,01	dito
1 par hjul	1,51	dito
1 liten wagn	0,50	dito
1 par Hjul	14,50	
1 Höst-wagn (skördevagn)	18,50	Sonen
1 Plog	16,25	dito
1 åur med ok (årder)	2,25	dito
1 par lådder	0,26	

1 Harpa	16,00	Sonen	1 dito	3,26	
1 Åur 1 Harf	2,30	dito	1 dito	2,12	
1 Trumla	1,30	dito	1 dito	3,25	
1 Stendref	0,20	dito	1 dito	1,21	
1 gl Harf	0,50	dito	1 dito	2,75	
1 dito	0,28		2 Dukar	0,62	
1 wagn	15,50	Sonen	2 dito	0,70	
1 dito	15,50	dito	2 dito	2,00	
1 Stenbjörn	4,50	dito	1 dito	1,41	
1 wagn kärra	9,50		1 dito	1,05	
1 wagn	17,25	Sonen	1 bord duk	11,01	
1 dito	15,50	dito	1 Bord duk	12,50	
1 Wagn Kjärra	0,75		1 Und. Kjortel	6,50	Sonen
Gaml vankjöror	3,01		1 dito	6,50	
1 wagn kärra	2,60		1 par Bom byx (bomull?)	1,54	
1 Rullbår (skottkärra)	0,55	Sonen	1 par lakan	2,31	Sonen
1 Släda	0,25	dito	1 par dito	1,15	dito
1 Dufslag	0,25	dito	1 dito	1,57	dito
1 par kälkar	11,00	dito	2 Putewahr (påslakan)	0,53	
1 Skäre kista	1,01	dito	3 dito	2,30	Sonen
1 Slip sten	1,40	dito	1 Täck	1,10	dito
1 dito	1,00		1 Lakan	1,30	dito
1 wagn	167		1 dito	1,70	
1 Tunna	0,50		2 Putewahr	0,65	Sonen
1 Scharp (skärp?)	0,50		1 dito	0,75	
1 Täck	2,02	andre sonen Benedictus	1 par lakan	3,76	
3 sjortor	3,50	sonen N.P.	2 Borddukar	1,55	Sonen
3 dito	3,70		1 dito	2,04	
1 Lakan	1,37	Sonen	10 af dito	5,00	
7 nattkappor	1,26		10 af dito	5,28	
6 löskragar	0,50		14 af dito	7,10	
8 dito	0,51		1 OljeRock	2,80	
2 Gardiner	1,05	Sonen	1 Rock	2,00	
1 Säng omhäng	2,37	dito	1 dito	11,50	
1 dito	2,01		En del papper	0,65	Sonen
1 Täck	1,02		2 Bout:j Win	1,99	
1 Dyne wahr	1,90		2 dito	2,00	
Fransar	0,75	Sonen	2 dito	2,00	
1 Tröja	1,40		2 dito	2,00	
1 kläde	0,40		3 dito	2,99	
2 förkläden	2,06		1 Sax	2,07	Sonen
2 Dito	1,70		1 Puffert (liten pistol)	1,00	dito
1 dito	0,68	Sonen	Leksak	0,55	
1 Bord duk	1,28		1 Spottkok (spottkopp?)	0,50	Sonen
1 dito	1,85	Sonen	1 Kinka (fiskekrok?)	0,79	dito
1 Lakan	2,07	dito	1 Lina	1,01	dito
1 dito	1,75	dito	1 dito	0,35	dito
1 schawl	8,00		1 par selar	5,00	Sonen
1 wäst	0,80	Sonen	1 par dito	5,00	dito
1 Shawl	2,00		1 par dito	3,00	dito

1 Sadel	2,00		6 dito	0,55	
1 par Selar	43,00		3 dito	0,34	
2 Warpar	0,59	Sonen	6 winglas	1,08	
2 Tjär Bimpl:	0,25	dito	2 glas	0,25	
1 Rullbår	0,80	dito	1 korg	0,28	
Drueme (?)	0,56	dito	4 Pan koppar	1,10	
1 qratte	10,00		2 Spilkummar	0,27	Sonen
1 Jern Stång	1,00	Sonen	2 muggar	1,00	
1 Wäfstohl	8,50	dito	2 Senapskannor	0,52	Sonen
1 Wäggur	11,00	dito	1 korg	0,40	
1 hanuhärfula (?)	1,01		5 Glas	0,78	
2 Käppar	0,50	Sonen	1 Spade	1,60	Sonen
2 dito	0,50		2 dito	1,05	dito
1 Skåp	0,25	Sonen	1 dito	0,55	
1 Bord	1,50	dito	2 Hackor	1,06	
1 Soffa	1,05	dito	1 yxa	0,60	
1 Kakelugn	10,00	dito	4 Hackor	0,55	
1 Soffa	2,50	dito	Jern bråte	0,20	
1 Stohl	1,06		Dito	1,50	Sonen
1 Bord	3,05	Sonen	Dito	0,30	
1 låda	1,00		1 Skrufnyckel	0,76	Sonen
2 fiskegarn	1,58	Sonen	2 Hamrar & Tång	1,01	dito
1 Koppar kruka	2,00		1 Hilla	0,77	dito
Dito	1,53		Wiggar (kilar)	1,70	dito
1 tratt	0,75	Sonen	1 Hacka	0,68	dito
1 krus	0,50	dito	Diwerse	0,10	
1 fat	1,05	dito	1 Kofot	1,02	
1 krus	2,30	dito	1 Jernstång	1,29	
1 kittel	4,50	dito	1 dito	1,35	Sonen
1 gryta	6,26		1 dito	1,35	Sonen
1 Kittel	5,00	Sonen	Kista med Bråte	2,55	dito
1 dito	7,00	dito	2 narfvar	0,50	
1 Kastrul	4,50		2 dito	0,25	
1 gryta	1,50	Sonen	1 Skärp	0,65	
1 dito	0,50	dit	2 Huggjern	0,95	Sonen
1 Kaffekokare	1,02		2 dito	0,53	dito
1 dito kittel	4,50	Sonen	1 Såg	0,75	dito
1 kittel	2,36		1 Sticksåg	1,01	
2 Metall Boltar	2,50	Sonen	1 Höfwel	0,62	
1 brä(nnvins)panna	13,02		1 låda med Diw.	2,00	
1 Pannjern	1,03	Sonen	1 Såg	2,09	Sonen
Dito	0,81	dito	1 Höfwel	0,53	dito
1 Kasc	0,26		1 dito	1,06	dito
1 dito	0,30	Sonen	1 Höfwel	0,60	Sonen
1 dito	0,29	dito	2 Borr	0,41	dito
1 dito	0,30	dito	1 dito	0,75	
6 ler munkar	0,25	dito	2 Hakar	0,25	Sonen
2 flaskor	0,37		2 Bandknifvar	0,68	
6 par Bantl (?)	0,50		1 Sabel	0,52	Sonen
6 dito	0,55		1 Skruf	0,52	

1 yxa	1,02		3 knifwar	1,01	dito
1 dito	1,00	Sonen	1 Hammar	0,90	
1 dito	2,00	dito	Tågwerk	1,13	Sonen
Liar	0,56		2 wiggar	0,25	dito
1 yxa	0,77	Sonen	Diwerse	1,00	
1 dito	1,01	dito	1 kista	2,15	
1 dito	1,07		2 Lieskaft	0,55	Sonen
1 dito	0,51		2 dito	0,56	dito
1 dito	0,76		2 dito	0,57	
5 Liar	3,50	Sonen	1 Lieskaft	0,51	Sonen
1 Slägga	0,35		1 Kista	6,50	
2 Hamrar	0,60	Sonen	1 dito	0,50	Sonen
3 Seglar	0,10		1 Mjöl Bind (binge?)	1,00	dito
(kan vara seglet som håller den övre kvarnste-			1 Kista	4,00	
nen på lämpligt avstånd från den undre)			1 gl kar	0,25	Sonen
2 kittingar (kättingar)	1,25		1 Bord	5,03	
1 dito	1,04		1 Spinnrock	1,50	Sonen
1 dito	1,56	Sonen	1 dito	1,05	dito
1 dito	0,26	dito	1 Kar	0,34	dito
Juhl Skenor	0,91		2 Säll	0,26	dito
1 Tråg	0,25	Sonen	1 kärna	0,53	dito
1 Tiste	0,25		6 st stolar	12,00	
2 Grimmor	1,09	Sonen	6 dito	12,52	
1 Tjuder	0,50		2 dito	4,00	
Tåg stump	0,25	Sonen	2 dito	4,25	
1 Töm	0,94		2 dito	3,10	
Tjuder	3,00		2 dito	2,09	
Plattång	0,50	Sonen	2 dito	2,25	
1 dito	0,45	dito	2 dito	1,65	Sonen
Tågwerke	1,10		2 dito	1,67	dito
Dito	1,08	Sonen	2 dito	1,91	dito
1 låda med bråte	0,70		2 dito	1,67	dito
1 dito	0,40	Sonen	2 dito	2,25	dito
1 dito	0,63	dito	2 dito	1,50	dito
1 dito	0,50		1 dito	0,60	
1 dito	0,16		1 Harpa (trol. Sädes)	0,75	Sonen
1 Borrskäft	1,00		2 Pallar	0,40	dito
Diwerse Skräp	0,85	Sonen	4 par kardor	0,25	dito
1 låda med dv	0,70		1 låda med bråte	0,10	
1 dito	2,00	Sonen	1 dito	0,50	
1 låda	0,28	dito	1 Lampa	0,75	
1 dito med jernsaker	2,50		2 Bläck lådor	0,35	Sonen
1 Höfwel	1,18		1 dito	0,26	dito
Diwerse skräp	0,55	Sonen	1 kikare	0,37	
1 Höfwel	0,78		Diwerse	0,65	Sonen
Höflar	0,51		1 kikare	1,78	
1 Nafwar	1,54		Diwerse	0,95	Sonen
2 låsar	0,80		1 låda	0,75	dito
3 dito	0,80		1 kikare	9,50	
2 Huggjern	0,79	Sonen	Korkskruf	0,50	

1 kikare	1,70		1 Duk	0,79	
6 par caffekoppar	1,60	Sonen	1 Siden duk	2,50	Sonen
1 lerflaska	0,26		1 duk	1,51	
2 krus	0,81	Sonen	1 dito	0,52	
2 dito	1,05		1 förkläde	0,70	
2 muggar	0,50		1 dito	0,71	
1 Strykjern	2,50		1 dito	0,67	
1 Soppskål	1,60	Sonen	2 Jalunrier	1,00	
1 Lanterna	2,50		(troligen schalun, kyprat glänsande ylletyg som användes till foder)		
1 mugg	1,01	Sonen	1 Bordduk	0,65	
1 Duss. Tallrikar	1,95	dito	1 Wirkad duk	2,01	
6 st dito	1,25		1 Bord duk	1,37	Sonen
5 spillkummar	1,77	Sonen	1 Duk	0,76	
2 ljusstakar	1,20		2 Dugar	0,97	Sonen
1 dito	0,80	Sonen	2 dito	0,61	
1 Skål m.m.	0,42		1 Wäst tyg	1,68	Sonen
1 Korg	0,31	Sonen	1 låda med spik	3,00	Sonen
Slädklockor	4,20		1 kagge med dito	5,00	dito
2 snöre	0,25		1 dito	2,65	dito
2 pipor	0,61		1 Såg	1,40	dito
1 Octant	3,00	Benedict Larsson	1 Wäska	0,50	
6 st skedar	0,91		2 Tablår	0,25	
6 dito	0,75	Sonen	2 Brickor	2,00	
6 dito	1,17		1 flagga	2,02	
6 dito	1,33		1 Spegel	6,51	
5 Then skeder	0,70	Sonen	1 dito	7,50	
3 skeder	0,75		1 Tablå	1,50	
6 par knifwar	1,79	Sonen	1 dito	1,85	
3 Snäckor	0,73		1 Barometer	4,50	Sonen
3 dito	0,34		2 ljusstakar	4,00	
1 Bläckhorn	0,32	Sonen	1 Pars Bilder	1,04	
3 messingskrokar	2,25		1 dito	0,85	Sonen
Gångjern	0,25	Sonen	1 Thermometer	0,36	
Tråd	1,75	dito	1 Bild	0,29	
Dito	1,50	dito	1 Wäggur	4,00	
Dito	0,80		1 Chiffoniere	28,50	
1 låda	0,30	Sonen	(Trol. Chiffonjé)		
5 Rullgardiner	1,90	dito	1 Soffa	13,75	
1 Täck	4,00		1 dito	3,00	
1 Dynewahr	7,00		1 Chiffoniere	14,00	
1 Täck	8,40		1 Pendul	0,25	Sonen
2 Putewahr	0,79		2 Spelbord	14,25	
2 dito	1,18		1 Bord	4,05	Sonen
2 dito m.m.	1,18		1 dito	1,00	
2 kläden	1,25		1 Kista	8,00	
1 Lakan m.m.	2,50		1 Bord	4,25	Sonen
1 förkläde	0,58		1 Säng	2,5	dito
2 kläden	1,25		1 Skåp	15,00	dito
2 dito	1,14		Sa Rmt	2316,99	
1 siden duk	1,81				

Fortsättning af Auktionen efter Capten John Larsson i Segelstorp		
1 Skrufstycke	1,67	Sonen
(trol. Skruvstäd)		
1 hövelbänk	1,75	dito
1 tunna koltjärä	8,25	dito
Julringa	0,61	dito
Järnskräp	1,03	dito
1 flag	1,00	
5 flaskor	0,25	
1 par vantar	0,75	
1 ring klocka	0,31	Sonen
1 par sko	0,25	dito
1 raklåda	1,00	
1 tomstock	0,50	Sonen
1 borste	0,40	
1 hållare	1,00	
Borste	0,60	Sonen
Diverse	0,06	
Hagel	0,50	Sonen
Väfsjeder (vävsked)	0,50	dito
Dito	0,51	
Dito	0,40	
Dito	0,51	Sonen
1 golfmatta	0,33	
Dito	0,51	Sonen
1 quast	0,60	
Dito	0,60	
Dito	1,04	
Borste	0,75	Sonen
Dito	1,03	dito
1 tomstock	0,59	
Plattläder	14,50	
(läder till seldon o remmar)		
1 duk	1,01	
10 skålpund Såker (socker?)	5,40	
36 skålpund blåner	10,44	
Lin	1,32	
6 skålpund fjäder	9,00	
Fjäder	5,06	
Lin	0,06	
Garn	1,27	
Sjökort	0,25	
Dito	0,06	
Dito	1,50	
Lin	6,00	Sonen
1 kopibok	0,85	dito
Stearinjus	1,25	
Dito	1,00	
Dito	1,10	

Dito	1,15	
Dito	1,15	
Dito	1,12	
Dito	1,10	Sonen
Dito	1,12	
Dito	0,90	
1 bibel	1,90	
Dito	1,61	
Dito	1,70	Sonen
Böcker	0,25	dito
Postilla	2,50	dito
Böcker	0,60	dito
Dito	0,25	dito
Dito	0,75	dito
Dito	1,00	dito
Tapeter	8,50	
1 urnycket af guld	3,01	
Örnringar dito	7,1	
1 dokat (dukat?)	7,25	Sonen
Dito	7,00	dito
Knappa	0,75	dito
Silfver knappa	1,00	Sonen
Snusdos	0,35	dito
1 förlägsjed	10,00	
(serveringssked)		
Sjåtul	5,75	Sonen
(Schatull)		
1 karta	5,00	
1 Skåp	0,30	Sonen
2 dito	0,60	dito
1 Kaffekittel	3,55	dito
1 tenfat	1,00	dito
1 knif	0,25	dito
Lerkärl	1,00	dito
1 kanna	0,30	dito
6 par thekoppa	1,76	dito
Diwerse porslin	0,50	dito
1 munkpanna	1,25	dito
2 karafiner	2,00	dito
Dito	1,05	dito
1 flaska	0,12	dito
5 glas	1,50	dito
1 mug	0,65	dito
1 glaskop	0,51	dito
2 glas	0,55	dito
2 dito	0,35	dito
1 smörkop	0,75	dito
Gräddsniipa	0,55	dito
Böcker	0,60	dito
1 rul. Karduspapper	0,50	dito

2 puter	1,60		2 tun:	8,2	
1 dyna	8,75	sonen	1 then talrik	0,55	Sonen
1 dito	6,00	dito	1 dito kanna	0,25	dito
1 dito	2,00	dito	Flask (fläsk?)		dito
2 putor	2,25	dito	Kött	3,00	dito
1 dyna	5,30	dito	Dito	4,50	dito
1 puta	2,30	dito	Dito	2,00	dito
1 puta	2,75	Sonen	Fisksnöre	0,60	dito
1 dito	3,01		1 potta	0,90	
1 dyna	11,75	Sonen	1 par stöfla	1,56	
1 dito	10,10	dito	Talj	2,25	Sonen
1 puta	7,00		Dito	2,00	dito
1 dito	3,60	Sonen	Dito	3,50	dito
1 dyna	9,50		2 Sjepper (skäppor?)	1,00	dito
1 dito	10,25	Sonen	5 skoper	1,00	dito
1 puta	2,53		Greper a Skofla	0,25	dito
1 dyna	16,00		1 hakelseknif	0,50	dito
1 puta	6,25		1 kar	1,00	dito
1 dito	5,00	Sonen	1 järngryta	3,50	dito
1 madrass	1,00	dito	1 kar	1,55	dito
1 filt	3,02		1 balja	1,25	dito
1 puta	3,60	Sonen	2 tunnor	0,25	dito
1 dito	3,60	dito	1 betsmän	0,50	dito
1 dito	4,13	dito			
1 dyna	19,25	dito	Sa rmt	759,16	
1 dito	10,75	dito			
1 dito	3,80	dito			
1 puta	2,35	dito			
2 dito	0,75	dito			
1 dyna	5,24	dito			
1 puta	2,51				
1 dito	5,60				
1 dito	6,00				
1 Selaklämma	1,55	Sonen			
1 branjärn	0,25	dito			
Dito	0,06	dito			
3 tunnor 24 kap Råga	55,00	dito			
2 tun. 18 kapp.	18,75	dito			
5 tun: korn	40,00	dito			
5 dito	59,00	dito			
1 dito	8,75	dito			
1 dito	9,00	dito			
1 dito	10,10	dito			
1 tun: korn	13,90	Sonen			
1 dito	13,00				
5 tun: Hafre	33,75	Sonen			
1 tun:	6,75	dito			
5 tun: dito	29,00	dito			
5 dito	25,00	dito			
4 tun:	20,00	dito			

Auktion hos Lars Pålsson 1837

Transkriberat av Sara Williamsson Lind

2025-03-26

Valuta: Riksdaler: Skilling: Runstycken
(Transkriberingen innehåller föremål, i vissa fall tolkning, vad inroparen betalade i samt ifall någon i gården ropade in föremålet)

Axjons protecol hålit i Segeltorp til Lars Pålssons den 23de Februarij 1837, med Betalningen förhållet efter axjöns stadgan

Axjons medlen på den förstålda egen domen,

jon betalar	151
Ett Brunt stoo Kostar	50
En Brun fölssin	40
En Koo Broget (brokig)	18
En dito gull	20
En wagn gammal	4
Tillgången	283

Grafvassionen Lars Pålsson

Skyldig till jon 256,15

Behålnings Suman 26,33

4 tunn Råg till utsäde af 12 RD 48

4 tun Korn, till dito af 9 dito 36

1 Dito hafre till Dito 6 dito 6

Suman RD 116,33

En tun: Råg till lefremedel 12

En dito Korn till dito 9
137,33

2 skålpund tort Kiött af 2 RD 24 S 5

1 skålpund dito fläsk af 5 RD 5
147,33

Ett wägg ur Kostar 33,15

Således jon sin fader, suma RD 181 skyldig på detta alt som bevitnas af oss under skrifne Segeltorp den 25te marts 1837.

Sven Pehrsson, Åke Nilsson, nemndeman

Protocoll hållit wid Axjonnen hos Lars Pålsson i Segeltorp den 23de Februari 1837. Med betalningen Lämnas 14 dagars anstånd

1 Tunna 0,03,00 Jon Larsson

1 dito 0,02,00 dito

1 Drickestunna 0,30

2 tunnor 0,08,00 Jon Larsson

1 dito 0,06,00 dito

1 Skiäppa 0,24,00 dito

1 half skiäppa 0,12,00 dito

Firöingskål (?) 0,02,00 dito

1 spada 0,04,00 dito

1 Säll 0,10,00 dito

1 dito 0,02,00 dito

1 Ressle (större säll) 0,13,00 dito

1 dito 0,04,00 dito

1 Balja 0,12,00 dito

1 Sää 0,09,00 dito

1 Kar 0,36,00 dito

1 Balja 0,03,00 dito

2 Spännar 0,12,00 dito

1 Säll 0,03,00 dito

1 Bucketrog (baktråg), 0,12,00, dito

2 tunnor

1 half tunna 2 hållhakar, 0,14,00, dito

Ett värkjärn 0,06,00 dito

1 säll 0,02,00 dito

1 Tiärna 0,14,00 dito

1 bord skiefva 0,10,00 dito

1 tälgyxa (tälgyxa), 2,09,00 dito

1 öxa skarf (skarvyxa), 1,00,00, gubben Skielf

1 dito dito 0,10,00 jon i gåren

1 dito 2 hakar en spada, 0,08,00, gubben Skielf

1 huggejärn 1 dito, 0,32,00, Johanes i gåren

1 navar 1 dito, 0,08,00, jon i gården

1 Röskie (rösked), 0,26,00, gubben Skielf

3 qvarn hacker, 0,08,00, jon i gåren

1 järn stång 0,24,00 dito

2ne höflar 1 dito 0,05,00

1 dito 0,10,00

1 Band Knif 0,08,00 jon i gåren

1 dito en Lia 0,12,00 dito

1 Lija med skaft 0,32,00 dito

1 dito 0,12 dito

1 vagn 4,00 dito

1 dito vagn 20,24,00 Jon Larsson

1 dito dito 3,00,00 gubben Skielf

4 sty Åhr 40,00,00, 2 köps av jon i gåren

1 Kladd (?) 40,00,00 gubben i gåren

1 brunt sto 40,00,00 gubben Skielf

1 Koo Broke 16,00,00 dito

1 dito dito 20,00,00 jon i gåren

1 dito dito 27,00,00 dito

1 dito gull 1 kalv 6,00,00 dito

1 dito liten 2,00,00 dito

1 SoSvin 6,00,00 dito

1 gås	1,32,00	
1 Bränvinstyg (panna)	15,00,00	jon i gåren
1 Koppar Kiättel	5,00,00	dito
En järn gryta	1,02,00	dito
En Kaffe Kittel		
Trans prot från andra sidan		
En gryta		
Ett Branjärn		
En Soffa	3,01,00	jon i gåren
Ett bord	1,00,00	dito
Ett matskopp	0,32,00	dito
En spegell	2,01,00	
Ett hörnskap	1,18,00	jon Larsson i gåren
1 miölkskap		
1 silver skied		
2 muggar	1,16,00	Johannes Larsson i gåren
5 talrikar	2 dito, 1,10,00	gubben i gåren
1 skierkista	0,08,00	jon i gåren
1 harf ock (ok?)	0,12,00	jon i gåren
Ett par selar	0,28,00	jon i gåren
En töm	0,20,00	dito
Ett bessel	1,08,00	jon i gåren
Ett liskaft	0,08,00	
N.M. inrop		
1 tunna		
1 firding		
1 spada		
1 halftunna		
1 såll		
1 Balja		
1 Såll		
1 dito en bandknif	0,03,00	gubben
1 stekpanna	1,25,00	jon i gåren
1 talrik		
Rulfill av trä (?)	0,20,00	dito
En alen	0,14,00	dito
En klädes Borste	0,02,00	
1 bränvins glas	0,16,00	Agda i gåren
1 botellij	0,07,00	
1 dito	0,06,00	
1 dito	0,06,00	gubben i gåren
2ne trog	0,09,00	jon i gåren
2ne dito	0,28,00	dito
1 dito	0,04,00	
1 dito	0,38,00	
1 band knif	0,03,00	jon i gåren
Slippesten & balja	1,02,00	dito
En gammal sål	0,33,00	gubben Skieft
Ett ock (ok)	1,02,00	jon i gåren

Hummel tyg (textil)	0,08,00	dito
1 ock	0,08,00	dito
2 tiuv med länkar (tjuder?)	1,24,00	dito
2ne dito	0,40,00	dito
1 dito	0,20,00	dito
En mögbon (gödselkärre)	0,12,00	dito
Ett skop	0,16,00	dito
Ett bord	0,08,00	dito
2 Säkar	0,12,00	dito
	0,13,00	dito
En harf	1,06,00	Jon Larsson
En sten dröf	0,38,00	jon i gåren
En tåkes stige (takstege?)	0,07,00	dito
Vagn Kiärre	0,20,00	dito
En vagn kiäre	0,09,00	
En släda	0,24,00	jon i gåren

Hela axjons Summan utgör RD 247

(Allt nedan står på sista sidan och är överkryssat)

Af vitring oc Skifte

Moder arf Sonnen jon bekomer	68,42
Skyldig	72,47
Skyldig	4,05

Niklas bekomer i moder arf	68,42
Skyldig	86,04
Skyldig	17,10

Johannes moder arf	68,42
Skyldig	20,18
Till goda	48,24

Således jon sin fader skyldig ett för alt en summa stor 51,39 ofvan stående Summa är till fälle Bet: hvilka qviteras Segeltorp den 9de mars 1837

Lars Pålsson hållit i pennan

Til vitne under skrifver

Sven Pehrsson	Åke Nilsson
	Nemdeman

Ett brunt sto som jon köper af sin fader som kostar RD 50

En vagn	4
En brogit Koo	18
Summa	RD 72

Således jon sin fader skyldig. Som i vitnens närvaro skiede i Segeltorp den 9 mars 1837.

John Larsson

Till under skrifver	
Sven Pehrsson	Åke Nilsson nemdeman

Auktion Nils Petter Larsson, 1867

Transkriberat av Sara Williamsson Lind
2025-03-27

Valuta i riksmünt

(Transkriberingen innehåller föremål, i vissa fall tolkning, vad inroparen betalade i samt ifall någon i gården, t.ex. arrendatorn Lars Olsson, ropade in föremålet)

2ne Trädlådor	0,20	
1 ankare	1,50	
Skräp	0,76	
2 pressenningar	0,55	
Diverse	0,65	
1 Sädeskorg	0,62	
Diverse	0,30	
1 trädstycke	0,62	
1 Spinnrock	2,45	
1 dito	2,30	Arr. Lars Olsson
1 Skrin	0,80	
1 dito	0,25	
Diverse	0,78	
1 garnwinda	0,60	
1 Kar	1,00	
Mattor	0,25	
1 Kar	0,35	Arr. Lars Olsson
1 Spinnrock	1,75	
1 Tunna	0,29	
1 dito	0,30	
1 balja m.m.	0,51	
1 balja	0,26	
1 bytta	0,55	
1 balja	0,62	
2 skopor	0,77	
1 Linbröta	0,27	arr. Lars Olsson
1 Tunna	0,75	
1 dito	0,58	
1 Drickstunna	3,00	
1 Tna	0,51	
Diverse	0,28	
1 bobinda (?)	1,50	
1 garnvinda	0,55	arr. Lars Olsson
2 spannar	0,28	
1 baktråg	2,70	arr. Lars Olsson
1 Linbråta	1,25	
2 Tnor	0,80	
Diverse	0,50	arr. Lars Olsson
1 balja	0,55	
1 Lanterna	0,26	
1 Skäppa	0,90	

1 balja m.m.	0,59		Olsson dotter på stället	
1 Byk kar	1,78		Dito 20 skålpund	10,00
1 fläsk kar	2,25		1 väggur	16,95
1 Rista	1,05	arr. Lars Olsson	1 klädesrock	15,00
1 Träharf	0,70	dito	1 hatt	3,00
1 Ärgok	1,00		1 paraply	5,00
2 Hamlar m.m.	1,27		1 Tröja	5,00
1 Släde med korg	1,05	arr. Lars Olsson	1 Spinnrock	4,00
1 Sades harpa	30,50		1 mjölbinge	5,00
1 par Höhäckar	4,55		1 wagn	11,10
1 Harf	7,05		1 stol	0,53
1 Stenbjörn	3,05		Diverse jernskräp	1,55
1 Linrepa	0,26	arr. Lars Olsson	Dito	0,77
1 Skottkärra	0,69		1 par selar	6,10
1 dito	1,00		1 par dito	14,25
2 Wagnshjul	0,50		Seldon	1,55
1 plog	15,75	arr. Lars Olsson	1 Tjuder	2,80
1 Kärrärr (kärrårder)	5,50	dito	2ne dito	3,75
1 Wäfstol m.m.	11,25	dito	2 dito	2,55
1 jernstång	2,30	dito	2 dito	2,15
1 dito	1,79		2 dito	2,00
1 Spade	1,00		2 dito	1,65
1 dito	1,37		2 dito	4,20
2ne dito och 1 yxa	0,76	arr. Lars Olsson	1 ketting	2,15
1 Hacka	0,80		1 skarfyxa	1,40
1 Torfskyffel m.m.	1,20	arr. Lars Olsson	1 dito	1,35
1 Lieskaft m.m.	1,10		1 Såg	0,50
Flera dito	1,00		2ne Nafvare	0,65
2 Linrepor	0,26		2 dito	0,80
Diverse block	0,32		2 Band Knifvar	1,08
1 Skärstol	0,70		1 sticksåg m.m.	1,00
1 Svarfstol	1,25		1 hammare	0,50
1 Ko	51,00		Diverse jernskräp	0,75
1 dito	68,00		3ne hyflar	0,85
1 dito	66,25		Diverse skräp	0,79
1 dito	53,60		2ne hammar m.m.	1,10
1 Kalf	12,25		Jernstänger	0,35
1 dito	18,75		Diverse jern	1,00
1 unghäst	71,75		1 Harfstol	0,75
1 fölsto	140,00		Bräder	2,55
1 får med lamm	12,65	Dräng Jöns Jo-	1 tna Råg	18,55
hansson Wra Karup (på stället)			1 Tna dito	19,15
1 får	9,70		hansson på stället	
1 dito	11,10		1 Tna dito	19,45
1 dito	7,55		Resten av Råg à 20 R/Tna	8,89
1 Trumla	3,25	arr. Lars Olsson	1 Skäppa malt	2,60
1 Stege	0,60	dito	Dito 6 kappar	2,60
1 Klocka	21,30		Dito dito	2,65
1 Säng	12,00		8 Kpr (kappar) Ärtor	4,25
1 dyna 4 ½ skålpund	3,60	Pigan Petronella	1 Tna Korn	16,30

½ Tna dito	8,15		1 Tillbringare	2,57	
1 ½ Tna dito	24,45	Dräng Jöns Jo-	1 Spegel	1,15	
hansson på stället			Diverse lampglas	0,50	
½ Tna dito	8,15		Dito trädsaker	1,00	
1 Tna dito	16,30		2ne saltkar	0,39	arr. Lars Olsson
½ Tna	8,15		2 st messings Krokar	2,90	
1 Tna dito dito	15,50		1 Ringklocka	0,55	
1 Tn dito dito	15,50		1 Kulform m.m.	0,34	
½ Tn dito dito	7,75		1 Stycka vax	1,00	
½ Tn dito dito	7,75		1 öfverdrag	0,60	
1 Tna dito dito	15,50		1 Skjorta m.m.	2,00	
2 Tnor Hafre	18,00		2ne Skjortor	3,25	
1 Tna dito	9,00		1 lakan	3,57	arr. Lars Olsson
4 Tnor dito	36,00	arr. Lars Olsson	2ne dyn öfverdrag	2,27	
2ne Tnr Hafre	18,00		1 Sängtäcke	3,00	
1 Tna dito	9,00		1 lakan	3,00	
½ Tna dito	4,50		1 par lakan	6,75	
1 Tna Blandsäd	7,00		1 bordduk	3,55	
1 Tna dito	7,00		Diverse linne	1,43	
1 Skänk	9,99		1 bordduk	4,08	
1 Hackelsetyg	28,05		1 dito	3,05	
1 Kopparkrus	3,05	arr. Lars Olsson	Näsdukar	0,76	Pigan Petronella
1 Spannmålsvigt	24,00		Olsdotter på stället		
1 spilkum	0,82		Öfverdrag	1,06	
1 Kaffe Kanna	0,25		1 Säck	0,15	
1 lermunk	1,25		1 Regnrock	4,05	
1 dito	0,85		1 rep	0,89	
1 fågelbur	0,60		2ne fiskkassar	0,60	
Porslin	0,30		2ne Säckar	2,05	arr. Lars Olsson
Wäfskedar	0,75		2 dito	1,80	
Dito	0,77	arr. Lars Olsson	2 fiskkassar	0,46	
Dito	0,52	dito	1 Oljerock	0,55	
1 jernbleckdosa	1,02		1 Korg	0,75	
1 bokhylla	2,80		1 låda m.m.	0,57	
1 lerkruka	0,50		Diverse	0,52	
1 lerflaska	0,35		1 Svin	20,10	
1 tobakslåda	0,36		1 dito	25,10	
1 öfverdrag	2,15		1 pump m.m.	9,95	
1 lampglas m.m.	1,05	arr. Lars Olsson	1 wagn	10,10	
1 drickskrus	0,95		2ne Slipstenar	1,07	arr. Lars Olsson
2 dricksmuggar	0,80		1 par Kälkar	11,60	
½ dussin kaffekoppar	1,60		1 liten kista	0,62	
Porslin	0,80		1 dito	3,00	Paulus Larsson
1 Fruktkorg af porslin	0,76		Diverse	0,60	
1 porslinskrus	1,36	arr. Lars Olsson	Dito	1,00	
1 porslinskopp	0,65		Dito	0,58	
1 spilkum	0,55		Dito	1,07	
1 Smörkanna	0,46		Dito	1,00	arr. Lars Olsson
2 spilkummar	0,76		1 Kista	0,66	
2 Senapskannor	1,00		1 repslagaredon	5,00	

1 bord	3,15	arr. Lars Olsson
1 dito	1,85	
1 fiskgarn	2,15	
1 dito	2,14	
1 bord	5,00	
6 skålpund Ull	8,28	
1 par trädbottnar (träskor)	0,50	
2 par dito (träskor)	0,66	
19 skålpund Lin	1,35	arr. Lars Olsson
1 fiskgarn	0,50	
Diverse	0,15	
1 jernlåda	0,37	arr. Lars Olsson
1 par stöfler	2,75	
2ne säckar	2,05	arr. Lars Olsson
1 ankare	1,86	
1 Kar	0,50	
1 Chiffonier (Chiffonjé)	50,00	
	1516,35	

Protokoll hållit vid ytterligare auktion hos N P Larsson i Segeltorp, den 27 Mars 1867 med betalningsansånd till den 20 nästkommande samt med skyldighet förr då utevarande att betala 6% ränta från auktionsdagen.

1 Låda	0,40	
1 dufslag	0,45	
1 jerngryta	0,25	arr. Lars Olsson
Kardor	0,70	
Dito	0,25	
1 balja	0,55	
Diverse	0,25	
1 balja	1,25	
1 Tjärna	0,85	
Diverse Träd	0,35	arr. Lars Olsson
1 Byk kar	1,25	dito
1 bytta	0,65	
Diverse	0,50	
2 pallar	0,45	
2 hösthäckar	1,80	
2 skoffor (skyfflar)	0,50	arr. Lars Olsson
1 bykekar	0,65	
1 kar	1,65	
1 Tunna	1,60	
Diverse mått	1,40	
1 Spann m.m.	0,75	
Diverse Korgar	0,35	arr. Lars Olsson
1 låda	0,50	
1 rulletyg	0,60	arr. Lars Olsson
(spinnrocksspindel m. rulle)		

1 Kar	0,95	
2 Sädesmått	1,00	
3 dito	2,45	arr. Lars Olsson
2 stolar	0,55	
2 dito	0,75	
2 dito	0,80	arr. Lars Olsson
2 dito	1,20	
2 dito	1,40	
4 dito	2,65	
2 dito	2,20	
1 årr (årder?)	0,55	
1 bord	5,15	
1 dito	1,25	
1 dito	1,85	
1 matta	2,05	
1 dito	2,75	
1 Stekpanna	2,15	arr. Lars Olsson
1 dito	1,80	
1 jernplåt	1,00	
1 Koppar Kastrull	2,05	
1 gryta	3,35	arr. Lars Olsson
1 dito m.m.	1,30	
1 plättjärn	0,45	
1 KaffeKittel	5,10	
1 Kopparkittel	4,50	
1 dito	8,25	arr. Lars Olsson
1 Kopparkittel	8,75	
1 jerngryta	1,20	arr. Lars Olsson
1 dito	2,85	
1 däcksbjelke	2,10	
(golvbjelke till skepp, köpt av Kapten Larsson Ingelstorp)		
1 jerngryta	8,55	arr. Lars Olsson
1 Bord	1,20	dito
1 Kar	1,00	dito
Diverse	0,75	dito
Dito	1,30	
Dito trädskräp	0,50	arr. Lars Olsson
Dito jernskräp	1,20	
1 jerngrep	0,40	
1 jernknä	2,00	
(vinkelformat "knä" som användes på skepp mellan däcksbalkar och spant)		
Jernhiller (?)	1,95	arr. Lars Olsson
1 Hyfvel	1,05	
Diverse jernskräp	0,75	arr. Lars Olsson
Dito	0,25	
Dito	1,00	
Diverse verktyg	0,25	
Dito	2,35	arr. Lars Olsson

Dito skräp	0,95	dito	1 dito	0,50	
2ne yxor	0,50		1 spottback	0,50	
1 Täljyxa	2,20	arr. Lars Olsson	Diverse kärl	0,35	
Diverse hakar	0,50		Tallrickar	1,35	arr. Lars Olsson
Diverse	0,35		4 fat	2,05	
2 Nafvare	0,75		Diverse	0,30	
Diverse jernskräp	0,65	arr. Lars Olsson	Drickskärl	0,60	arr. Lars Olsson
Dito	0,30		6 st bouteljer	0,60	
2 jernviggas	1,05		6 st dito	0,65	
1 skrufhammare (?)	2,50		6 st dito	0,65	
Diverse jernskräp	0,40		1 dyna	15,05	
Dito hornskräp	0,50		1 dito	18,00	
1 Kista	2,25	arr. Lars Olsson	1 dito	4,00	
1 skrufstycke	5,25		1 dito	7,00	
1 Såg	1,35	arr. Lars Olsson	1 dito	4,35	
Diverse Tåg	0,80	dito	1 dito	10,25	
1 Tåg	1,10		1 dito	13,00	
2 jernbindor	1,30	arr. Lars Olsson	1 Madrass	2,00	
2ne dito	0,80	dito	1 dyna	7,25	
1 hyfvelbänk	3,30	dito	1 dito	2,15	
1 wagn	10,00		1 dito	5,25	
1 häst	79,00		1 dito	2,20	
1 fölsto	50,00		1 dito	4,00	
1 häst	106,50	arr. Lars Olsson	1 Tna hafre	8,90	
1 Ko	53,50		1 Skäppa malt	2,50	
2 hästtacken	2,00		1 dito	2,50	
2 dito	0,55	arr. Lars Olsson	1 Tna Korn	15,00	
Diverse färgstoffer	3,00		1 dito	15,00	
1 Kar	0,75		½ tna hafre	3,00	
1 lispund Lin	6,20	arr. Lars Olsson	1 soffa	5,20	
½ dito	3,60		1 dito	3,60	
½ dito	2,65	arr. Lars Olsson	1 Säng	5,40	arr. Lars Olsson
1 waxduk	4,20		1 skänk	6,65	dito
1 Dammborste	0,50		1 Klädeskåp	16,25	dräng Bengt
1 dito	0,50	arr. Lars Olsson	Olsson ibm		
1 dito	0,60		1 tillbringare	1,05	arr. Lars olsson
1 Kaffequarn	3,10	arr. Lars Olsson	1 gräddsnipa	0,25	
2 Korgar	0,60		1 spilkum	0,25	
2 skålpund Lin	1,15		1 Smörkanna	1,15	
1 korg	0,50		1 Karaffin	1,40	
Diverse	0,25		1 dito	1,45	
4 skålpund Lingarn	1,60		6 st tallrikar	1,65	
Papp m.m.	0,95		12 st dito	3,25	
1 målaresten	1,00		1 Tvättfat	0,85	dräng Bengt
1 garnflöte m.m.	0,90		Olsson på stället		
1 jernrist	1,20	arr. Lars Olsson	5 st glas	2,25	
2ne tennskedar	0,55		1 sockerskål	1,00	
2 lerkrukor	0,30		7 st glas	1,10	
1 dito	0,35		2 Karaffiner	2,25	
1 dito	0,50		2 st glas	1,10	

5 st dito	0,60		1 lakan	2,00	
6 st kaffekoppar	2,00	arr Lars Olsson	2 brödbackar	0,25	
1 Soppskål	1,60		1 Kaffebrička	0,80	
2 Ljusstakar	2,00		1 dito	1,05	arr. Lars Olsson
2 dito	1,35	arr. Lars Olsson	1 eldtång m.m.	2,55	
12 st theskedar	1,15	dito dito	3 siktar	1,25	arr. Lars Olsson
1 Kikare	15,00		1 betsmän	0,60	dito
Diverse	1,75		6 st flaskor	0,55	
1 Kruthorn	1,15		Lermunkar	1,00	
1 dito	1,00		1 Octant	1,05	Paulus Larsson
1 skålpund Stearinljus	1,05		2 warpor	2,05	arr. Lars Olsson
1 Käpp	0,95		1 såg	1,00	
2 dito	0,50		Diverse	0,30	
2 piskor	0,30		1 Sädesmått	0,50	
1 dito	1,05		1 lampa	0,25	dräng Bengt
1 Sugan (?)	0,25	arr. Lars Olsson	Olsson på stället		
Diverse	0,30		2 fisksnören	0,55	Paulus Larsson
1 Selklämma	0,35	arr. Lars Olsson	1 linhäckla	0,80	
1 gevär	15,00		Bär	0,55	
1 lerkruka	0,50		1 Kaffequarn	0,50	
Diverse	0,60		2 borstar	0,50	
Dito	0,40		1 hyfvel	1,15	
2 Tapetrullar	0,65	arr. Lars Olsson	Diverse	1,15	
1 Korg	0,90		1 Sticksåg	1,00	arr. Lars Olsson
½ dussin Knifvar & gafflar	2,35		Diverse	1,40	
4 st hornscedar	0,50		1 wädja	0,25	
6 st matscedar	0,85		Diverse	0,25	arr. Lars Olsson
Diverse	0,75	arr. Lars Olsson	Dito	0,45	
1 trädskål m.m.	0,70		1 tratt	0,45	
1 garnflöte	1,05		1 sax	0,55	
Diverse	0,50		1 Sticksåg	3,45	
1 Octant	4,65		Jernsaker	2,25	
1 bibel	1,30	arr. Lars Olsson	Diverse	0,40	
Böcker	0,45		1 sax	2,05	
Dito	2,15		Werksaker	0,50	
1 Tennstop	1,60		Dito	1,75	
1 Kopparstop	0,85		1 lås m.m.	1,30	
1 Kopparfat	1,10		1 dito	0,90	
1 Tenn dito	0,80		Fönsterbeslag	0,80	
1 Duk	1,55		2 låsar	0,85	
Sängomhänge	3,25		2 dito	0,80	
1 Skjorta m.m.	1,10		1 dito	0,60	
Dito	1,25		1 fisksimme (del av nät)	1,25	
1 väst	1,20		2 Knifvar	0,95	
2 dynewar	1,80		Diverse	0,80	
1 damespel	0,70		Verktyg	1,35	
Diverse	0,80		1 bärrinda	2,00	
2 bordsdukar	1,05		Verktyg	1,55	
2 lakan	2,10		Diverse	1,40	
Sängomhänge	2,05	arr. Lars Olsson	1 Kista	0,75	

1 pråne (?)	4,00	
1 Simme	0,25	
Seldon	0,30	
1 par selar	14,25	
Rycktdon	1,30	
1 wagn	35,00	
1 Tna Hafre	6,00	
1 Kakelugn	10,00	arr. Lars Olsson

Sma 895,70

Saker tillhörige Benedictus Larsson i Segeltorp
sålde wid auktionstillfället

1 dyna väg 16 skålpund	20,96
1 draglåda	11,00
1 Klädesrock	10,25
1 paraply	3,25
1 dyna	7,95
(tillhör Paulus Larsson)	
1 Kista m.m.	1,10

Sma 54,51

Sterbhusets saker

Diverse	2,35	
Dito	2,10	arr. Lars Olsson
Dito	0,90	dito
Dito	2,00	
	7,35	

Enligt utgår arvodet för auktionen hållande
femtio Rdr Rmt som afdrages auktionssum-
morna: som ovan
G. Unnérus

Så fort förestående auktionsmedel inflyta för-
binder jag mig att öfwerlemnna desamma mot
qvitto till Sjökapten Niklas Larsson i Ingelstorp
Båstad den 29 Mars 1867
G. Unnérus

Inbördes auktion efter Nils Nilsson, 1866

Transkriberat av Sara Williamsson Lind
2025-03-26

Valuta: Riksmünt

Protocoll hållit wid inbördes Auction emellan
arfvingare efter afl: Nils Nilsson i Segeltorp,
d. 9 Aug 1866

Växande Lin	4	Enka Lusse Pålsson
Dito Potater	8	N.P. Larsson
12 ?? Kött	3	J.E. Hallberg
Råg och Korn	6	C.J. Dahlin
1 Får med lam	8,75	Kapt. N. Larsson
1 dito dito	6	Per Nilsson

Summa 35,75

Segeltorp som ofwan
J.E. Hallberg

Köpebrev över Nils Nilssons försäljning av sin del av Segeltorp 1 & 2 till svärsonen John Larsson, 1858

Transkriberat av Sara Williamsson Lind

2025-03-21

Till vår Kära Svärson CooperdieCaptenen John Larsson i Segeltorp hafva vi försålt, likasom vi och härigenom försälja vårt ägande Krono SkattRusthållshemmanet no 1, 2 1/8dels mantal Segeltorp beläget i Houfs Socken Bjäre Härad och Christianstads Län, under Rusthållshemmen No 13 vid Bjäre Härads Esquadron och Kungliga Skånska Husar Regementet mot en öfverenskommen Kjöpesumma och till fullo betalts, stor, Ett Tusende Riksdaler Riksmünt som härmed qvitteras. I följd hvaraf vi afhängde oss och våra arfvingar förberörda 1/8dels mantal af Krono Skatte Rusthållshemmanet No 1,2 Segeltorp och tillägnas John Larsson dess hustru Elna Nilsdotter Barn och arfvingar detsamma med allt hvad dertill hörer och lagligen tillvinnas kan, att genast tillträdas, och hädanefter för sig och arfvingar Klanderfritt äga och disponera, förbindande vi oss till Laga hemul.

Till vilja häraf varder detta köpebrev med våra namn undertecknat och af vittnen styrkt
Segeltorp den 1ste april 1858

Nils Nilsson Ingar Hans dotter hållit i pennan

O.P. Kjellsson (svåger till John Larsson) den af mig tillkommande utlösen af ofwanstående Räkneskilling har jag i dag tillfullo bekommit med ränta. Segeltorp den 13 december 1858.

O.P. Kjellsson

(Vittnens underskrifter)

John Larssons skepparexamen i Landskrona, 1839

Transkriberat av Sara Williamsson Lind

2025-03-21

Wid härstädes siste gårdag och denne dag anställd offerte Skeppare Examen af första Classen med Cooperdie Styrmannen Joen Larsson från Båstad, har bemälte Joen Larsson uti alla de till berörde första Hafshörande delar ådagalagdt sig äga goda och berömmes Kunskaper hwilket honom Joen Larsson till wälförtjent bevis och approbation meddelas, LandsCrona d. 9e April 1839

(Underskrifter)

Räkningar

Transkriberat från dokument liggandes i kuvert märkt "Gamla räkningar för N.P. Larsson 1863 För-säkringar o.dy."

Transkriberat av Sara Williamsson Lind

2025-03-19

Kapten John Larsson à No 1 5/16 Mtl Sigeltorp har för 1864 betalt 3 trf (travar) 10 nek Råg, 5 trf 12 nek korn, 5 trf 6 nek hafre, 5 $\frac{3}{4}$ Lispund Smör, $\frac{1}{2}$ tjog ägg, 2 lispund lin och något ärter, som tack-samligen qvitteras

Båstad den 17/1 1865 Annette Mattsson

Capten N. Larsson Ingeltorp och Arrända:t N.P. Larsson Segeltorp har betalt lösen för 2 stycken BandHundar till understecknad som härmed qvitteras.

Engalag den 26/1 63

S.P. Ebbesson

Ordförande i B.N.

Kapten Johon Larsson arfvingar Segeltorp

Hvete 8 nekar

Råg 3 Trafva 12 nekar

Wår Råg 8 nekar

Korn 4 Trafva

Hafre 5 Trafva 5 nekar

Kvitto för en rock av silke med kantband, kostnad 4,67

Engalag 4 juni 1863

S. Nilsson

(sammanfattning, ej ordagrann transkribering)

Nota

1 Plogfjöl (vändskiva) 3,50

Helsingborg den 19/2 1863

Afgår för den gamla plogen 50 öre

J.A. Dreilik (?)

Nota

5? Soda ,50

5? Såpa ,15

2? Socker 1

3 aln Tyg 3

Kantband ,84

1 $\frac{3}{4}$ Kna (kanna) Linfrö 1,75

$\frac{1}{4}$ lispund Stärkelse ,16

2 lispund sirap 0,58

Klåelse (?) 3

½ skåp sak (?)	,50
Tobak	,50
Twafwel (?)	0,08
Totalt	9,09

Nota

5? K. Socker à 50 ø (Kolonialsocker? à 50 öre)	2,50
3? Raffinerad (Vitt, raffinerat socker)	1,50
2? Socker 40 ø (öre)	0,80
1? Kaffe	0,78
1? Rfat sok (Raffinerat socker)	1,00
3? Risgryn	0,60
5? Rodtsaker (rotfrukter?)	1,00
3 ort (viktenhet) The	0,15
½ Kna (kanna) Tran	1,17
½ Kna Blåsten?	1,25
Russin 16 ø, Peppar 17 ø	0,33
Canel 8 ø, Anis 8 ø	0,16
1 ½ Raff. Tobak (skuren tobak, t pipa)	1,17
¼ st Negroheads (spunnet tobak som man skär)	0,37
1 Roundt Cigarr	0,50
1 Kaffe & socker	1,25
Kängsnoder	0,16
Tobak	0,75
Cardemumma	0,04
1 sty Trumpet	0,12
	15,74

Betalt qvitteras

Båstad d 12 sep 63

(underskrift)

Räkningar för år 1863 från Hans Petter Olsson I Engalag (smed?)

Ett lås lagadt	,24
2 stängel (trol. Låsanordning/bom) lagadt	,12
2 stötter til en vang	,12
En ring til ett jæl (hjälle=torkställning för fisknät)	,4
4 nya sko 4 gamla änder (hästskor)	,16
Dito 4 nya 4 gamla	,16
2 järn järn dencarsse smot (?)	,36
En länk och half aln 3 hjadra en liten länk	
(gjord? Som man man spänner runt hästmagen?)	1
2 länka dito en alen vardera	,20
En lije en balt (balk?) 4 ringar med kranyver	
(gravyrer?)	,20
Ett bär 3 gamla lagadt	,12
(bär=stenbär)	
En spade sat en tange på	,16

N. Larssons tegelbruk	
2 Sela tampa 2 batrad (?) lagat	,32
4 triller med motrica till	1
(lyktan i kvarnen + kuggtransmission)	
Ett järn kjuder (tjuder)	1,24
4 nya sko 4 gamla under/änder	,16
Dito 4 nya 4 gamla under/änder	,16
4 gamla	,12
3 spessar (spetsar) till en graf	,24
Balt en Plosk	2,24
(Balk till plog?)	
En grimma	1,36
2 gamla sko under/änder	,12
Lagadt en graf	,12
Diverse smort	,12
4 nya skor 4 gamla änder	1,16
Beslagidt en kärra	3
Spikadt 2 jäll (torkställning för nät)	1,24
Diwarsse smadt	,12
4 nya sko 4 gamla under/änder	1,16
1 Celindre (cylinder?)	,24
Betalt	26,36
Hans Petter Olsson	
Engalag 1863	

Houfs Fattighus	
Till tegelmästaren C. Wulf	
1879	
Aug	
150 sty hårdbränd tegel	3,75
Sept 4	
1250 sty	12,50
500 sty mellanbränd	11
12 lispund Kalk	3
Sept 12	
50 sty mellanbränd tegel	3
20 lispund kalk	1,10
Segeltorp den September 1879	
Betald	
C. Wulf	

Räkn, öfver BegravningsKostnader för Nils Nilsson	
N.P. Larsson Segeltorp Debt.	
Båstad den 26 Juli 1866	
10 uns? Små Caffé à 75 ø (öre)	7,50
25 uns? Raffinad (socker) à 45 ø (öre)	11,25
2 Ren Win à 2,75 ø	5,50
0/2 uns? Kr. Peppar (kryddpeppar)	,29

0/2 uns? Canel	,87
3 uns? Stearinljus	2,50
1 uns? Bordsalt	,16
5 uns? Hvetemjöl	,20
10 uns? Risgryn	1,90
¼ uns? The	0,15
5 uns? Russin	2,50
5 uns? Sviskon	1,85
1 R.fot (?) Salt	1,00
3 uns? Rs Socker	1,32
Cardemumma	0,17
1 Raff Chandeloupe (piptobak)	1,40
1 låda Cigarr	2,50
1 dussin Theskedar	1,00
3 uns? Sagogryn	1,25
	44,41
2 Ren Rödvin	6
1 uns? Cickoria	,25
	50,66

Sjökapten L.P. Larsson Brandförsäkring hos Brand- och liffförsäkrings-aktie-bolaget Svea
5000 kr 1878-1879

1.	Löseegendom i byggnad af sten under halmtak	1500
2.	Kreatur i byggnad av dels sten dels trä under halmtak	1500
3.	Tröskad och otröskad gröda i dito dito	1500
4.	Vagnar åker & körredskap dels inom dels utom hus	500

Hem Sjökapten L.P. Larssons försäkring hos Svea, 1880-1881 à 5000 kr

1.	À personlig löseegendom å byggnad af sten under halmtak	1500
2.	À Kreatur i byggnad af dels sten dels trä under halmtak	1500
3.	À Gröda i byggnader af dels sten dels trä under halmtak	1500
4.	À vagnar, åker & körredskap, dels inom dels utom hus	500

N.P. Larsson i Segeltorp för Auctionsinrop i Ingelstorp hos afl. John Nilssons arfvingar den 7 April
1863

En del bräder	3,55
1 Sto	139
	142,55 öre

N.P. Larsson Segeltorp 1863

Februari den 9

3 gamla sko (hästskor)	,12	
7 stapbar (?)	,8	
4 ganggarn (gångjärn?)		,36
Mars den 10		

4 ial (hjäll, torkställning för nät?) en karm	16
Lagatt en spade	,12
Mars den 23	
4 nya sko 4 gamba (hästskor)	1,24
8 gamba sko änder	,32
En stätt en krog (krok)	,16
2 garn (fiskenät?)	,8
Suman	22 Rm 4
Bttaltt	
Ola Nilsson i Hof	

Räkning med Kapten L.P. Larsson i Segeltorp – Till landtbrukaren Benediktus Larsson i Ingelstorp, 1877-1881

Transkriberat av Sara Williamsson Lind

2025-03-28

Valuta: Kronor, öre

Debet

1877 den 25 Mars – 1 års förskottsarende	355,00
1878 den 25 Mars – 1 års Ränta därå 3%	17,75
Summa	372,75
1878 den 25 Mars – 1 års förskottsarende	340,80
Summa	713,55
1879 den 25 Mars – 1 års Ränta å sista summan 5%	35,18
Summa	749,23
1879 den 25 Mars – 1 års förskottarende	319,50
Summa	1068,73
1880 den 25 Mars – 1 års ränta å sista summan 5%	53,44
Summa	1122,17
1880 den 25 Mars – 1 års förskottsarende	250,00
Summa	1372,17
1881 den 25 Mars – 1 års Ränta å sista summan 5%	68,61
Summa	1440,78
1881 den 25 Mars – till Broder Nils Petter afgår	480,26
Summa	960,52
Credit	
1879 den 25 Mars – arf efter Bror Emil	512,98
1880 den 25 Mars – 1 års Ränta därå	25,65
Summa	538,63
1881 den 25 Mars – 1 års Ränta å sista summan	26,93
Summa	565,56
1881 den 25 Mars Tillkomma öfverblifna Tingförmyndpengar	2,48
Summa	568,04
1881 den 25 Mars Min skuld till Diktus (kronor)	392,48
Summa Summarum	960,52

Segeltorp den 25 Mars 1881

L.P. Larsson

Utdrag ur domboken, 1862

Framställan till häradsdomstolen om att slippa arrendera ut Segeltorp 1 o 2 eftersom John Larssons äldsta son snart varr myndig, 1862

Transkriberat av Sara Williamsson Lind

2025-03-28

Utdrag af Domboken, hållen vid Lagtima Winter Tinget med Bjäre Härad i Engelholm den 17de Januari 1862.

Wårdhusidkaren N. Hallgren i Båstad företräder och inlemnar från Niklas Larsson och Benediktus Larsson i Båstad följande ansökan:

”Undertecknade tillförordnade förmyndare i sterbhuset efter Sjökaptenen John Larsson i Segeltorp få härmed inför Somstolen göra denna framställning. Enär bouppteckningen efter framlidne John Larsson icke hölls förr än den 8de Mars sistlidit år och iföljd deraf något utarrenderande af arfwingarnes fasta egendom om No 1 och 2, 5/16 dels mantal Segeltorp för det året ej kunde ske, så har egendomen under vår tillsyn blifwit förwaltad för arfwingarnes gemensamma räkning allt hittills. Och då älste sonen efter John Larsson Nils Peter med slutet af nästa år blir myndig och strax efter andre sonen i ordningen; så skulle möjeligen utarrenderande af egendomen för ett år medföra förlusr i stället för vinning. Då arrendetiden är och måste blifwa så kort, i följd hwaraf wi våga ödmjukast anhålla, det Wällofliga Härads Rätten wille meddela oss utlåtande, huru vi härmed böra oss förhålla, om wi fortfarande kunna ett år för gemensam räkning förwalta egendomen eller den nu skall utarrenderas

Ingelstorp den 14 Januari 1862

Niklas Larsson Benedictus Larsson”

Efter uppläsandet härad och då vidare till antecknande icke förekommer, tillsäger Härads Rätten, att utlåtande i Saken får afwaktas wid Tingets slut.

Utslag

Meddelat den 15 Februari 1862

Ansökningen föranleder icke till vidare utlåtande, än att Härads Rätten förklarar förmyndarne ege, rörande förvaltning af förberörde sina myndiglingars egendom, handla på sätt dem bäst och säkert synes.

Som ofvan

På Härads Rättens vägnar

(underskrift)

(Fullmakt för Hallberg ligger bifogad)

